

Кәсіптік стандарттарды бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрінің 2013 жылғы 9 желтоқсандағы № 404 бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2014 жылы 19 наурызда № 9241 тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің 2023 жылғы 30 қаңтардағы № 60 бұйрығымен

Ескерту. Күші жойылды – ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің 30.01.2023 № 60 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 138-5-бабының 3-тармағына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Мыналар:

- 1) осы бұйрыққа 1-қосымшаға сәйкес "Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау" кәсіптік стандарты;
- 2) осы бұйрыққа 2-қосымшаға сәйкес "Гидрогеология және инженерлік геология" кәсіптік стандарты;
- 3) осы бұйрыққа 3-қосымшаға сәйкес "Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіптік стандарты;
- 4) осы бұйрыққа 4-қосымшаға сәйкес "Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы" кәсіптік стандарты;
- 5) осы бұйрыққа 5-қосымшаға сәйкес "Пайдалы қазбалар кен орындарының жерасты қазу" кәсіптік -стандарты;
- 6) осы бұйрыққа 6-қосымшаға сәйкес "Пайдалы қазбалар кен орындарының ашық қазу" кәсіптік стандарты;
- 7) осы бұйрыққа 7-қосымшаға сәйкес "Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету" кәсіптік стандарты бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің Геология және жер қойнауын пайдалану комитетіне (Б.Қ.Нұрабаев) заңнамада белгіленген тәртіпте:

- 1) Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде осы бұйрықтың мемлекеттік тіркелуін;

2) Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуден өткеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде осы бұйрықтың бұқаралық ақпарат құралдарында және "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде жариялануын;

Осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің интернет-ресурстарына орналастыруын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар вице—министрі Н. Е. Сауранбаевқа жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы

Премьер-Министрінің орынбасары -

Қазақстан Республикасы Индустрия

және жаңа технологиялар министрі

Ә. Исекешев

"Келісілді"

Қазақстан Республикасы

еңбек және халықты

элеуметтік қорғау министрі

_____ Т. Дүйсенова

2014 ж. 11 ақпан

Қазақстан Республикасы

Премьер-Министрінің орынбасары -

Қазақстан Республикасы Индустрия

және

жаңа технологиялар министрінің

2013 жылғы 09 желтоқсандағы

№ 404 Бұйрығына 1-қосымша

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау" кәсіптік стандарты

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жанартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

- 1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;
- 2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;
- 3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;
- 4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ 01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҰБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіби қызмет саласы): "Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау".

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіби қызмет саласының) негізгі мақсаты: пайдалы қазбалардың кен орындарын іздеу және барлаудың геофизикалық әдістері.

Кәсіби стандарт пайдалы қазбалар кен орындарын іздеу және барлаудың геофизикалық әдістері саласындағы еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, қызметкерлердің біліктілігі мен кұзыретіне қойылатын талаптарды белгілейді.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың келесі қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: геофизикалық жұмыстардағы жұмысшы; каротаждау станциясының машинисі, геофизикалық аппаратура реттеушісі, каротажшы, зертханашы-радиометрист, техник-геофизик.

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы

9. СБШ – 1-2 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшыю

11. "Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы" кәсібі субъектіні далалық геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі қосалқы операциялар сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Каротаждау станциясының машинисі

16. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: каротаждау станциясының машинисі.

18. "Каротаждау станциясының машинисі" кәсібі субъектіні станциялар мен көтергіштерді тасымалдау мен жұмысқа дайындау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Каротаждау станциясының машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Каротаждау станциясының машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Каротаждау станциясының машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Геофизикалық аппаратура реттеушісі

23. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: геофизикалық аппаратура реттеушісі.

25. "Геофизикалық аппаратура реттеушісі" кәсібі субъектіні геофизикалық аппаратураны жөндеу, реттеу және баптау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Геофизикалық аппаратура реттеушісінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Геофизикалық аппаратура реттеушісінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Геофизикалық аппаратура реттеушісінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 4. Каротажшы

30. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

31. Мүмкін болатын лауазым атауы: каротажшы

32. "Каротажшы" кәсібі субъектіні ату-жару жұмыстарын, геофизикалық зерттеулерді жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 5 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

33. Каротажшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

34. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 5 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

35. Каротажшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 5 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

36. Каротажшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Зертханашы-радиометрист

37. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

38. Мүмкін болатын лауазым атауы: зертханашы-радиометрист

39. "Зертханашы-радиометрист" кәсібі субъектіні радиометрлік зерттеу жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

40. Зертханашы-радиометристтің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

41. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

42. Зертханашы-радиометристтің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 6 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

43. Зертханашы-радиометристтің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Техник-геофизик

44. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

45. Мүмкін болатын лауазым атауы: техник-геофизик

46. "Техник-геофизик" кәсібі субъектіні далалық және камеральдық геофизикалық зерттеу жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 7 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

47. Техник-геофизиктің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 7 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

48. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

49. Техник-геофизиктің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 7 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

50. Техник-геофизиктің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 7 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

Хат (хаттама) № _____ Күні _____

—

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Р/н	Қызмет түрінің атауы	Еңбек нарығының үрдістерін ескерумен кәсіптің атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ біліктілік деңгейі
1.	Далалық геофизикалық	Геофизикалық жұмыстармен	Геофизикалық жұмыстармен	1-2

	зерттеу жүргізу кезіндегі қосалқы операциялар	айналысатын жұмысшы	айналысатын жұмысшы	
2.	Станциялар мен көтергіштерді тасымалдау мен жұмысқа дайындау	Каротаждау станциясының машинисі	Каротаждау станциясының машинисі	3
3	Геофизикалық аппаратураны жөндеу, реттеу және баптау	Геофизикалық аппаратура реттеушісі	Геофизикалық аппаратура реттеушісі	3-4
4	Ату-жару жұмыстарын, геофизикалық зерттеулерді жүргізу	Каротажшы	Каротажшы	3-4
5	Радиометрлік зерттеу жүргізу	Зертханашы-радиометрист	Зертханашы-радиометрист	3-4
6	Далалық және камеральдық геофизикалық зерттеу жүргізу	Техник-геофизик	Техник-геофизик	4

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 2 Қосымша

Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарымен айналысатын жұмысшылар"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, №124-ө-м
БТБА бойынша мамандық	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1-2	2-4

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
--	--

Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Далалық еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат беру		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибе не/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді оқыту (нұсқау) не/немесе бастауыштан кем емес орта білімі болған кезде қысқа мерзімді курстар.	Талап етілмейді
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	1-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Бақылау жүйесі мен жабдықты геофизикалық жұмыстарға дайындау
2	Далалық жұмыстарды жерегі, ұңғымалық және жерасты геофизикалық әдістермен жүргізу
3	Жабдықты бөлшектеу және далалық геологиялық жұмыстардың салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Геофизикалық құрал-сайман мен жабдық, шанц аспаптары	Құрал-сайман мен жабдықты орау, тасымалдау схемалары, және оны жұмыс орнында орналастыру схемалары.	1-1) Геофизикалық жабдықты тиеу, оны жұмыс орнына тасымалдау және жектізілгеннен кейін түсіру. Дала лагерінің алаңы мен тұрақ орындарын дайындау.
	Шартты белгілер (қазық, ілгіш), рулетка	Геофизикалық жұмыстарды жүргізу схемалары мен жоспарлары	1-2) Орналастыру-тіркеу жұмыстары - жобалау орнына тіркеу және сәуле шығару нүктелерін сондай-ақ геофизикалық бақылау нүктелерін ауыстыру,
	Геофизикалық тіркеу аспаптары (датчиктер) және физикалық өріс сәулесін шығарғыштар,	Құрал-саймандар (тістеуік, бұрауыш және басқ.), бақылау-өлшеу	1-3) Геофизикалық жабдықты, аппаратура мен аспаптарды далалық

	каротаждық кабель, байланыс торабының сымдары, сейсмикалық, электрлік барлау және көмекші тораптар	аспаптары (тестерлер, омметрлер)	жұмыстарға құрастыру және даярлауға қатысу (профилактикалық қызмет көрсету және жөндеу, қуат беру көзіне қосу).
2	Геофизикалық тіркеу аспаптары және физикалық өріс сәулесін шығарғыштар, байланыс торабының сымдары, сейсмикалық, электрлік барлау және көмекші тораптар	Далалық жұмыстардың әдістемесі және геофизикалық өрісті қадағалау схемасы	2-1) Тіркеу аспаптары мен физикалық өрістің сәуле шығарғышын профильге орналастыру және оларды жалғау торабына қосу. Олардың орналасуы және іске қосылуы сапасын тексеру. Тіркеу аспаптары мен физикалық өрістің сәуле шығарғышын және жалғау тораптарын жұмыс процесінде ауыстыру.
			2-2) Ұңғыма сағасына аспаптар мен аппаратты орнату. Ұңғымалық геофизикалық жұмыстарды (каротаж) орындауға қатысу
			2-3) Тау-кен өндірісінің бакылау нүктелерін дайындау (теспені бұрғылау, алаңдарды тазалау). Тіркеу аспаптары мен физикалық өрістің сәуле шығарғышын профильге орналастыру және оларды жалғау торабына қосу. Тіркеу аспаптары мен физикалық өрістің сәуле шығарғышын және жалғау тораптарын жұмыс процесінде ауыстыру.
3	Геофизикалық жабдық	Геофизикалық жұмыстарды тоқтату схемасы	1-1) Геофизикалық жабдықтар мен аспаптарды бөлшектеу, оларды тасымалдауға дайындау
	Тұрақ орны, өлшеу және жару орны (ұңғыма, теспе ұңғыма)	Жою схемасы, бекіністік құрал-саймандар	1-2) Сейсмикалық жұмыстар кезінде геофизикалық жабдық тұрақтарын және алаңдарын алып тастау,

			бұрғылау-жару жұмыстарының салдарларын жою
	Геофизикалық аспаптар (датчиктер), жабдық, станция	ГФ жабдықты тасымалдау схемасы	1-3) ГФ жабдықты тиеу

5 Кесте. СБШ 1-деңгейі Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
1-1) 2-1) 3-1) 3-2)	Геофизикалық зерттеулерді жүргізуге арналған алаңдарды даярлау және геофизикалық жұмыстарды аяқтау процестерін іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін болжайтын, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет.	Тиеу-түсіру жұмыстарына практикалық дағдысы Слесарь құрал-саймандарымен практикалық жұмыс істеу дағдысы Алғашқы көмек көрсете білу	Геофизикалық аппаратураны, аспаптар мен жабдықтарды пайдалану, тасымалдау және сақтау қағидасы, құрастыру құрал-саймандарымен негізгі жұмыс істеу тәсілдері. Слесарь құрал-саймандарымен негізгі жұмыс істеу тәсілдері

6 Кесте. СБШ 2-деңгейі геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-2) 1-3)	Геофизикалық жер үсті зерттеулерін жүргізуге арналған техникалық және өзге құралдарды дайындау процестерін іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін болжайтын, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет.	Топографиялық карталармен және тау-кен жұмыстарының жоспарларымен жұмыс істеу дағдысы, жергілікті жердің қашықтығына геодезиялық аспаптардың көмегімен өлшеу жүргізу. Слесарлық құралдар, бақылау-өлшеу аспаптарымен практикалық жұмыс істеу дағдысы. Электрлік тізбектердегі (желілердегі) ақауларды анықтаудың практикалық тәжірибесі	Топография, жергілікті қадағалау нүктелерін белгілеу жүйесі, сонымен қатар тау-кен өндірісі бойынша негізгі мәліметтер. Геофизикалық жұмыстарда қолданылатын жабдықтар мен материалдарды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтар мен нормативтік құжаттар. Бақылау-өлшеу аспаптарымен жұмыс істеу тәсілдері. Құрастыру аспаптарымен және оқшаулау

			материалдарымен жұмыс істеу қағидасы.
2-2) 2-3)	Ұңғымалық және геофизикалық жер асты зерттеулерін жүргізу процестерін іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін болжайтын, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Тау-кен өндірісінен хабардар болу. Тау-кен бұрғылау қол сайманымен практикалық жұмыс істеу дағдысы	Геология, ұңғыма құрылысы және тау-кен өндірісі, геофизикалық жұмыстардың міндеттері мен әдістемесі, жер асты геофизикалық жұмыстардың өндірістік процестерін ұйымдастыру және орындау технологиясы туралы негізгі мәліметтер. Электр тізбектерді монтаждаудың негізгі тәсілдері.

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 3 Қосымша

Каротаждау станциясының машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарымен айналысатын жұмысшылар кәсіптері"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 124-ө-м (ӘМ 2012.02.05. №7611)
БТБА бойынша мамандық	Каротаждау станциясының машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	2-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат беру	ҚР Заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы 1-деңгейінде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Ұңғымалық жабдықтарды геофизикалық зерттеулерге дайындау
2	Далалық ұңғымалық геофизикалық зерттеу әдістерін жүргізу
3	Ұңғымалық геофизикалық жабдықты бөлшектеу және далалық жұмыс салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Ұңғымалық геофизикалық жарақ, жабдықтар, аспаптар және аппаратура.	Көтергіші бар каротаждық станция	1-1) Жабдықтарды, аппаратураны және құралдарды тиеу, түсіру және тасымалдау. Станциялар мен көтергіштерді тасымалдауға дайындау.
			1-2) Каротаждық станция үшін алаң таңдау және дайындау. Зертхана, генераторлық топ және көтергіш орнату. Станцияны күш беретін жарықтандыратын желіге қосу.
			1-3) Каротаждық станция мен көтергіштерді геофизикалық зерттеу жүргізуге даярлау
			2-1) Тереңдігі 1000 метрге дейінгі ұңғымаларда геофизикалық зерттеу және ату-жару жұмыстарын жүргізу кезінде каротаждық станция мен көтергішті басқару. Аппаратураны (

2	Ұңғымалық геофизикалық жарак, жабдықтар, аспаптар және аппаратура.	Көтергіші бар каротаждық станция	<p>аспаптарды) ұңғымаға түсіру және көтеру.</p> <p>2-2) Тереңдігі 1000 метрден артық және 4000 метрге дейінгі ұңғымаларда геофизикалық зерттеу және ату-жару жұмыстарын жүргізу кезінде каротаждық станция мен көтергішті басқару. Аппаратураны (аспаптарды) ұңғымаға түсіру және көтеру.</p> <p>2-3) Тереңдігі 5000 метрден артық ұңғымаларда геофизикалық зерттеу және ату-жару жұмыстарын жүргізу кезінде каротаждық станция мен көтергішті басқару. Аппаратураны (аспаптарды) ұңғымаға түсіру және көтеру.</p>
3	Ұңғымалық геофизикалық жарак, жабдықтар, аспаптар және аппаратура.	Көтергіші бар каротаждық станция	<p>3-1) Ұңғымалық жабдықты бөлшектеу және каротаждық станция мен көтергішті тасымалдауға дайындау.</p> <p>3-2) Станцияларға, зертханаларға, көтергіштерге, жұқарбаларға, іштен жану қозғалтқыштарына және генераторларға ауысым сайын және жоспарлы техникалық қызмет көрсету және күнделікті жөндеу жұмыстарын орындау және оларға қатысу, электролитті ауыстыру және аккумуляторларды зарядтау.</p>

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі каротаждау станциясының машинисі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім

<p>1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 2-1) 2-2) 2-3)</p>	<p>Геофизикалық зерттеулерін жүргізу процестерін іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін болжайтын, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылары. Ұңғымалық геофизикалық жарақпен жұмыс істей білу. Еңбек қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі және ішкі тәртіп қағидаларының талаптарын орындау. Жұмыс орнында және өнірістік аймақта санитарлық-техникалық режені ұстану. Жазатайым оқиғаларда дәрігерге дейінгі көмекті көрсете білу.</p>	<p>Аккумуляторларды зарядтау қағидасы және тәртібі, жерге қосу құрылысы және желідегі ақауларды іздеп табу тәсілдері, бензоқозғалтқыштың, генератордың және станцияның көмекші механизмдерінің бұзылу белгілері және оларды жою тәсілдері. Каротаждық станция жабдықтарына ауысым сайын және күнделікті техникалық қызмет көрсету және жоспарлы жөндеу қағидасы, жабдықтар, аппаратуралар, генераторлар және станциялардың түрлері және техникалық сипаттамасы, кабельдер мен сымдардың маркасы, электртехника негізі, жару жұмыстарын жүргізу тәртібі мен қағидасы</p>
		<p>Бақылау-өлшеу аспаптарымен және аппаратурамен, дәнекерлегіш және басқа да құрастыру аспаптарымен практикалық жұмыс істеу дағдылары</p>	<p>Ұңғымалық құрылысы, ұңғымаларда геофизикалық зерттеу жүргізу тәртібі, аппараттарды түсіру және көтеру қағидасы, каротаждық-перфораторлық жабдықты және аппаратураны тасымалдау қағидасы, олардың құрылысы және пайдалану қағидасы.</p>

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 4 Қосымша

Геофизикалық аппаратура реттеушісі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарымен айналысатын жұмысшылар кәсіптері"

ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуірдегі №124-ө-м (ӘМ 2012.02.05. №7611)
БТБА бойынша мамандық	Геофизикалық аппаратураны реттеуші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3,4	5 6-7

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат беру	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы
1	Геофизикалық жабдықтарды, аспаптарды және аппаратураны далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау
2	Далалық жұмыстар процесінде геофизикалық жабдықты жөндеу және баптау
3	Геофизикалық жабдықтарды, аспаптарды және аппаратураны бөлшектеу және тасымалдауға дайындау

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер

1	Геофизикалық жабдықтар, аспаптар және аппаратура	Бақылау-өлшеу аспаптары, слесарь құрал-саймандар	<p>1-1) Ұйымның стационарлық базаларында жоспарлы техникалық қызмет жасауды орындау.</p> <p>1-2) Далалық базалардағы (жұмыс өндірісі жүргізілетін жерлердегі) геофизикалық жабдықтар, аспаптар, аппаратура және жеке тораптарды күнделікті жоспардан тыс жөндеу жасау.</p> <p>1-3) Ұсақ геофизикалық жабдықтар, аспаптар және аппаратураны жинау, бөлшектеу, баптау, реттеу және сынау.</p> <p>1-4) Ұқсас сейсмикалық, электрлік барлау, каротаждық, газ-каротаждық және басқа геофизикалық станциялар, гравиметрлер, гравитациялық вариометрлер, аэромагнитомерлер, потенциометрлер, сейсмикалық қабылдағыштар және басқа да геофизикалық жабдықтар, аспаптар, аппаратура және құрылғыларды баптау және жөндеу</p> <p>1-5) Геофизикалық аспаптар, аппаратура және цифрлық тіркемесі бар құрылғыларды баптау және жөндеу</p> <p>1-6) Геофизикалық жабдықты, аппаратураны және аспаптарды жинау, бөлшектеу, баптау, реттеу, сынау және эталондау</p> <p>1-1) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны жер</p>

2	Геофизикалық жабдықтар, аспаптар және аппаратура	Бақылау-өлшеу аспаптары, дәнекерлегіш, қысқыш, слесарь құрал-сайман.	<p>үсті геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау</p> <p>3-2) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны ұңғымалық геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау</p> <p>3-3) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны жер асты геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау.</p> <p>3-4) Цифрлық жер үсті геофизикалық жабдықтарды далалық жұмыстар процесінде жөндеу және баптау.</p> <p>3-5) Цифрлық ұңғымалық геофизикалық жабдықтарды далалық жұмыстар процесінде жөндеу және баптау</p> <p>3-6) Цифрлық жер асты геофизикалық жабдықтарды далалық жұмыстар процесінде жөндеу және баптау</p>
3	Геофизикалық жабдықтар, аспаптар және аппаратура	Бақылау-өлшеу аспаптары, дәнекерлегіш, қысқыш, слесарь құрал-сайман.	<p>3-1) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны жер үсті геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау</p> <p>3-2) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны ұңғымалық геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға</p>

		кұрастыру және дайындау
		1-3) Ұқсас геофизикалық жабдықтарды, аспаптар мен аппаратураны жер асты геофизикалық зерттеулерге арналған далалық жұмыстарға құрастыру және дайындау.

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі геофизикалық аппаратураны реттеуші құзыретіне қойылатын талаптар

міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
1-1) 1-2) 1-3) 2-1) 2-2) 2-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Геофизикалық зерттеу жүргізетін техникалық және басқа да көмекші құралдарды дайындау және геофизикалық жұмыстарды аяқтау процестерін іске асыруда қойылған міндеттердің орындалуына жауапкершілікті, өМ еркімен жоспарлауды көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызметатқарымдарды іске асыру үшін шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік дәрежесін көздейтін, басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық	Геофизикалық жабдықты, аппаратураны және аспаптарды бөлшектеу және жинау кезіндегі практикалық дағдылар, техникалық қызмет жасау, жөндеу қағидасы мен технологиясы. Геофизикалық және жеке тораптарды баптау және реттеу, дәнекерлеу жұмыстарын орындау тәсілдері.	Электрлік және радиотехника, электроника негіздері; принциптік электрлік және радиосхемалар, геофизикалық аспаптар, аппаратураны, олардың құрылысы мен кешендерін баптау, реттеу, эталондау технологиясы мен қағидасы. АЦТ (аналогтық-цифрлық түрлендіргіштер) және ЦАТ (цифрлық-аналогтық түрлендіргіштер) жөндеу және баптау негіздері; геофизикалық станциялар, аспаптар, аппаратура және басқа да құрылғыларды бөлшектеу және жинау түрлері, құрылысы, тіртібі, тәсілдері

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің

Каротажшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарымен айналысатын жұмысшылар кәсіптері"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 124-ө-м (ӘМ 2012.02.05. № 7611)
БТБА бойынша мамандық	Минералдар мен түпшаймаларды байытушы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3,4	4-5, 6-7

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат беру	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Каротаждау станциясының машинисі 2-деңгейінде 1 жыл
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	жабдықты ұңғымалық геофизикалық жұмыстарға дайындау

2	далалық жұмыстарды ұңғымалық геофизикалық зерттеу әдістерімен жүргізу
3	жабдықты бөлшектеу және далалық жұмыс салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Ұңғымалық геофизикалық жабдықтар мен аспаптар, бекіністік құрал-саймандар	Геофизикалық жабдықтарды қаптау, тасымалдау және оны жұмыс орнына орнату схемалары Саймандар (тістеуіктер, бұрағыштар және басқ.), бақылау-өлшеу аспаптары (тестерлер, омметрлер)	<p>1-1) Геофизикалық жабдықты тиеу, оны жұмыс орнына тасымалдау және жұмыс орнына жеткізілген соң түсіру жұмыстарына қатысу. Жабдыққа арналған алаңдар мен тұрақ орындарын дайындау.</p> <p>1-2) Геофизикалық жабдықты, аппаратураны аспаптарды құрастыру және далалық жұмыстарға (профилактикалық қызмет көрсету және жөндеу, қуат беру көзіне қосу) дайындауға қатысу</p> <p>1-3) Тереңдігі 1000 метрден артық 4000 метрге дейінгі ұңғымаларды, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрге дейінгі көлбеу бағыттағы ұңғымаларды зерттеуге арналған геофизикалық жабдықты, аппаратураны және аспаптарды құрастыру және дайындауға қатысу</p> <p>1-4) Тереңдігі 4000 метрден артық 5000 метрге дейінгі ұңғымаларды, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрге дейінгі көлбеу бағыттағы ұңғымаларды зерттеуге арналған геофизикалық жабдықты, аппаратураны және аспаптарды құрастыру және дайындауға қатысу.</p>

			<p>1-5) Тереңдігі 5000 метрден артық ұңғымаларды, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрден артық көлденең ұңғымаларды зерттеуге арналған геофизикалық жабдықты, аппаратураны және аспаптарды құрастыру және дайындауға қатысу.</p>
2	<p>Ұңғымалық геофизикалық жабдықтар мен аспаптар, бекіністік құрал-саймандар</p>	<p>Каротаждық станция</p>	<p>2-1) Тереңдігі 1000 метрге дейінгі бұрғылау ұңғымаларында тау жыныстарына геофизикалық зерттеу жүргізу үшін каротаждау, пневмо-өңдеу, перфорация және торпедалау бойынша жұмыстарды орындау.</p> <p>2-2) Тереңдігі 1000 метрден артық 4000 метрге дейінгі бұрғылау ұңғымаларында, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрге дейінгі көлбеу бағыттағы ұңғымаларда каротаждау, пневмо-өңдеу, перфорация және торпедалау бойынша жұмыстарды орындау</p> <p>2-3) Тереңдігі 4000 метрден артық 5000 метрге дейінгі бұрғылау ұңғымаларында, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрге дейінгі көлбеу бағыттағы ұңғымаларда каротаждау, перфорация және торпедалау бойынша жұмыстарды орындау</p> <p>2-4) Тереңдігі 5000 метрден артық бұрғылау ұңғымаларында, сонымен қатар тереңдігі 1500 метрге дейінгі көлденең ұңғымаларда каротаждау, перфорация және торпедалау бойынша жұмыстарды орындау</p>

3	Геофизикалық жабдық	Геофизикалық жұмыстарды қысқарту схемасы	3-1) Аппаратура мен жабдықты ажырату, ұңғымадан көтеріп шығару, түсіру және тасымалдау (көшіру).
	Тұрақ, өлшеу және жару орны (ұңғыма, теспе)	Жою схемасы, бекіністік құрал-саймандар	3-2) Ұңғымалық және геофизикалық жабдықты алаңнан және тұрақ орындарынан алып тастау
	Геофизикалық жабдықтар (датчиктер), жабдықтар, станциялар	ГФ жабдықты тасымалдау схемасы	3-3) Ұңғымалық геофизикалық жабдықты тиеу

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі каротажшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
1-1) 1-2) 2-1) 3-1) 3-2) 3-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өМ еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, геофизикалық зерттеу әдістерімендалалық жұмыстарды жүргізу үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Слесарь құрал-саймандар, бақылау-өлшеу аспаптарымен практикалық жұмыс істеу дағдылары. Электр тізбектердегі (желілердегі) ақауларды практикалық айқындау тәжірибесі. 1000 метр тереңдікке дейін геофизикалық зерттеу жүргізу. Ұңғымалық геофизикалық тіркеу аспаптары мен физикалық өрістің сәуле шығарғышын практикалық құрастыру және бөлшектеу дағдылары. Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдысы	Бұрғылау ұңғымалары және олардың құрылысы туралы негізгі ұғым, ұңғымаларда әр түрлі геофизикалық зерттеу жүргізуді орындау тәртібі, тереңдігі 1000 метрге дейінгі ұңғымаларда каротаждау, перфорациялау, торпедолау және геофизикалық зерттеу жүргізу кезінде пайдаланылатын жабдықтар, аппаратура және торпедоларды пайдалану, құрастыру және бөлшектеу түрлері, құрылысы және қағидасы

6 Кесте. СБШ 3-деңгейі каротажшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-3) 1-4) 2-5)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өМ еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, геофизикалық зерттеу әдістері мендалалық жұмыстарды жүргізу	Тереңдігі 1000 метрге дейінгі ұңғымалық геофизикалық зерттеулер жүргізу кезіндегі	Тереңдігі 1000 метрден артық ұңғымаларда және көлбеу бағыттағы және

2-2)	бойынша негізгі атқарымдарды жүзеге асыру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	ұңғымалық	көлденең ұңғымаларда әр
2-3)		геофизикалық жабдықтар	түрлі геофизикалық
2-4)		мен аппаратурамен практикалық жұмыс істеу дағдысы.	зерттеу түрлерін орындау тәртібі.

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 6 Қосымша

Зертханашы-радиометрист

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7214 "Зертханашы-радиометрист"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	1-шығарылым. Халық шаруашылығы салаларына ортақ жұмысшы кәсіптері, 2009 жылғы 30 қарашадағы №343-п
БТБА бойынша мамандық	Зертханашы-радиометрист
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-4
4	5-6

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсіби бойынша болуы мүмкін жұмыс орны (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен қазу, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Дала жұмыстары. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы және ылғалдығы, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Геофизикалық жұмыстармен айналысатын жұмысшы 2-деңгейінде 1 жыл
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс	3-деңгейде 1 жыл

тәжірибесі немесе практикалық жұмыс
тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Радиометрлік жабдықты далалық геофизикалық жұмыстарға дайындау
2	Далалық радиометриялық өлшеулерді жүгізу және нәтижелерін өңдеу
3	Радиометриялық өлшемдерді камеральды өңдеу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Радиометриялық жабдық пен аспаптар, құралдар мен бақылау-өлшеу аспаптары	Диометриялық жабдықты орау, тасымалдау және ашу схемасы	1-1) Радиометриялық жабдық пен аспаптарды құрастыру.
		Радиометриялық өлшемдерді жүргізу әдістемесі	1-2) Радиометриялық жабдық пен аспапты құрастыру
			2-1) Радиоактивті заттардың шығарылуы мен тасталуын өлшеу және бағалау. Радиоактивті сәулелерді кешенді радиометриялық өлшеу
			2-2) Түрлі қондырғыларда сынамаларды радиометриялық өлшеу. Жұмыс беттерінің, жабдықтың, көлік құралдарының, жеке қоғану құралдарының, терінің және киімнің радиоактивті заттармен астануын өлшеу
		2-3) Жұмыс орындарында, шектес бөлмелерде, ұйым аумағында, санитарлық қорғау аймағында және бақылау аймағында рентген, гамма және нейтронды сәуле дозасын өлшеу	

			2-4) Қоршаған орта мен санитарлық қорғау аймағында радиоактивті ластану деңгейін анықтау
2	Калькулятор, компьютер (принтер, плоттер)	Радиометриялық өлшеу қорытындыларын өңдеу мен түсінік беру әдістемесі	3 - 1) Есептеуіш.сипаттамаларын жазу. Есептеу сипаттамаларын графикаға түсіру және жұмыс нүктесін таңдау 3-2) Радиоактивтік сәулеленудің спектрлерін амплитудалық талдауыштардан алу. Радиоактивтік сәулеленудің амплитудалық спектрлерін алумен байланысты есептеулер мен жазуларды журналдарда жүргізу. Спектрдің графикалық құрылысы 3-3) Жұтып алу және ыдырау қисықтары бойынша радиоизотоптарды идентификациялау. Математикалық статистика әдістерімен талдау нәтижелерін өңдеу
3	Калькулятор, компьютер (принтер, плоттер)	Радиоактивті сәулеленудің түрлі спектрларының интерпретациясы (түсіндірмесі)	3-4) Төмен разрядты зертханашылардың орындаған есептері мен сынамаларын қорытынды талдау. Ыстық камераларда дистанционды (манипуляторларымен жұмыс жасау. Спектрлер бойынша (үш компоненттен астам) радиоизотоптардың белсенділігін есептеу

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі зертханашы-радиометрист құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім

1-1) 1-2) 2-1) 3-1)	Дала жағдайында радиометриялық зертте жүргізу үшін жауапкершілікті, өМ еркімен жоспарлауды көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Жинақылық, саусақтардың жылдам кимылдауы, нақтылық, назарын бір объектіге ұзақ уақыт аудару білу. Радиометриялық жабдықпен жұмыс істеу дағдысы (бөлшектеу, құрастыру)	радиоактивтік пен радиоактивтік ыдырауының негізгі теориялары; радиоактивті сәулеленудің табиғимен өзара әрекеттесуі; белсенділікті салыстырмалы өлшеудің негізгі әдістері; қайта санау қондырғыларының негізгі түйіндері мен жұмыс істеу қағидасы; радиоактивті сәулелену есептеуіштердің жұмыс істеу қағидасы; радиоактивтік заттармен жұмыс істеудің санитарлы қағидалары; электрондық аппаратура және сәулеленудің радиоактивтік көздерімен қауіпсіз жұмыс істеу қағидалары
------------------------------	---	---	---

6 Кесте. СБШ 4-деңгейі зертханашы-радиометрист кұзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби кұзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
2-2) 2-3) 2-4) 3-2) 3-3) 3-4)	Дала жағдайында радиометриялық зертте жүргізу үшін жауапкершілікті, өМ еркімен жоспарлауды көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Радиометриялық зерттеу жұмыстарын жүргізудің практикалық дағдысы (бөлшектеу, құрастыру)	Радиоактивтік сәулелену спектрлері және спектрометриялық әдістер туралы негізгі мәліметтер; сцинтилляциялық спектрометрия әдісінің физикалық негіздері; амплитудты талдауыштардың негізгі түйіндері және жұмыс істеу қағидасы. дролы физика, радиохимия және радиоактивті сәулеленудің заттармен өзара әрекеттесуі теориясының негіздері; жартылай өткізгіш детекторлардың көмегімен радиоактивтік сәулеленудің спектрометриясының физикалық негіздері; радиоактивті сәулелену

		спектрлары түсінігінің қарапайым тәсілдері; технологиялық режимдердің параметрлері мен процестері.
--	--	--

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 7 Қосымша

Техник-геофизик

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарымен айналысатын жұмысшылар кәсіптері"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	-
БТБА бойынша мамандық	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
4	
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының біліктілік анықтамалығы	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Техник-геофизик (2011 жылғы 08 маусымдағы № 179 Геология және жер қойынауын барлау ұйымдарының басшы лауазымдарының және мамандарының үлгілік біліктілік сипаттамалары)
4	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі

Жұмысқа рұқсат беру		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Қадағалу жүйесі мен жабдықтарды геофизикалық жұмыстарға дайындау
2	Далалық жұмыстарды жер үсті, ұңғымалық және жер асты геофизикалық зерттеу әдістерімен жүргізу
3	Жабдықтарды бөлшектеу және далалық геофизикалық жұмыстардың салдарларын жою
4	Геофизикалық зерттеу қорытындыларын камеральдық өңдеу және түсіндіру

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Геофизикалық жабдық және аспаптар, далалық саймандар	Геофизикалық жабдықтарды тасымалдау схемасы және оны жұмыс істелетін орынға орналастыру	1-1) Далалық жұмыстарды ұйымдастыруға, қажетті жабдықты, аспаптарды, аппаратураны, саймандарды және далалық жарақтарды қабылдап алуға қатысады.
	Геодезиялық аспаптар	Топографиялық карталар, далалық геофизикалық жұмыстарды қадағалау схемалары бар тау-кен өндірісі жоспарлары	1-2) Бөлу-бекіту жұмыстарын ұйымдастыру және басқару – жобалық тіркеу профилінің аймақтағы орналасуын анықтау және физикалық өрісті туғызу, сонымен қатар нысандарды геофизикалық қадағалау.
	Геофизикалық жабдық және аспаптар, далалық саймандар	Геофизикалық қадағалау жүргізу схемасы, геофизикалық жабдықтың, аспаптардың	1-3) Геофизикалық жабдықтарды, аспаптар

		және аппаратураның нұсқаулығы және жетекшілігі	мен аппаратураны дайындау, орнату және туралау
	Ақпараттық-есептеу кешендері	Зерттеулердің геофизикалық деректері	1-4) Геофизикалық деректерді ақпараттық-есептеу кешендеріне енгізу және алдын ала өңдеу құрылғысын дайындау.
	Геофизикалық жабдық және аспаптар, далалық саймандар	Далалық жұмыстардың әдістемесі және геофизикалық алаңды қадағалау схемасы	2-1) Геофизикалық зерттеулерді жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін тіркеу және жазып алу. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.
2-2) Ұңғымалық геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін тіркеу және жазып алу. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.			
2-3) Жер асты геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін тіркеу және жазып алу. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.			
	Мамандандырылған бағдарламалық-техникалық кешендер	Геофизикалық зерттеу нәтижелерін өңдеу және интерпретациялау әдістемесі	2-4) ТеңіМ геофизикалық зерттеулердің өлшеу нәтижелерін алдын ала өңдеу. Өңдеу нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.
			2-5) Аэрогеофизикалық зерттеулердің өлшеу нәтижелерін алдын ала өңдеу. Өңдеу нәтижелерін және

			олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.
3	Арнайы бағдарламалар мен техникалық кешендер	Геофизикалық зерттеулерді өңдеу мен түсіндіру әдістемесі	3-1) Жерүсті геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін камеральдық өңдеу және түсіндіру. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау.
			3-2) Ұңғымалық геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін камеральдық өңдеу және түсіндіру. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау
		ГФ жабдықты тасымалдау схемасы	3-3) Жерасты геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін камеральдық өңдеу және түсіндіру. Геофизикалық бақылау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау
			3-4) ТеңіМ геофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін камеральдық өңдеу және түсіндіру. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау
			3-5) Аэрогеофизикалық зерттеу жүргізу кезіндегі өлшеу нәтижелерін камеральдық өңдеу және түсіндіру. Геофизикалық қадағалау нәтижелерін және олардың ілеспе құжаттарын есепке алу, ресімдеу және сақтау

Геофизикалық жабдық, аспаптар және аппаратура	Геофизикалық жұмыстарды қысқарту схемасы	4-1) Далалық жұмыстар аяқталған соң геофизикалық жабдықты бөлшектеуді ұйымдастыру
Тұрақ, өлшеу және жару орны (ұңғыма, теспе)	Геофизикалық жұмыстардың салдарлаын жою схемасы, бекіністік құрал-саймандар	4-2) Геофизикалық жабдықтардың алаңдары мен тұрақ орындарын, сейсмикалық жұмыстар кезінде бұрғылау-жару жұмыстарының салдарларын жою жұмыстарын басқару
Геофизикалық жабдық және аспаптар, далалық саймандар	ГФ жабдықты тиеу, тасымалдау және сақтау схемасы	4-3) Геофизикалық жабдықтарды, аспаптарды, саймандарды және далалық аспаптарды тиеу, тасымалдау және сақтауды ұйымдастыру

5 Кесте. СБШ 4-деңгейі техник-геофизигі құзыретіне қойылатын талаптар

1-1) 1-2) 4-1) 4-2) 4-3)	Міндеттер шеңберін өМ бетінше белгілеу. Бағынышты қызметкерлердің жұмыстарын ұйымдастыру және бақылау. Міндеттерді шешудің қорытынды нәтижелері үшін жауапкершілік	Практикалық дағдылар: - еңбек ұйымдастыру; - топографиялық карталармен және тау-кен өндірісі жоспарларымен жұмыс істеу, геодезиялық және маркшейдерлік өлшеулер жүргізу; - бақылау-өлшеу аспаптарымен жұмыс істеу; - жер үсті геофизикалық өлшеулерін жүргізу	Еңбекті ұйымдастыру, өндіру және басқару негіздері; еңбек қорғау, қауіпсіздік техникасы, өндірістік санитария және өрттен қорғау нормалары және қағидасы. Геофизикалық әдістердің теориялық негіздері, оларды жүргізу бойынша әдістемелік және нормативтік құжаттар. Қолданылатын геофизикалық жабдық, аппаратура, аспап түрлері және олардың құрылысы және техникалық пайдалану қағидасы. Геофизикалық материалдарды есепке алу және сақтау қағидасы. Геофизикалық жұмыстарда қолданылатын жабдықтар мен материалдарды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтар мен нормативтік құжаттар.
--------------------------------------	--	---	---

			<p>Геодезия және маркшейдер бойынша негізгі мәліметтер.</p> <p>Геофизикалық аспаптар мен жабдықтарды пайдалану, қызмет көрсету, тасымалдау және сақтау қағидасы</p>
<p>2-1)</p> <p>2-2)</p> <p>2-3)</p> <p>2-4)</p> <p>2-5)</p>	<p>Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өМ еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жер үсті, ұңғымалық, жер асты, теңіМ және аэрогеофизикалық зерттелуер нәтижесін жинау процестерін іске асыру кезіндегі нәтижелер үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет</p>	<p>Геофизикалық жабдықпен және аппаратурамен практикалық жұмыс істеу дағдысы, сонымен қатар ұңғымалық геофизикалық зерттеу жүргізу. Кен қазбаларында геофизикалық зерттеу жүргізудің практикалық дағдылары</p>	<p>Геология туралы негізгі мәліметтер, бұрғылау ұңғымалары және олардың құрылысы туралы, тау өндірісі туралы, тиісті геофизикалық жұмыс міндеттері мен әдістемесі туралы, ұңғымалық және жер асты геофизикалық жұмыстарды ұйымдастыру және орындау технологиясы туралы негізгі ұғым</p>
<p>3-1)</p> <p>3-2)</p> <p>3-3)</p> <p>3-4)</p> <p>3-5)</p>	<p>Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өМ еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жер үсті, геофизикалық зерттеу қорытындыларын өңдеу және камеральдық өңдеу кезіндегі нәтижелер үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет</p>	<p>Ақпараттық-есептеу техникасымен практикалық жұмыс істеу дағдысы</p>	<p>Тиісті геофизикалық зерттеу әдістерінің тиісті түрлерін өңдеу негіздері. Ақпараттық-есептеу техникасының теориялық негіздері. Геофизикада қолданылатын бағдарламалық-техникалық кешен түрлері</p>

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Қазақстан Республикасы Индустрия
және
жаңа технологиялар министрінің
2013 жылғы 9 желтоқсандағы
№ 404 Бұйрығына 2-қосымша

"Гидрогеология және инженерлік геология" кәсіптік стандарты

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;

2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ 01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҮБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіби қызмет саласы):

Гидрогеология және инженерлік геология.

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіби қызмет саласының) негізгі мақсаты: далалық геологиялық зерттеу жүргізу кезінде геологиялық материалды жинау. Далалық және камеральдық зерттеулер жүргізу.

Кәсіби стандарт гидрогеология және инженерлік геология саласындағы қызметкерлердің еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, біліктілігі мен құзыретіне қойылатын талаптарды белгілейді.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың келесі қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы; техник-гидрогеолог.

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы

9. СБШ – 1-2 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: геологиялық түсіру және геологиялық іздеу жұмыстарындағы жұмысшы

11. "Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы

16. СБШ – 2 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы.

18. "Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Техник-гидрогеолог

23. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: жол жұмысшысы.

25. "Техник-гидрогеолог" кәсібі субъектіні далалық және камеральдық зерттеулер жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Техник-гидрогеологтың еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Техник-гидрогеологтың орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Техник-гидрогеологтың құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

Хат (хаттама) № _____ Күні _____

—

"Гидрогеология және инженерлік
геология"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Р/н	Қызмет түрінің атауы	Еңбек нарығының үрдістерін ескерумен кәсіптің атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ біліктілік деңгейі
1.	Геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы	Геологиялық түсіру және геологиялық і з д е у жұмыстарындағы жұмысшы	1-2
2.	көмегімен геологиялық материалдар жинау	Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы	Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы	2

3	Далалық және камеральдық зерттеулер жүргізу	Техник - гидрогеолог	Техник - гидрогеолог	4
---	---	----------------------	----------------------	---

"Пайдалы қазбалар кен орындарын іздеудің геофизикалық әдістерін іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 2 Қосымша

Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім, Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, №124-ө-м
БТБА бойынша мамандық	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1-2	2-3

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат беру	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибе не/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді оқыту (нұсқау) не/немесе бастауыштан кем емес орта білімі болған кезде қысқа мерзімді курстар.	Талап етілмейді
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	1-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

--	--

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Далалық геологиялық жұмыстарды дайындау және ұйымдастыру.
2	Далалық геологиялық зерттеулерді жүргізген кезде геологиялық материалдар (үлгілер, сынамалар және т.б.) жинау
3	Далалық геологиялық жұмыстардың салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Геологиялық құрал-сайман және жабдық, тау-кен жыныстары мен минералдар	Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты орамалау, тасымалдау және оны жұмыс орнында орналастыру схемалары.	1-1) Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты тиеу, оны жұмыстар орнына тасымалдау. Дала лагерінің алаңы мен тұрақ орындарын дайындау. Мүлікті күзету, тұрақ (дала лагері) аумағын жинау және қ а л ы п т ы санитарлық-гигиеналық жағдайды қамтамасыз ету
	Үлгілерді, сынамаларды және түпшаймаларды іріктеп алуға арналған тау-кен геологиялық жабдығы.	Үлгілер, сынамалар және түпшайма іріктеп алу нұсқаулықтары мен әдістемелері	1-2) Үлгілер, сынамалар және түпшайма іріктеп алуға арналған техникалық және қосалқы құралдарды дайындауға және баптауға қатысу. Геологиялық жабдыққа күтім жасау, оның жұмысындағы ұсақ бұзылымдарды анықтау және жою
2	Геологиялық материалдарды іріктеп алуға арналған тау-кен геологиялық жабдығы.	Далалық жұмыстар әдістемесі және геологиялық зерттеулерді бақылау схемасы.	2-1) Пайдалы қазбалардың сапасы мен мөлшерін айқындау үшін әр түрлі геологиялық материалдарды (тау-кен жыныстары мен минералдарын) іріктеп алу. 2-2) Сынамаларды талдауға дайындау (өңдеу, шаю және жеткізу). Құжаттама ресімдеу.

			Сынамаларды іріктеп алу , тіркеу және таңбалау.
	Талдау жасауға арналған геологиялық жабдық	Зертханалық жұмыстар әдістемесі	2-3) Геологиялық материалдарды зертханалық талдау жүргізу кезіндегі қосалқы процестерге қатысу
3	Геологиялық құрал-сайман мен жабдық,, шаңц аспаптары	Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты бөлшектеп бұзу схемалары	3-1) Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты бөлшектеп бұзуға қатысу
	Геологиялық құрал-сайман мен жабдық,, шаңц аспаптары	Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты орамалау, тасымалдау және жою схемалары.	3-2) Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты тиеуге және тасымалдауға, дала лагерінің, геологиялық жабдықтың алаңы мен тұрақ орнын және геологиялық жұмыстардың салдарларын жоюға қатысу

5 Кесте. СБШ 1-деңгейі геологиялық жұмыстардағы жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктер мен дағдылар	Білім
1-1) 3-1) 3-2)	Басшылықтың дала жұмыстарын ұйымдастыру бойынша нұсқауларын орындау. Еңбек қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі және ішкі еңбек тәртібі қағидаларын орындау.	Түпшайма аспаптарымен практикалық жұмыс дағдылары. Жазатайым оқиға кезінде дәрігерге дейін көмек көрсету	Дала жарақтарын, аспаптарды, құралдарды, жабдықты, лагерь аумағындағы түрлі сынамаларды пайдалану, сақтау, орау және тасымалду қағидалары. Өнімді қабылдау, сақтау, есепке алу қағидалары және жарамдылық мерзімі

6 Кесте. СБШ 2-деңгейі геологиялық жұмыстардағы жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктер мен дағдылар	Білім
	Геологиялық материалды жинау кезіндегі шектеулі жауапкершілік пен	Сілесір аспаптарымен жұмыс істеу дағдылары. Адамдар, маршруттарды белгілей білу. Әр түрлі тау-кен сынамаларының	Геологиялық түсіру және іздеу жұмыстарын жүргізу туралы негізгі мәліметтер. Жыныстардың үлгілері мен сынамаларды іріктеу, орамдау, заттаңбалау және тасымалдау

1-2) 2-1) 2-2)	белгілі бір дербестік дәрежесін көздейтін, басшының басқаруымен норманы іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	түрлерін және минералдардың үлгілерін іріктеуге арналған тау-кен геологиялық және зертханалық жабдықпен және аспаптармен практикалық жұмыс дағдылары, Алғашқы көмек көрсету.	қағидалары. Далалық тау-кен және геодезиялық аспаптарды пайдалану, сақтау және тасымалдау қағидалары, тау жыныстарының физикалық-механикалық қасиеттері және шоғырлану талаптары туралы қарапайым мәліметтер. Жер жұмыстарын жүргізу қағидалары.
----------------------	--	--	--

"Гидрогеология және инженерлік геология"
кәсіби стандартына 3 Қосымша

Гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіптері"	
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-бөлім. Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, №124-ө-м	
БТБА бойынша мамандық	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы	
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар	
2	2	

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат беру	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді оқыту (нұсқау) не/немесе бастауыштан кем емес орта білімі болған кезде қысқа мерзімді курстар.	"Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы" 1-деңгейінде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі

(кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Гидрогеологиялық зерттеу жүргізу кезінде дайындау-аяқтау операциялары
2	Су сынамысын алу және гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық өлшемдерді жүргізу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Гидрогеологиялық жұмыстарға қажетті құралдар, жабдықтар және тетіктер	Гидрогеологиялық зерттеулерді жүргізу схемасы, техник-гидрогеолог нұсқауын орындау	1-1) Жабдық пен басқа заттарды жұмыс орны шегінде ауыстыру, жабдықты қарау және тексеру, ұңғыма сағасын ашу (ағаш тығынды алу), су көтеру құбырларын таңдау, ауа жіберу, пьезометрикалық құбырларды уақытша бұру, жылжымалы компрессорлық станцияны орнату, ұңғымаға сорғылар мен құбырларды түсіру, құбырларды ұңғыма үстінен бекіту, бұрғылау ұңғымасының сағасына тығыздағыш салу, су төгу үштігін бұрау, ауа өткізу құбырларын компрессорлық станцияға қосу, уақытша су бұру, өлшеу аспаптарын (ашық үлгідегі өлшеу ыдысы) орнату. Жабдықты жұмыс орны шегінде ауыстыру. Жабдықты және басқа заттарды көшуге дайындау; жабдықты, құралды, түрлі құжаттарды тапсырма орындағаннан кейін тапсыру, жұмыс орнын тазалау, ауысымды тапсыру
			2-1) Суды үздіксіз аайдау, тәжірибе барысында судың деңгейін,

2	Гидрогеологиялық жұмыстарға қажетті құралдар, жабдықтар және тетіктер	Гидрогеологиялық зерттеулерді жүргізу схемасы, техник-гидрогеолог нұсқауын орындау	температурасын және шығынын өлшеу, деңгейдің қалпына келуін бақылау, машина мен жабдыққа қызмет көрсету тәжірибе деректерін құжаттау және далалық өңдеу
---	---	--	---

5 Кесте. СБШ 1-деңгейі гидрогеологиялық жұмыстардағы жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктер мен дағдылар	Білім
1-1) 2-1)	Гидрогеологиялық зерттеулерді жүргізу үшін шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік дәрежесін көздейтін, басшының басқаруымен норманы іске асыру бойынша орындаушылық	Тиеу-түсіру жұмыстарын орындау дағдысы. Түрлі су мен топырақ сынамаларын алу үшін зертханалық жабдық пен аспаппен практикалық жұмыс дағдысы	Гидрогеологиялық жарақтарды пайдалану, тасымалдау және сақтау қағидалары, құрастыру жбдығымен жұмыс істеу тәсілдері

"Гидрогеология және инженерлік геология"
кәсіби стандартына 4 Қосымша

Техник-гидрогеолог

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	3117 "Кен өндіру және металлургия салаларындағы техниктер"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	-
БТБА бойынша мамандық	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
-	-
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының біліктілік анықтамалығы	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
-	-
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Техник-гидрогеолог (Геология және жер қойнауын барлау ұйымдарының басшы лауазымдары мен мамандарының үлгілік біліктілік сипаттамалары) ҚР ИЖТМ 2011 жылғы 8 маусымдағы №179 бұйрығы

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орны (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Дала жұмыстары. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы және ылғалдылығы, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулерді жобалау
2	Далалық гидрогеологиялық зерттеулерді жүргізген кезде нәтижелерге камералдық талдау жасау
3	Жұмыстар ауданында гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулердің салдарларын жою процесін ұйымдастыру және басқару.

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

енбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
	Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық құрал-сайманы мен жабдығы	Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық құрал-сайманы мен жабдығын орамалау, тасымалдау және оны жұмыс орнында орналастыру схемалары.	1-1) Гидрогеологиялық ж ә н е инженерлік-геологиялық құрал-сайман мен жабдықты тиеу-түсіру, оны жұмыс орнына тасымалдау жұмыстарын ұйымдастыру. Дала лагерінің алаңын және таңдау.
		Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық	1-2) Гидрогеологиялық ж ә н е инженерлік-геологиялық

1		және зертханалық құрал-сайман мен жабдықты пайдалану нұсқаулығы мен қағидалары.	зерттеулердің техникалық және қосалқы құралдарын дала жұмыстарына дайындау және баптау процестерін ұйымдастыру.
	Геологиялық есептер және геологиялық қорлар мұрағаттарының материалдары.	Жұмыс ауданы бойынша мұрағаттық геологиялық материалдарды жинау.	1-3) Жұмыс ауданы бойынша мұрағаттық геологиялық материалдарды зерделеу. Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулерді жүргізуге жобалық-сметалық және өндірістік құжаттаманы дайындау мен ресімдеуге қатысу. Жоба мене есепке қағаз және электрондық тасығыштағы кестелік және графикалық материалдарды дайындау
2	Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық жабдығы.	Дала және гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық жұмыстарының әдістемесі және техникасы	2-1) Гидрогеологтың жетекшілік етуімен зерттеу объектілеріндегі геологиялық, гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулерге байланысты жекелеген жұмыстарды орындайды. Тәжірибелік, тақырыптық және камералдық жұмыстардың, арнайы гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулердің орындалуын қамтамасыз етеді 2-2) Су деңгейін өлшеу және арнайы өлшеулер жүргізу. Зертханалық зерттеу үшін су мен топырақ сынамаларын сұрыптау, оларды тіркеу мен есепке алуды жүргізеді. Ұңғымалардан суды сорып төгуді жүргізу жұмысына, жерасты сулары режимін гидрогеологиялық бақылау бойынша жұмыстарға қатысады

			2-3) Жұмысшылардың еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасын, өндірістік санитария және өртке қарсы қорғаныс қағидалары мен нормаларының талаптарын сақтауын қамтамасыз етеді.
	Геологиялық зерттеу нәтижелері	Дала және гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық жұмыстарының әдістемесі және техникасы	2-4) Геологиялық жұмыстарды орындау барысы туралы есептілік және шұғыл ақпарат дайындау мен ресімдеуге қ а т ы с у . Гидрогеологиялық зерттеулердің нәтижесі бойынша есептерді және өндірістік-геологиялық құжаттаманы жасау кезінде техникалық түзетуді орындайды. Пайдалану ұнғымалары мен сұтартқыштарды тексереді.
3	Геологиялық жарақ пен жабдық, шанц құрал-сайманы	Гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық жарақ пен жабдықты орамалау, тасымалдау схемасы, жою жұмыстарының схемасы.	3-1) Гидрогеологиялық ж ә н е инженерлік-геологиялық жабдықты бөлшектеу процесін ұйымдастыру және басқару, оларды түсіру, тиеу, қажетті аспаптарды, дала құрал-саймандарын саақтауға тапсыру 3-2) Дала жұмыстарының салдарларын жою процесін ұйымдастыру және басқару

5 Кесте. СБШ 4-деңгейі техник-гидрогеологі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктер мен дағдылар	Білім
		Практикалық дағды: -еңбекті ұйымдастыру;	Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі, Қазақстан Республикасының "Жер

<p>1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2)</p>	<p>Далалық гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулерді ұйымдастыру процестерін іске асыру кезінде міндеттерді өз бетімен айқындауды, бағынышты қызметкерлердің норманы іске асыруын ұйымдастыру мен бақылауды, нәтиже үшін жауапкершілікті көздейтін басшының басшылығымен норманы іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет.</p>	<p>-топографиялық карталармен және тау кен жұмыстарының жоспарымен жұмыс істеу - геологиялық қорлар мен издестур-ақпараттық жүйелерде жұмыс істеу; Гидрогеологиялық түсіру жобалау дағдысы, тәжірибелік-сүзу дағдысы, режимдік бақылау желісі, құю мен шығару нәтижелерін өңдеу, режимдік бақылау; минералды, өнеркәсіби және термальды сулардың қорын бағалау, ашық және жабық тау жыныстарына судың ағуын білу</p>	<p>қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы", "Жемқорлықпен күрес туралы", "Қазақстан Республикасындағы Тілдер туралы" Заңдары және геологиялық (геофизикалық, гидрогеологиялық) зерттеу, жер қойнауын пайдалану және қорғау саласындағы басқа нормативтік актілер; зерттелетін жұмыстар ауданы (объектісі) геологиясы туралы мәліметтер; Жер қойнауын геологиялық зерттеу бойынша жұмыстарды жоспарлау мен жобалау негіздері, геологиялық барлау жұмыстарының экономикасы</p>
<p>3-1) 3-3) 3-3)</p>	<p>Далалық геологиялық зерттеулерді ұйымдастыру мен қорытындыларды камералдық өңдеуді іске асыру кезінде міндеттерді өз бетімен айқындауды, бағынышты қызметкерлердің норманы іске асыруын ұйымдастыру мен бақылауды, нәтиже үшін жауапкершілікті көздейтін басшының басшылығымен норманы іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет.</p>	<p>Гидрогеологиялық жағдайдың күрделілігін бағалай білу, гидрогеологиялық жағдайларды зерттеудің ұтымды әдістерін таңдау, қажетті зерттеудің тиімді көлемін жоспарлау, гидрогеологиялық зерттеу нәтижелерін өңдеу. Тиісті жабдықпен гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеулерді жүргізуің практикалық дағдысы. Зардап шеккен адамға алғашқы көмек көрсету.</p>	<p>Геологиялық барлау процесінің сатылығы, гидрогеологиялық жағдайды зерттеу әдістері мен жабдығы, гидрогеологиялық зерттеуді өтеу тәсілдері Зерттелетін объектінің (ауданның) геологиясы туралы мәліметтер. Геологиялық зерттеу әдістерін қолдану әдістемесі мен техникасы Геологиялық карталардың сапасына қатысты талаптар. Тау жыныстарының үлгілерін іліктеу, есепке алу және сақтау қағидалары. Дала материалдарын өңдеу тәртібі мен әдісі. Камералды гидрогеологиялық және инженерлік-геологиялық зерттеу жүргізу әдістемесі, геологиялық зерттеу нәтижелерін</p>

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Қазақстан Республикасы Индустрия
және
жаңа технологиялар министрінің
2013 жылғы 09 желтоқсандағы
№ 404 Бұйрығына 3-қосымша

"Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіптік стандарты

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;

2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ 01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҮБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіби қызмет саласы): Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіби қызмет саласының) негізгі мақсаты: пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау.

Кәсіби стандарт пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау саласындағы қызметкерлердің еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, біліктілігі мен құзыретіне қойылатын талаптарды белгілейді.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың мынадай қызмет түрлері мен кәсіптеріне жатады: геологиялық түсіру және геологиялық іздеу жұмыстарындағы жұмысшы, геологиялық сынамаларды шаюшы; сынама іріктеуші; минералдар мен түпшаймаларды байытушы, техник-геолог

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы

9. СБШ – 1-2 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: геологиялық түсіру және геологиялық іздеу жұмыстарындағы жұмысшы.

11. "Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Геологиялық жұмыстардағы жұмысшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Геологиялық сынамаларды шаюшы

16. СБШ – 2 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: геологиялық сынамаларды шаюшы

18. "Геологиялық сынамаларды шаюшы" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Геологиялық сынамаларды шаюшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Геологиялық сынамаларды шаюшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Геологиялық сынамаларды шаюшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Сынама іріктеуші

23. СБШ – 2 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: сынама іріктеуші.

25. "Сынама іріктеуші" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Сынама іріктеушінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Сынама іріктеушінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Сынама іріктеушінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 4. Минералдар мен түпшаймаларды байытушы

30. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

31. Мүмкін болатын лауазым атауы: минералдар мен түпшаймаларды байытушы

32. "Минералдар мен түпшаймаларды байытушы" кәсібі субъектіні геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 5 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

33. Минералдар мен түпшаймаларды байытушының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

34. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 5 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

35. Минералдар мен түпшаймаларды байытушының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 5 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

36. Минералдар мен түпшаймаларды байытушының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Техник - геолог

37. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

38. Мүмкін болатын лауазым атауы: техник - геолог

39. "Техник - геолог" кәсібі субъектіні далалық және камеральдық зерттеулер жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

40. Техник-геологтың еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

41. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

42. Техник-геологтың орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 6 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

43. Техник-геологтың құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

Хат (хаттама) № _____ Күні _____

"Пайдалы қазбалар кен орындарын
геологиялық
түсіру, іздеу және барлау"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Р/н		Еңбек нарығының үрдістерін ескере	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік	
-----	--	-----------------------------------	---	--

	Қызмет түрінің атауы	отырып кәсіптің атауы	жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ біліктілік деңгейі
1.	Геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде әр түрлі техникалық құралдардың көмегімен геологиялық материалдар жинау	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы	Геологиялық түсіру және геологиялық іздеу жұмыстарындағы жұмысшы	1-2
2.		Геологиялық сынамаларды шаюшы	Геологиялық сынамаларды шаюшы	2
3		Сынама іріктеуші	Сынама іріктеуші	2
4		Минералдар мен түпшаймаларды байытушы	Минералдар мен түпшаймаларды байытушы	3
5	Далалық және камеральдық зерттеулер жүргізу	Техник - геолог	Техник - геолог	4

"Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіби стандартына 2 Қосымша

Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстары кәсібімен аналесатын жұмысшылар"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-тарау Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, № 124-ө-м
БТБА бойынша кәсібі	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1-2	2-3

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыртпалық көтеру, температураның жоғарылауы және көтерілуі, ылғалдылық, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарттары	ҚР Заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибе не/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді оқыту (нұсқау) не/немесе бастауыштан кем емес орта білімі болған кезде қысқа мерзімді курстар.	Талап етілмейді
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	1-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Далалық геологиялық жұмыстарды дайындау және ұйымдастыру.
2	Далалық геологиялық жұмыстарды жүргізу кезінде геологиялық материалдарды (үлгілер, сынамалар және т.б.) жинау және талдау
3	Далалық геологиялық жұмыстардың салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Геологиялық жасақтау және жабдық, тау кен жыныстары мен минералдар	Геологиялық жасақтау мен жабдықты орамалау, тасымалдау және оны жұмыс орнында өрістету схемалары.	1-1) Геологиялық жасақтау мен жабдықты тиеу, оны жұмыстар орнына тасымалдау. Дала лагерінің алаңы мен тұрақ орындарын дайындау. Мүлікті күзету, тұрақ (дала лагері) аумағын жинау және онда қалыпты санитарлық-гигиеналық жағдайды қамтамасыз ету
	Үлгілерді, сынамаларды және түпшаймаларды іріктеп алуға арналған тау-кен геологиялық жабдығы	Жабдықты пайдалану нұсақулықтары және үлгілерді, сынамалар мен түпшайманы іріктеп алу әдістемелері	1-2) Үлгілерді, сынамаларды және түпшаймаларды іріктеуге арналған техникалық және қосалқы құралдарды дайындауға және ретке келтіруге қатысу. Геологиялық және зертханалық

			жабдықты күту, оның жұмысындағы ұсақ жөнсіздіктерді анықтау және жою
2	Геологиялық материалдарды іріктеп алуға арналған тау-кен геологиялық зертханалық жабдығы	Далалық жұмыстар әдістемесі және геологиялық зерттеулерді бақылау схемасы.	2-1) Пайдалы қазбалардың сапасы мен мөлшерін айқындау үшін әр түрлі геологиялық материалдарды (тау-кен жыныстары мен минералдарын) іріктеу. 2-2) Сынамаларды талдауға дайындау (өңдеу, шаю және жеткізу). Сынамаларды іріктеп алу, тіркеу және таңбалау бойынша құжаттама ресімдеу.
	Талдау жүргізуге арналған геологиялық жабдық	Зертханалық жұмыстар әдістемесі	2-3) Геологиялық материалдарға зертханалық талдау жасау кезінде қосалқы үдерістерге қатысу
3	Геологиялық жасақтау мен жабдық,, шанц аспаптары	Геологиялық жасақтау мен жабдықты бөлшектеп бұзу схемалары	3-1) Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты бөлшектеп бұзуға қатысу
	Геологиялық жасақтау мен жабдық, шанцты құралдар	Геологиялық жасақтау мен жабдықты орау, тасымалдау және жою жұмыстарының схемалары.	3-2) Геологиялық жабдықты/жаракты орау және тиеуге, дала лагерінің, геологиялық жабдық алаңы мен тұрақ орнын және геологиялық жұмыстардың салдарларын жоюға қатысу

5 Кесте. СБШ 1-деңгейдегі геологиялық жұмыстардағы жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білуі
1-1) 3-1) 3-2)	Басшылықтың дала жұмыстарын ұйымдастыру бойынша нұсқауларын орындау. Еңбек қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі және ішкі еңбек тәртібі қағидаларын орындау.	Шанцты құралдармен практикалық жұмыс дағдылары. Аспаздық және кулинарлық істер негіздері. Жазатайым оқиға кезінде дәрігерге дейінгі көмек көрсету	Дала жарақтарын, аспаптарды, құралдарды, жабдықты, лагерь аумағындағы түрлі сынамаларды пайдалану, сақтау, орау және тасымалду қағидалары. Өнімді қабылдау, сақтау, есепке алу қағидалары және жарамдылық мерзімі

6 Кесте. СБШ 2-деңгейіндегі геологиялық жұмыстардағы жұмысшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білім
1-2) 2-1) 2-2)	Геологиялық материалды жинау кезіндегі шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік дәрежесін болжайтын басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Слесар құралдарымен жұмыстың практикалық дағдылары. Адамдар, маршруттарды белгілей білу. Әр түрлі тау-кен сынақтарының түрлерін және минералдардың үлгілерін іріктеуге арналған тау-кен геологиялық және зертханалық жабдықпен және аспаптармен практикалық жұмыс дағдылары, Алғашқы көмек көрсету.	Геологиялық түсіру және іздеу жұмыстарын жүргізу туралы негізгі мәліметтер. Жыныстардың үлгілері мен сынақтарды іріктеу, орамдау, заттаңбалау және тасымалдау қағидалары. Далалық тау-кен және геодезиялық аспаптарға қызмет көрсету, пайдалану, сақтау және тасымалдау қағидалары, тау жыныстарының физикалық-механикалық қасиеттері және шоғырлану шарттары туралы қарапайым мәліметтер. Жер жұмыстарын жүргізу қағидалары.

"Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіби стандартына 3 Қосымша

Геологиялық сынақтарды шаюшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіптері"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-тарау Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, №124-ө-м
БТБА бойынша кәсібі	Геологиялық сынақтарды шаюшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1-2	2-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

--	--

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Далалық еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдық, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат беру		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	Геологиялық жұмыстардағы жұмысшы 1-деңгейінде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Түпшайма сынамаларын шаю

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
			<p>1-1) Түпшайма сынамаларын шаю: 2-разряд. Біліктілігі анағұрлым жоғары геологиялық сынаманы шаюшының жетекшілігімен түпшайма сынамаларын шаю. Құмды қалақшаға, шөмішке, жуу аспаптары мен қондырғыларына тиеуге қатысу, ұсақ материалды шаю, ауыр фракцияларды отырғызу, түпшаймаларды түсіру, кептіру және орау.</p> <p>3-разряд. Түйіршік көлемі 1 мм және одан астам болғанда түпшайма сынамаларын оны 70 % кем емес пайдалы минералдарын шығаруды қамтамасыз ете отырып, ауқымды түпшайма сынамаларын шаю және</p>

1	Лотоктар, шөміш, шаю аспаптары мен кондырғылары	Түпшайма сынамаларын шаю мен жеткізу қағидалары мен тәсілдері	<p>жеткізу. Сынамалардың нөмірін көрсете отырып, металл түпшаймаларды орау. Сынаманы жууды есепке алу.</p> <p>4-разряд. Түйршік көлемі 0.5-1,0 см болғанда түпшайма сынамаларын оны 90% пайыздан кем емес пайдалы минералдарын шығаруды қамтамасыз ете отырып, шаю және жеткізу</p> <p>5-разряд. Түйршік көлемі 0.5-1,0 см кем емес болғанда түпшайма сынамаларын оны 95 пайыздан кем емес пайдалы минералдарын шығарумен шаю және жеткізу. Жуылған бақылау сынамаларын өңдеу, таңбалау және есепке алу</p>
---	---	---	---

5 Кесте. СБШ 2-деңгейіндегі геологиялық сынамаларды шаюшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылары	Білуі
1-1)	Сынамаларды жуу функцияларын жүзеге асыру үшін шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік	Сынаманы жуу кезінде қолданылатын жабдықпен, аспаппен жұмыстың практикалық дағдысы	<p>2-разряд. Геологиялық сынамаларды шаю және шоғырлануын белгілеудің негізгі қағидалары, түпшаймада жиі кездесетін минералдардың құрамы, құрамында металл бар және бос жыныстардың сыртқы белгілері</p> <p>3-разряд. Түпшайма сынамаларының мақсаты, жуу мен жеткізу қағидалары мен тәсілдері, жуылған және жеткізілген аспаптар жұмысының технологиялық режимі, жуылған сынамаларды таңбалау, орау және есепке алу қағидалары.</p> <p>4-разряд. Жуылуына қарай тау жыныстарын</p>

	дәрежесін көздейтін, басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Зардап шеккенге алғашқы көмек көрсете білу	сыныптау және оларды сулау тәсілдері, пайдалы және ілеспе минералдардың түрлері, су жылдамдығының құмнан түпшайманың бөлінуіне әсері, түпшайма сынамаларын өңдеу қағидалары 5-разряд. Жуатын және шоғырландырылатын аспаптардың құрылысы мен реттеу ережесі, түпшаймадағы пайдалы және ілеспе минералдардың сипаттамалары мен макробелгілері, бақылау сынамаларын өңдеу, таңбалау және есепке алу қағидалары
--	---	--	--

"Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіби стандартына 4 Қосымша

Сынама іріктеуші

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіптері азалық топ"	
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, бөлімі	1-шығарылым. Экономиканың барлық саласы үшін ортақ жұмысшылар кәсіптері, 2009 жылғы 30 қараша №343-п бұйрық	5-шығаралым, 2-тарау Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, № 124-ө-м
БТБА бойынша кәсібі	Сынаманы іріктеуші	Геологиялық сынамаларды іріктеуші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар	
2	1-3	4-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар

Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдық, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарттары		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	2-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Түрлі жағдайда түрлі материал сынамаларын алу және бөлу (казба, металл, шикізат, жартылай фабрикат, дайын өнім, ерітінді, мұнай өнімдері, қатты минералды отын, құрылыс материалдары)

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1		Түрлі жағдайда түрлі материал сынамаларын	1-1) 4-разряд. Жер койнауындағы қорларды есептеу, пайдалы қазбалардың саны мен сапасын анықтау үшін таулы өндірістегі бороздалық, задирлі, шрурлі және басқа да сынамаларды іріктеу. Қолдан жасалған, пневматикалық, электрлі сынама іріктемелерді шой балғаның көмегімен қатал және дәлділігі жоғары нақтылықпен тау жыныстарын сұғу және контурлау. Қажет жағдайда сынама массалары мен көлемін, задирка алаңдарын, борозданы өлшеуді кесу, бороздарды егеу, шпурларды бұрғылау. Сынамаларды таңбалау және орау. Сөрелерді орнату және қатайту. Ауа

	<p>Сынама алу және сынама бөлу машиналары мен механизмдері</p>	<p>іріктеу қағидалары мен тәсілдері</p>	<p>өткізгіш және электрлі желілерге қосу, перфораторлар мен шой балғаларды, сынама іріктемелерді жұмысқа дайындау. 1500 метр тереңдікке дейінгі теңіздер мен басқа да су қоймаларында донна сынамаларды іріктеу. Қолданылатын жабдықтарға техникалық қызмет көрсету, олардың жұмысында қарапайым жарамсыздықтардың алдын алу және шығару. Техникалық құжаттама жүргізу. Сынамаларды сақтау және есептеу 5-разряд. 1500 метр тереңдікке дейінгі теңіздер мен басқа да су қоймаларында донна сынамаларды іріктеу</p>
--	--	---	--

5 Кесте. СБШ 2-деңгейі геологиялық сынамаларды іріктеуші құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білім
1-1)	<p>Түрлі жағдайда түрлі материал сынамаларын іріктеу бойынша функцияларды іске асыру үшін шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік дәрежесін көздейтін, басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық</p>	<p>Сынаманы жуу кезінде қолданылатын жабдықпен, аспаппен жұмыстағы практикалық дағдысы Зардап шеккенге алғашқы көмек көрсете білу</p>	<p>Кендердің құрылымын, текстураларын, микротектоника негіздерін, бөлу сызықтарының бағыттарын және тау жыныстарының физикалық қасиеттерін, шпурлардың орналасу сызбалары мен олардың тереңдігін, электрлі және пневматикалық құралдарды пайдалану қағидаларын, қолданылатын құралдардың түрлерін, қолдан жасалған және механикаландырылған әдістермен жыныстарды өңдеу және геологиялық сынамаларды іріктеу стандарттары мен техникалық шарттарын,</p>

		орнатылған дабылдамаларды пайдалану қағидаларын, донналы сынама іріктемелері технологиясын және техникалық құралдар құрылғыларын
--	--	--

"Пайдалы қазбалар кен орындарын геологиялық түсіру, іздеу және барлау" кәсіби стандартына 5 Қосымша

Минералдар мен түпшаймаларды байытушы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіптері"	
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, бөлімі	5-шығаралым, 2-тарау Геологиялық барлау және топографиялық-геодезиялық жұмыстар, 2012 жылғы 9 сәуір, № 124-ө-м	
БТБА бойынша кәсібі	Минералдар мен түпшаймаларды байытушы	
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар	
3	2-5	

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салаларына (мұнай-газ, тау-кен өндіру, инженерлік құрылыстар салу, экология және т.б.) геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Далалық еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, жоғары немесе төмен ауа температурасы және ылғалдық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарттары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	Геологиялық сынамаларды шаюшы 2-деңгейінде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

--	--

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Өндірілетін минералдың кондициялық кристалдарын (кварц түрлі түсті өңдеу және бағалы тастар) түрлі тәсілдер мен әдістердің көмегімен іріктеу арқылы бастапқы минералды шикізатты байыту.

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
			<p>1-1) Өндірілетін минералдың кондициялық кристалдарын (кварц түрлі түсті өңдеу және бағалы тастар) түрлі тәсілдер мен әдістердің көмегімен іріктеу арқылы бастапқы минералды шикізатты байыту.</p> <p>2-разряд. Шикізатты байыту үшін сорттау және жуу. Арнайы балғалар мен кескіштердің көмегімен басқа араластырғыш және кондициялық емес аймақтарды, темір, жарылған, ақаулы сұғу әдіспен кварцтың және кристалл кесектері бар кварцты байыту. Байытылған шикізатты сорт бойынша бөлу. Шикізатты сақтау орнына жеткізу. Қалдықты жою.</p> <p>3-разряд. Қолмен жасау әдісімен зергерлік тастарды шикізатқа балқыту және тау хрусталін байыту. Кесу станогында сортсыз аймақтарды егеу. Шикізат ақауларын (газдысұйықтық және минералды қосылулар), үстеласты лампалары мен шам үстелдерінде көрсетілетін электрлі жарықтың ақауларын</p>

Қашау, арнайы балғалар, алмас кескіштер мен бақылау-өлшеу аспаптары

Кондициялық минералды шикізатты алу әдісі. Арнайы жабдықты қолдану, пайдалану және қызмет көрсету қағидалары

шығару және көру. Байытылған шикізатты сорт бойынша бөлу және оны сақтауға өткізуге дайындау.

4-разряд. Пьезоптикалық кварцтың 1, 2 сұрыптарын, кристалл шикізаттан жасалған исланд шпатын және қолдан жасалған зергерлік тастарды шикізатқа байыту. Шикізатты егеу, электрлі жарықта көрінетін шикізат ақауларын көру және шығару. Кемшілігі + - 1 мм аспайтын штангециркульмен пьезоптикалық шикізаттың моноаймақтарын өлшеу. Жабдықтарды тоқтау және оның жұмысын бақылау, жіберу, шлихтарды үрлеуге дайындау, қолда немесе жабдықта шлихтарды үрлеу жолымен байыту. Пайдалы қазбалардың жабдыққа шығуын реттеу және минералдарды тура анықтау. Жабдықтың қызметіндегі жарамсыздықтың алдын алу және шығару. Байытылған шикізатты сақтауға өткізу үшін дайындау және сұрыптау 5-разряд. Қолмен жасау әдісімен кварц-оптикалық және бағалы тастарды, пьезакварцтың "Экстра" сұрыптарын шикізатқа байыту. Иммерсионды сұйықтықтың көмегімен және визуалды, электрлі жарықтандырғышта берілген шикізаттың ақауын шығару және егеу, қарау. Пьезоптикалық шикізаттың ионаймағын өлшеу. Химиялық улау

		ерітінді компоненттері жыныстарының көмегімен жыныстағы дақтар мен кристаллдарды алып тастау. Бағалы шикізаттардың қалдықтарын санау. Байытылған шикізатты сақтауға өткізу үшін дайындау және сұрыптау.
--	--	---

5 Кесте. СБШ 2-деңгейіндегі минералар мен түпшаймаларды байытушы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктер мен дағдылары	Білуі
1-1)	Түрлі жағдайда түрлі сынаманы іріктеу функцияларын жүзеге асыру үшін шектеулі жауапкершілік пен белгілі бір дербестік дәрежесін көздейтін, басшылықпен міндетті	Түрлі жағдайда түрлі сынаманы іріктеу кезінде қолданылатын жабдықпен, аспаппен жұмыс істеудің практикалық дағдысы Зардап шеккенге	2-разряд. Сұрыпталған шикізаттың сыртқы белгілерін, тау жыныстары мен материалдардың негізгі физикалық-механикалық қасиеттерін, нормативті - техникалық құжаттамалары бар шикізатқа қойылатын талаптар, шикізаттың түрлілігі мен сұрыптарын классификациялауда қолданылатын терминдер мен анықтамаларды. 3-разряд. Сұрыпталған шикізаттың (түрлі түсті тастар мен кварц) негізгі физикалық-механикалық қасиеттері мен сыртқы белгілерін, шикізатты түрлілігі мен сұрыптарын классификациялауда қолданылатын нормативті-техникалық құжаттамалары бар шикізатқа қойылатын талаптар, қызметтегі құралды пайдалану қағидалары мен құрылғыларын. 4-разряд. Шикізаттың (кварц, түрлі түсті тастар мен исланд шпаты) негізгі физикалық-механикалық

	<p>норманы іске асыру бойынша орындаушылық</p>	<p>алғашқы көмек көрсете білу</p>	<p>қасиеттері мен сыртқы белгілерін, шикізаттың табиғи кемістіктерінің мүмкіндігі, нормативті-техникалық құжаттамалары бар шикізатқа қойылатын талаптар, шикізаттың әрбір түрінің қасиеттері және олардың байыту кезінде пайда болуы, шикізатты жіктеуде қолданылатын терминдер анықтамаларды, түрлі түсті тастарды жіктеу, қызмет көрсететін жабдықтарды пен құрылғыларды, бақылау өлшеуіш және алмас жабдықтарды қолдану қағидаларын, сынамаларды жөндеу және таңдап алу қағидаларын, шлихтардың үрлеуін қабылдау, шлихтарда кездесетін тау жыныстары мен минералдарды, пайдалы қазбаларды</p>
			<p>5-разряд. Шикізаттардың (оптикалық кварц, бағалы тастар) физикалық - механикалық қасиеттері мен сыртқы белгілерін, тастардың әр түріне тән шикізаттың табиғи мүмкін болатын дефектілерін, шикізаттың нормативті-техникалық құжаттарына қойылатын талаптарды, шикізаттың әр түрінің ерекше түрлерін және оларды байытуда көрінісін, шикізатты сорттауда және түрлерге бөлуде қолданылатын терминдер мен анықтамаларды, бағалы тастарды іріктеуді, бақылау өлшеуіш және алмас құралдарды қолдану қағидаларын, құрылғыларын</p>

Техник – геолог

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	3117 "Өндіруші және металлургия салаларындағы техниктер"
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	-
БТБА бойынша кәсібі	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
-	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орны (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен қазу, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Дала жұмыстары. Ауырды көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы және ылғалдығы, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі біліктілік деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілік деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Далалық геологиялық жұмыстарды дайындау және ұйымдастыру
2	Далалық геологиялық зерттеулерді жүргізу және олардың нәтижелерін камеральдық талдау
3	Жұмыстар ауданында геологиялық зерттеулердің салдарларын жою үдерісін ұйымдастыру және басқару.

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Тау-кен геологиялық құрал-сайманы мен жабдығы.	Тау-кен геологиялық жасақтау мен жабдығын орау, тасымалдау және оны жұмыс орнында орналастыру схемалары.	1-1) Геологиялық құрал-сайман мен жабдықты тиеу-түсіру, оны жұмыс орнына тасымалдау жұмыстарын ұйымдастыру. Дала лагерінің алаңын және тау-кен геологиялық жасақтау мен жабдығын орналастыру орындарын таңдау.
	Геологиялық есептер және геологиялық қорлар мұрағаттарының материалдары.	Тау-кен геологиялық және зертханалық құрал-сайман мен жабдықты пайдалану нұсқаулығы мен қағидалары.	1-2) Геологиялық зерттеулердің техникалық және қосалқы құралдарын дала жұмыстарына дайындау және баптау үдерістерін ұйымдастыру.
		Жұмыс ауданы бойынша мұрағаттық геологиялық материалдарды жинау.	1-3) Жұмыс ауданы бойынша мұрағаттық геологиялық материалдарды зерттеу. Геологиялық зерттеулерді жүргізуге жобалық-сметалық және ндірістік құжаттаманы дайындау мен ресімдеуге қатысу
			2-1) Әр түрлі тау-кен жыныстары мен минералдардың түрлерін іріктеу, оларды тіркеу және таңбалау, құжаттама мен сынамаларды есепке алу және сақтау үдерістерін ұйымдастыру және басқару. Дала аспаптарының көрсеткіштерін алу және оларды журналға жазу. Жұмысшылардың жұмыстардың сапасына қойылатын талаптарды, еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы, өндірістік санитария және өртке қарсы қорғау

2	Геологиялық және тау-кен бұрғылау жабдығы.	Дала жұмыстарының әдістемесі және геологиялық зерттеу бақылауларының схемасы.	қағидалары мен нормаларын сақтауын бақылау 2-2) Дала жағдайында минералогиялық және өзге де талдау түрлерін жүргізу үшін сынамалар дайындау үдерісін ұйымдастыру 2-3) Геологиялық ақпарат жинау бойынша жаяу сапарлар ұйымдастыру – геологиялық бақылау объектілерін (ашылымдар, орлар, шурфтар, ұңғымалар және т.б.) сипаттау және өлшеу. Бастапқы геологиялық құжаттаманы жүргізу, оны өңдеуді, есепке алуды және сақтауды жүзеге асыру
	Геологиялық және тау-кен бұрғылау жабдығы.	Геологиялық зерттеу әдістерін өңдеу, мазмұндау және талдау әдістемесі	2-4) Геологиялық жұмыстарды орындау барысы туралы есептілік және шұғыл ақпарат дайындау мен ресімдеуге қатысу. Камералық жұмыстарды ұйымдастыру мен жүргізу, геологиялық есептілікті құруға қатысу
3	Геологиялық жарақтар мен жабдық, шанц аспабы.	Тау-кен геологиялық жарақтар мен жабдығын бөлшектеу, орау, тасымалдау схемалары, жою жұмыстарының схемалары.	3-1) Дала лагерінің, тау-кен жабдығының алаңдары мен тұрақ орындарын, тау-кен жұмыстарының салдарларын жою үдерістерін ұйымдастыру және басқару. 3-2) Тау-кен жабдығы мен жарақтарын бөлшектеу, оларды тиеу және тасымалдау үдерістерін ұйымдастыру және басқару..

5 Кесте. СБШ 4-деңгейіндегі техник-геолог құзыретіне қойылатын талаптар

--	--	--	--

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттіліктер	Біліктері мен дағдылары	Білуі
<p>1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2)</p>	<p>Далалық геологиялық зерттеулерді ұйымдастыру мен жүргізуді іске асыру кезінде міндеттерді өз бетімен айқындауды, бағынышты қызметкерлердің норманы іске асыруын ұйымдастыру мен бақылауды, нәтиже үшін жауапкершілікті көздейтін басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық-басшылық қызмет.</p>	<p>Практикалық дағды: - еңбекті ұйымдастыру; - топографиялық карталармен және кен қазу жұмыстарының жоспарымен жұмыс; тау-кен геологиялық жабдығымен әр түрлі геологиялық зерттеулерді және жұмыстарды жүргізу. Зардап шеккен адамға алғашқы көмек көрсете білу</p>	<p>Жер қойнауын және қоршаған ортаны геологиялық зерттеу, пайдалану және қорғау саласындағы заңдар және нормативтік құқықтық актілер; геологиялық жұмыстардың өндірісіне қ а т ы с т ы ұйымдық-өкімдік құжаттар және әдістемелік материалдар; геологиялық барлау жұмыстары технологиясының түрлері, мақсаты және негіздері; жер қойнауын геологиялық зерттеу бойынша жұмыстарды жоспарлау және жобалау, геологиялық барлау жұмыстарының экономикасы негіздері.</p>
<p>2-1) 2-2) 2-3) 2-4)</p>	<p>Далалық геологиялық зерттеулерді ұйымдастыру мен олардың нәтижелерін камералық өңдеуді іске асыру кезінде міндеттерді өз бетімен айқындауды, бағынышты қызметкерлердің норманы іске асыруын ұйымдастыру мен бақылауды, нәтиже үшін жауапкершілікті көздейтін басшылықпен норманы іске асыру бойынша орындаушылық-басшылық қызмет.</p>	<p>Тиісті тау-кен геологиялық жабдығымен әр түрлі геологиялық зерттеулерді және жұмыстарды жүргізудің практикалық дағдылары. Зардап шеккен адамға алғашқы көмек көрсете білу</p>	<p>Зерттелетін объектінің (ауданның) геологиясы туралы мәліметтер. Геологиялық зерттеу әдістерін қолдану әдістемесі мен техникасы, геологиялық жұмыстар мен материалдардың сапасына қойылатын талаптар. Қолданылатын жабдықтың техникалық пайдалану қағидалары. Тау жыныстарының үлгілерін және сынамалардың барлық түрін іріктеу, есепке алу және сақтау қағидалары. Дала материалдарын өңдеу тәртібі мен әдісі. Еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы, өндірістік санитария және өртке қарсы қорғау қағидалары мен нормалары.</p>

"Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы" кәсіптік стандарты.

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;

2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталады;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталаатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталаатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "

Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ 01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҮБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіби қызмет саласы): "Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы".

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіби қызмет саласының) негізгі мақсаты: пайдалы қазбалар кен орнын барлау технологиясы мен техникасы.

Кәсіби стандарт пайдалы қазбалар кен орнын барлау технологиясы мен техникасы саласындағы еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, қызметкерлердің біліктілігі мен құзыретіне қойылатын талаптарды белгілейді.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың келесі қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі, бұрғылау қондырғысының машинисі, техник-технолог.

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі

9. СБШ – 2 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі

11. "Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі" кәсібі субъектіні ұңғыманы бұрғылау: пайдалы қазбаларға (қатты, көмірсутекті шикізат, жер асты сулары; экономиканың түрлі салалары үшін техникалық ұңғымаларды бұрғылау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Бұрғылау қондырғысының машинисі

16. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: бұрғылау қондырғысының машинисі

18. "Бұрғылау қондырғысының машинисі" кәсібі субъектіні ұңғыманы бұрғылау: пайдалы қазбаларға (қатты, көмірсутекті шикізат, жер асты сулары; экономиканың түрлі салалары үшін техникалық ұңғымаларды бұрғылау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Бұрғылау қондырғысының машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Бұрғылау қондырғысының машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Бұрғылау қондырғысының машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Техник-геолог

23. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: техник-геолог.

25. "Техник-геолог" кәсібі субъектіні ұңғыманы бұрғылау: пайдалы қазбаларға (қатты, көмірсутекті шикізат, жер асты сулары; экономиканың түрлі салалары үшін техникалық ұңғымаларды бұрғылау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Техник-геологтың еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Техник-геологтың орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Техник-геологтың құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

Хат (хаттама) № _____ Күні _____

—

"Пайдалы қазбалар кен орындарын
барлау

технологиясы және техникасы"

кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Реттік нөмірі	Қызмет түрінің атауы	Еңбек нарығының үрдістерін ескерумен кәсіптің атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ біліктілік деңгейі
1.	Ұңғыманы бұрғылау: - пайдалы қазбаларға (қатты,	Бұрғылау кондырғысы машинисінің көмекшісі	Бұрғылау кондырғысы машинисінің көмекшісі	2

2.	көмірсутекті шикізат, жер асты сулары;	Бұрғылау қондырғысының машинисі	Бұрғылау қондырғысының машинисі	3
3.	- экономиканың түрлі салалары үшін техникалық ұңғымаларды бұрғылау	Техник-геолог	Техник-геолог	4

"Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы" кәсіби стандартына 2 Қосымша

Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар"	
ҚР Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)	6-шығарылым "Ұңғымаларды бұрғылау", "Мұнай және газды өндіру" бөлімдері, 2009 жылғы 30 қараша, №343-п
БТБА бойынша мамандық	Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі	Электрмен бұрғылау кезінде ұңғымаларды пайдалану және барлау бұрғылау бұрғылаушысының көмекшісі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар	
1-2	3-5	3-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Дала жұмыстары. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа	талап етілмейді

мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Құралдар мен бұрғылау агрегатын дайындау (бұрғылау қондырғысына қызмет көрсетуді ұйымдастыру)
2	Ұңғыманы бұрғылауды басқару және кернді қалау процесіне қатысу
3	Бұрғылау қалдықтарын жою жұмыстары

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Бұрғылау агрегатының элементтері	Бұрғылау снаряды, тау жынысын бұзатын құрал, бұрғылау ерітіндісі, бұрғылау мұнарасы (мачта), колонкалы шегендеу құбырлары.	1-1) Бұрғылау қондырғысын тасымалдау, алаңды дайындау және құрастыруға қатысу. 1-2) Бұрғылау ерітіндісін дайындау және өңдеу. Тау жынысын бұзатын құралды (қашау және забойлық қозғағыш) дайындау және іріктеу. 1-3) Бұрғылауға даярлық жұмыстарды жүргізу (бұрғылау және шегендеу құбырларын қалау, бұрғылау бағанасының түбін тұтастыру, іске қосу-баптау жұмыстары және басқалары).
			2-1) Түсіру-көтеру операцияларын жүргізу, бұрғылау штангалары мен құбырларын бұрап салу және бұрап шығару. Кернді (тау жынысының үлгілері) шығару, төсеу. 2-2) Ұңғыманы бұрғылау процесіне қатысу (ұңғымалау және бекіту). Бұрғы, қашау және бұрғылау қоронкаларын бұрғылау процесінде іріктеп ауыстыру,

2	Бұрғылау станогі, бұрғылау сорғысы, жүкарба, мұнара	Геологиялық-техникалық нарядты орындау	ұңғыманы тазалау. Бұрғылау қондырғысына орнатылған электр жабдыктарына, компрессорларға, бұрғылау қондырғысымен бір кешенде жұмыс істейтін жылжымалы компрессорларға қызмет көрсету. 2-3) Бұрғылау жабдығына (электр жабдығына, забойлық қозғалтқышқа, бұрғылау сорғысына, компрессорларға және басқаларға) профилактикалық жөндеу жүргізу, бұрғылау қондырғысын жинау, ұңғымадағы қорытынды жұмыстар
3	Бұрғылау құралы	Бұрғылау қондырғысын бөлшектеу бойынша нормативтік құжат	3-1) Бұрғылау қондырғысын бөлшектеу және тасымалдау бойынша операцияларды жүргізу 3-2) Жою жұмыстарын жүргізу

5 Кесте. СВШ 2-деңгейі бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білуі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2)	Көмекші функцияларды: бұрғылау қондырғысын бұрғылауға дайындау (бұрғылау жабдығын құрастыру, бұрғылау ерітіндісі мен құралдарды дайындау), бұрғылауды аяқтау бойынша қорытынды жұмыстарды іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен	Арқандау жұмыстарын жүргізу (тиеу-түсіру жұмыстары), бұрғылау құралдарымен және агрегаттарымен (электрлік, механикалық және басқа) жұмыс істеу	Бұрғылау және күш жабдығының мақсаты, құрылысы, құрастыру, бөлшектеу және пайдалану ережесі, олардың сипаттамасы. Бұрғылау мұнаралары мен мачталарының құрылысы, оларды жинау және бөлшектеу ережесі. Кәсіпорынның ҚТ

	нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет		бойынша ережелерін, рәсімдерін орындау
<p>2-1) 2-2) 2-3)</p>	<p>Негізгі функцияларды: бұрғылау процесіне қатысу (көтеру-түсіру операцияларын жүргізу, ұңғыманы бұрғылау кезінде бұрғылау штангаларын ұзарту және басқаларын) іске асыру кезіндегі шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>Ерітіндіні механикалық және қолмен араластыру, химиялық қоспалардың тиімді қатынасын іріктеу</p>	<p>Қалыпты және күрделі жағдайларда кернді іріктеп және іріктемей ұңғымаларды бұрғылау және ұлғайтудың технологиялық режимдері, ережелері мен тәсілдері. Ұңғымаларды цементтеу, битумдау, силикаттау, тампондау және тоңазыту мақсаты және мәні. Тазарту сұйықтықтары, тау жыныстарының беріктігін азайтқыштар және күрделі инъекциялық ерітінділердің мақсаты, құрамы, дайындау және өңдеу тәсілдері. Қолданылатын құралдар, құрал-саймандар мен материалдардың мақсаты, сипаттамасы, түрлері. Бұрғыланатын тау жыныстарының беріктігіне байланысты бұрғылау жабдығымен қамтамасыз ету сапасына қойылатын талаптар. Техникалық ақаулар мен апаттардың туындау себептері, олардың алдын алу және жою бойынша шаралар. Кернді іріктеу және сақтау бойынша нұсқаулық. Топырақ құралылығын қалпына келтіру әдістері. Бастапқы техникалық құжаттаманы жүргізу ережесі, оның нысандары. Энергетикалық тораптардың құрылысы және схемасы және ток кетуін жою әдістері. Апатты жою, еңбек қорғау, өндірістік тазалық сақтау және өрт</p>

		қауіпсіздігі, жеке қорғаныс заттарын пайдалану жоспарлары.
--	--	--

"Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы" кәсіби стандартына 3 Қосымша

Бұрғылау қондырғысының машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7610 "Геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кісіптері"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір №180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Бұрғылау қондырғысы машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-6

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орны (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Дала жұмыстары. Ауырды көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы және ылғалдылығы, күн сәулесі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Бұрғылау қондырғысы машинисінің көмекшісі 2-деңгейінде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Құралдар мен бұрғылау агрегатын дайындау

2	Ұңғыманы бұрғылауды процесін басқару
3	Бұрғылау салдарларын жою жұмыстары

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Бұрғылау агрегатының элементтері	Бұрғылау жұмыстарының паспортына сай ұңғыманы белгілеу. Бұрғылау құралдары мен бұрғылау агрегатын құрастыру схемасы. Технологиялық регламент және режимдік-технологиялық құжаттама	1-1) Бұрғылау жабдығын орнатуға арналған алаңды таңдау, жоспарлау және тазарту. Бұрғылау қондырғысын тасымалдау және құрастыруды ұйымдастыру. 1-2) Дайындау жұмыстарын ұйымдастыру – бұрғылау құралын (бұрғы, кашау және бұрғылау коронкасы) іріктеу, тазарту сұйықтықтарын және тампондау қоспаларын дайындау, бұрғылау агрегаттарын іске қосу және ретке келтіру жұмыстары. 1-3) Көмекші жабдықтарды (отпен бұрғылау кезінде қолданылатын газбен жабдықтау қондырғыларын, сораптарды, оттегіне арналған ыдыстарды және тағы басқаларын) дайындау және іске қосу-баптау жұмыстары
			2-1) Ұңғыманы бұрғылау және ұлғайту кезіндегі трактор базасындағы өзі жүретін қондырғыларды қоса алғанда, бұрғылау станоктарын және әр түрлі қондырғыларды басқару. 2-2) Геологиялық жағдайлар, қиындықтар туындауы, бұрғылау жабдығы мен құралдарының жай-күйіне байланысты бұрғылау процесін басқару.

2

Ұңғымаларды цементтеу, тампондау, шегендеу құбырларымен бекіту, технологиялық регламентпен және режимдік-технологиялық құжаттамамен қарастырылған басқа да жұмыстарды орындау. Түсіру-көтеру жұмыстары, штанганы ұзарту, құбырларды шығару. Білік күшін, құралдың айналу жиілігін, берілетін тазарту сұйықтығының тиімді бұрғылау режимін қамтамасыз етуге арналған берілетін ауаны таңдау.

2-3) Бақылау-өлшеу құралдарының көрсеткіштерін қадағалау. Оңтайлы ұңғымалау жылдамдығын туралау үшін бұрғылау процесінің параметрлерін реттеу оның ішінде ССК әдісімен бұрғылау кезінде екі, үш қабатты колонна құбырларының тесіктерін ретке келтіру. Ұңғымадағы қисықтықты, аварияларды және қиындықтарды болдырмау бойынша жұмыстарды орындау. Керн, бұрғылау қалдықтарын, тау жынысы үлгілерін іріктеу және бұрғылау бойынша тау жыныстарының беріктік санатын анықтау. Бастапқы техникалық құжаттаманы жүргізу

3

Бұрғылау және шаңцты құрал

Ұңғыма сағасын жабу схемасы және бұрғылау салдарларын жою жоспары

1-1) Бұрғылау қондырғысы мен агрегаттарын бөлшектеу және тасымалдауды ұйымдастыру.
1-2) Жою жұмыстары процесін басқару (бұрғылау жұмыстары аяқталғаннан кейін

топырақ құнарлылығын қалпына келтіру).

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі бұрғылау қондырғысы машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білуі
<p>1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2)</p>	<p>Ұңғыманы бұрғылау процесіне дайындауға қажетті жұмыстарды жүргізу бойынша қойылған міндеттердің орындалуына жауапкершілікті, өз еркімен жоспарлауды көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>Практикалық дағды: -енбекті ұйымдастыру; - бұрғылау станогі, қондырғысы және агрегатымен жұмыс істеу</p>	<p>Бұрғылау және күш жабдығының мақсаты, құрылысы, құрастыру, бөлшектеу және пайдалану ережесі, олардың сипаттамасы; бұрғылау мұнаралары мен мачталарының құрылысы, оларды жинау және бөлшектеу ережесі; шаю сұйықтықтары мен күрделі инъекциялық ерітінділердің мақсаты, құрамы, дайындау және өңдеу тәсілдері; қолданылатын құралдар, құрал-саймандар мен материалдардың мақсаты, сипаттамасы, түрлері; бұрғылана-тын тау жыныстарының беріктігіне байланысты бұрғылау жабдығымен қамтамасыз ету сапасына қойылатын талаптар; топырақ құнарлылығын қалпына келтіру әдістері; трактор мен өзі жүретін қондырғының құрылысы, оларды пайдалану және жөндеу ережесі; апатты жою жоспарлары</p>
			<p>Қалыпты және күрделі жағдайларда кернді іріктеп және іріктемей, ұңғымаларды бұрғылау және ұлғайтудың технологиялық режимдері, ережелері мен тәсілдері; ұңғыманың геологиялық-техникалық наряды; бұрғылау-копару жұмыстарының паспортының мазмұны</p>

<p>2-1) 2-2) 2-3)</p>	<p>Негізгі функцияларды: ұңғымаларды қарапайым және күрделі жағдайларда бұрғылау, геолоиялық материалды (кернді) алуды іске асыруда қойылған міндеттердің орындалуына жауапкершілікті, өз еркімен жоспарлауды көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>Бұрғылау қондырғылардың жиынтықталуы, материал мен механизмдерді іріктеу әдістері</p>	<p>және толтыру тәртібі; ұңғымаларды цементтеу, битумдау, силикаттау, тампондау және тоңазыту мақсаты және мәні; геологиялық жағдайларды, бұрғылау жабдығы мен құралдардың жай-күйіне байланысты қиындықтар туындауын ескере отырып, бұрғылау процесін басқару тәсілі және мақсаты; пайдалы қазбалар жатқан орын нысандары және шарттары; техникалық ақаулар мен апаттардың туындау себептері, олардың алдын алу және жою бойынша шаралар; кернді іріктеу және сақтау бойынша нұсқаулық; қармау жұмыстарын орындау тәсілдері; геология, гидрогеология, кен қазу жұмыстары, электр техника, гидравлика, пневматика негіздері; бастапқы техникалық құжаттаманы жүргізу ережесі, оның нысандары ; энергетикалық тораптардың құрылысы және схемасы және ток кетуін жою әдістері</p>
-------------------------------	--	--	---

"Пайдалы қазбалар кен орындарын барлау технологиясы және техникасы" кәсіби стандартына 4 Қосымша

Техник-геолог

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	3117 "Тау-кен және металлургия салаларындағы техниктер"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	-
БТБА бойынша мамандық	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар

-		-
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының біліктілік анықтамалығы		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
-	-	-
Ұйым басшыларының, мамандарының және басқа қызметшілері лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
	Техник-технолог (Геология және жер қойнауы ұйымдарының басшы лауазымдары мен мамандарының үлгілік біліктілік сипаттамалары) ҚР ИЖТМ 2011 жылғы 8 маусымдағы № 179 бұйрығы	
4		

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орны		Экономиканың әр түрлі салалары (мұнай-газ, тау-кен, инженерлік құрылыстар салу, экология және басқалары) үшін геологиялық қызметтер көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Дала жұмыстары. Ауырды көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы және ылғалдылығы, күн сәулесі
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Бұрғылау орнын таңдау және геологиялық-техникалық дайындық, ұңғыманы бұрғылау паспорты
2	Керн, бұрғылау қалдықтарын, тау жыныстарын сипаттау және жыныстардың бұрғылау беріктігі бойынша санатын анықтау. Бастапқы геологиялық құжаттаманы жүргізу
3	Ұңғыманы жабу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

--	--	--

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Жұмыс ауданы бойынша геологиялық материалдар	Геологиялық зерттеулер әдістемесі	1-1) Геологиялық міндеттерді шешу үшін геологиялық-техникалық өндірістік құжаттаманы әзірлеу
	Геологиялық және топографиялық карталар	Геодезиялық құралдар	1-2) Ұңғыма сағасының жергілікті жерге сәйкестендіру
2	Керн, бұрғылау қалдықтары, тау жыныстары үлгілері	Керн, бұрғылау қалдықтарын, тау жыныстарын зерттеу әдістемесі	2-1) Бұрғылау тереңдігіне қарай керн, бұрғылау қалдықтары, тау жыныстары сипаттамасы
			2-2) Ұңғыманың геологиялық қимасын құру
3	Ұңғыманың геологиялық қимасы	Бұрғылау жұмыстарын жүргізу нұсқаулығы	3-1) Ұңғыманы жабу бойынша геологиялық-техникалық құжаттаманы ресімдеу

5 Кесте. СБШ 4-деңгейі техник-геологінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білуі
1-1) 1-2) 2-1) 3-2) 3-2)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, бұрғылау жұмыстарын ұйымдастыру процестерін іске асыру нәтижесі үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен	Практикалық дағды: - еңбекті ұйымдастыру; - топографиялық карталармен және кен қазу жұмыстарының жоспарымен жұмыс істеу Практикалық дағды: Тиісті тау-кен геологиялық жабдығымен әр түрлі геологиялық зерттеулерді	Жер қойнауын және қоршаған ортаны геологиялық зерттеу, пайдалану және қорғау саласындағы заңдар және нормативтік құқықтық актілер; геологиялық жұмыстардың өндірісіне қатысты ұйымдық-өкімдік құжаттама және әдістемелік материалдар; геологиялық барлау жұмыстары технологиясының түрлері, мақсаты және негіздері Жер қойнауын геологиялық зерттеу бойынша жұмыстарды жоспарлау және жобалау, геологиялық барлау жұмыстарының экономикасы негіздері. Өрттен қорғау және еңбек қорғау ережесі.

	<p>нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет</p>	<p>және жұмыстарды жүргізу. Зардап шеккен адамға алғашқы көмек көрсету</p>	<p>Зерттелетін жұмыс нысанының (аймағының) геологиясы туралы мәліметтер. Геологиялық жұмыстар мен материалдардың сапасына қойылатын талаптар. Қолданылатын жабдықты техникалық пайдалану ережесі. Тау жыныстары үлгілерін және сынамалардың барлық түрлерін іріктеу, есепке алу және сақтау ережесі. Далалық материалдарды өңдеу тәртібі мен әдістері.</p>
--	---	--	--

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Қазақстан Республикасы Индустрия
және
жаңа технологиялар министрінің
2013 жылғы 09 желтоқсандағы
№ 404 Бұйрығына 5-қосымша

"Пайдалы қазбалар кен орындарының жерастыгеру"

кәсіби стандарты

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;

2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҮБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіптік қызмет саласы): "Кен өндіру өнеркәсібі және ашық карьерлерді игеру".

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіптік қызмет саласының) негізгі мақсаты : пайдалы қазбалар кен орнын жер асты игеру.

Кәсіби стандарт "Пайдалы қазбалар кен орнын жер асты игеру" кәсіптік қызмет саласында еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, қызметкердің біліктілігі мен құзыреттеріне қойылатын талаптарды айқындайды.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың мынадай қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: жерасты қондырғыларының машинисі, электровоз бен дизельді пойыз машинисі, жерасты тау-кен жұмысшысы, тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшысы, техник-технолог.

3. Еңбекқызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Жер асты қондырғыларының машинисі

9. СБШ – 2-4 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: тауды қазу машиналарының машинисі, бұрғылау қондырғысының машинисі, жер асты қондырғыларының машинисі.

11. "Жер асты қондырғыларының машинисі" кәсібі субъектініжер асты қондырғысын басқару сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысыосы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Жер асты қондырғыларының машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Жер асты қондырғыларының машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасыосы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Жер асты қондырғыларының машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Электровоз бен дизельді пойыздың машинисі

16. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: электровозмашинисі дизельді пойыздың машинисі.

18. "Электровоз бен дизельді пойыздың машинисі" кәсібі субъектініжер асты көлік қондырғыларын басқару сияқтынегізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысыосы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Электровоз бен дизельді пойыздың машинисініңеңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Электровоз бен дизельді пойыздың машинисініңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасыосы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Электровоз бен дизельді пойыздың машинисініңқұзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 3 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Жер асты тау-кен жұмысшысы

23. СБШ – 2-4 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: тазарту кенініңтау-кен жұмысшысы, жер асты тау-кен құрылысшысы.

25. "Жер асты тау-кен жұмысшысы" кәсібі субъектініпайдалы қазбаларды игеру бойынша жер асты кен жұмыстарын орындау сияқтынегізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысыосы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Жер асты тау-кен жұмысшысының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Жер асты тау-кен жұмысшысыныңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасыосы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Жер асты тау-кен жұмысшысыныңқұзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 4 Қосымшасының 5, 6 және 7 кестесінде көрсетілді.

Параграф 4. Тау-кен қазбаларын жөндеу бойыншажұмысшы

30. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

31. Мүмкін болатын лауазым атауы: тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшысы, бекітуші.

32. "Тау-кен қазбаларын жөндеу бойыншажұмысшы" кәсібі субъектініТау-кен кендерінтазарту, бекітпенің барлық түрлерімен жөндеу және бекітутсияқтынегізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысыосы КС 5 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

33. Тау-кен қазбаларын жөндеу бойыншажұмысшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

34. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 5 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

35. Тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 5 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

36. Тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшының құзыреттеріне қойылатын талаптары осы КС 5 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Техник-технолог

37. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

38. Мүмкін болатын лауазым атауы: техник-технолог.

39. "Техник-технолог" кәсібі субъектінің пайдалы қазбаларды өндірудің технологиялық процестерін басқару мен бақылау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

40. Техник-технологтың еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

41. Кәсіби стандарттың бірліктері тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

42. Техник-технологтың орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 6 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

43. Техник-технологтың құзыреттеріне қойылатын талаптары осы КС 6 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

"Пайдалы қазбалар кен орнын жерасты игеру"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Реттік №	Қызмет түрінің атауы	Еңбек нарығының бағыттары ескерілген кәсіп атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ сәйкес біліктілік деңгейі
1.	Жер асты қондырғысын басқару	Жер асты қондырғыларының машинисі	тауды қазу машиналарының машинисі, бұрғылау қондырғысының машинисі, жер асты қондырғыларының машинисі	3-4
2.	Жер асты көлік қондырғыларын басқару	Электровоз бен дизельді пойыздың машинисі	электровозмашинисі дизельді пойыздың машинисі	3-4
3.	Пайдалы қазбаларды игеру бойынша жер асты кен жұмыстарын орындау	Жер асты тау-кен жұмысшысы	тазарту кенінің тау-кен жұмысшысы, жер асты тау-кен құрылысшысы	3
4.	Тау-кен кендерін тазарту, бекітпенің барлық түрлерімен жөндеу және бекіту	Тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшы	тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшысы, бекітуші	2-3
5.	Пайдалы қазбаларды өндірудің технологиялық процестерін басқару мен бақылау	Техник-технолог	техник-технолог	4

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 2 Қосымша

Жер асты қондырғыларының машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	8113 "Ұңғымылар мен құдықтарды бұрғылаушылар және тектес кәсіптер"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	

БТБА шығарылымы, тарауы	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)		
БТБА бойынша мамандық	Тау-кен қазу машинасы машинисі	Бұрғылау қондырғысының машинисі	Жер асты қондырғыларының машиинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары		
3	2-4	3-4	2
4	5-6	5-6	3-4

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар(мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмендетілген немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, шу, тау сокқылары бойынша, көмірдің, тұқым және газдың оқыс шығуы бойынша қауіп-қатер, газдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу. Тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Тау-кен жұмыстары өндірісін Материалдық-техникалық қамтамасыз ету
3	Тау-кен жұмыстарының процесін орындау үшін тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару
4	Тау-кен жұмыстарының келесі циклдары үшін жинастыру, жұмыс орны мен жабдықтарды тәртіпке келтіру, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1		Аз механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес, шаңқты және слесарь құрал-саймандары	1-1) Жұмыс орны және тау-кен машиналары мен жабдықтарын тапсырма орындауға дайындау. 1 - 2) Материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз ету 1-3) Жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерделеу
2	Тау-кен машиналары және жабдықтар	Аз механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес, қазуға қолданатын және слесарь құралдары. Слесарь құралдары	2-1) Өндірістік процесті орындау барысында Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
3		Тау-кен жұмыстарын жүргізуге тапсырма	3-1) Тау-кен жұмыстарын жүргізу тапсырмасына сәйкесте тау-кен жабдықтарын ұйымдастыру мен басқару.
4		Аз механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес, қазуға қолданатын және слесарь құралдары. Слесарь құралдары	4-1) Тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру, жабдықтарды келесі ауысымға өткізу

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі бойынша жер асты қондырғыларының машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіптік құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
	Тиеу-түсіру жұмыстарына, жарақ пен жабдықты жұмыс орнына тасымалдауға қатысу; жұмыс орындарын дайындау, геологиялық зерттеудің техникалық және қосалқы құралдарын дайындауға және баптауға қатысу;		Жарактарды, жабдықтарды жіне аспаптарды қолдану, сақтау және тасымалдау қағидалары, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері. Тау-кен шахтасы жабдықтары мен

1-1)	геологиялық жабдықты күтіп ұстау, оның жұмысындағы елеусіз ақауларды анықтау және жою бойынша қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдысы Мінез-құлық әдебін сақтау. Диагностика жүргізу, өткізу-жөндеу жұмыстарын жүргізу	машиналарының әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатарларды пайдалану мен техника қауіпсіздігінің қағидалары. Еңбекті қорғау мен қауіпсіздік техникасының , өрт қауіпсіздігінің талаптарын және ішкі тәртіп қағидасын орындау.
1-2)	Түрлі жұмыстарды жүргізуге арналған техникалық және қосалқы құралдарды дайындау және баптау; жабдықты күтіп ұстау, оның жұмысындағы елеусіз ақауларды анықтау және жою бойынша қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен құралдардың әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатарларды пайдалану мен қауіпсіздік техникасы қағидасы
1-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу қорытындысы үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Компьютер және көбейткіш техникасымен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Берілген тапсырмаға дұрыс мақсат қоя білу есебімен
	Түрлі үлгідегі бұрғылау станоктары мен тау-кен қондырғыларын басқаруды, ұңғыманы игеру, өткізу, бұрғылау нарядының талаптарын орындау, пайдалы қазбаларды шығару,	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін	Жабдықтар мен аспаптардың әрекет

2-1)	өткізу, бұрғылаудың технологиялық параметрлерін қолдау және бақылау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары.	етуқұрылғысы мен қағидасы, сонымен қатарларды пайдалану мен қауіпсіздік техникасы қағидасы
4-1)	Жобалау-құрастыру құжаттамасын әзірлеуде шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Міндет шеңберін дұрыс анықтау. Қол астындағы қызметкерлердің жұмысын ұйымдастыру және бақылау. Мақсатқа жетудегі түпкілікті нәтижеге жауапкершілік.	Өндіру, өту, бұрғылау регламентін белгілейтін нормативтік құжаттар. ТБ бойынша саланың қағидаларын, нұсқаулықтарын, қағидаларын сақтау.

6 Кесте. СБШ 4-деңгейі бойынша жер асты қондырғыларының машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіптік құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
3-1)	Тау-кен машиналарын басқаруда шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Пайдалану және техникалық қауіпсіздік қағидалары

"Пайдалы қазбалар кен орнын жерасты игеру"
кәсіби стандартына 3 Қосымша

Электровоз бен дизельді пойыздың машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	8113 "Ұнғымылар мен құдықтарды бұрғылаушылар және тектес кәсіптер"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
БТБА шығарылымы, тарауы	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет

	министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)	
БТБА шығарылымы, тарауы	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір №180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда №8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Шахталық электровоз машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттары
3	3-4
4	5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, төмендетілген немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, шу, тау сокқылары бойынша, көмірдің, тұқым және газдың оқыс шығуы бойынша қауіп-қатер, газдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 2 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу, тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу

2	Тау-кен жұмыстары өндірісін Материалдық-техникалық қамтамасыз ету
3	Тау-кен жұмыстарының процесін орындау үшін тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару
4	Тау-кен жұмыстарының келесі циклдары үшін жинастыру, жұмыс орны мен жабдықтарды тәртіпке келтіру, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Электровоз бендизельді пойыз	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шанцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы	1-1) Тапсырманы орындауға жұмыс орны мен тау-кен машинасын және жабдықтарды дайындау 1 - 2) Материалдық-техникалы қ құралдармен қамтамасыз ету 1-3) Жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу
2		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.Өндірістік тапсырмаға сәйкес шанцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.Слесарь құралдары.	2-1) Өндірістік процесті орындау барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу.
3		Тау-кен жұмыстарын жүргізу тапсырмасы	3-1) Тау-кен жұмыстарын жүргізу тапсырмасына сәйкес тау-кен жабдықтарын ұйымдастыру мен басқару.
4		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес.Өндірістік тапсырмаға сәйкес шанцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.Слесарь құралдары	4-1) Тау-кен машинасы мен жабдықтарын өшіру, жабдықтарды келесі ауысымға беру

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің электровоз және дизельді пойыз машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

--	--	--	--

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі және тау-кен жұмыстарын ұйымдастыру кезінде басшылардың нұсқауларын орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылар. Мінез-құлық әдебін сақтау. Диагностика өткізу, өткізу-жөндеу жұмыстарын жүргізу. Жазатайым оқиғаларда дәрігерге дейінгі көмек көрсету.	Жарақтарды, жабдықтарды жіне аспаптарды қолдану, сақтау және тасымалдау қағидалары, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері. Тау-кен шахтасы жабдықтары мен машиналарының әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатар оларды пайдалану мен техника қауіпсіздігінің қағидалары.
1-2)	Басшылық қойған міндеттерді орындау, оның орындалуы үшін жауапкершілікті, экологиялық нормалар мен өнеркәсіби санитария талаптарын сақтау, жұмыс орны мен өндірістік аймақта санитарлық-техникалық іс-шараларды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптардың әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатар оларды пайдалану мен қауіпсіздік техникасы қағидасы.
2-1)	Түрлі үлгідегі бұрғылау станоктары мен тау-кен кондырғыларын басқаруды, ұңғыманы игеру, өткізу, бұрғылау нарядының талаптарын орындау, пайдалы қазбаларды шығару, өткізу, бұрғылаудың технологиялық параметрлерін қолдау және бақылау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптардың әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатар оларды пайдалану мен

	нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет		қауіпсіздік техникасы қағидасы.
3-1)	Тау-кен машиналарын басқаруда шектеулі жауапкершілікті және белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыстың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен құралдардың әрекет ету құрылғысы мен қағидасы, сонымен қатар оларды пайдалану мен қауіпсіздік техникасы қағидасы

6 кесте. СБШ 3-деңгейінің электровоз және дизельді пойыз машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет. Міндеттерді шешудің нәтижелері үшін жауапкершілік	Компьютермен және көбейткіш техникамен жұмыс істеудің практикалық дағдылары	Берілген тапсырмаға мақсатты қоя білу есебімен
4-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, өндіру, өткізу және бұрғылау бойынша тау-кен жер асты машиналарымен, тетіктермен және құрал-саймандармен жұмыс үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Міндет шеңберін дұрыс анықтау. Қол астындағы қызметкерлердің жұмысын ұйымдастыру және бақылау. Мақсатқа жетудегі түпкілікті нәтижеге жауапкершілік	Өндіру, өту, бұрғылау регламентін белгілейтін нормативтік құжаттар ТБ бойынша саланың нұсқауларын, қағидаларын сақтау

Жер асты тау-кен жұмысшысы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7111 "Тау-кен жұмысшылары және жерасты және ашық тәсілдермен пайдалы қазбалар өндіру жөніндегі басқа да кәсіптер жұмысшылары	
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)	
БТБА бойынша мамандық	Жер асты тау-кен жұмысшысы	
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары	
3	1-4	
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
	Тау-кен тазартылған забой жұмысшысы Жұмысшы кәсіптерінің, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуші мен тарифтік разрядтары, код 11721 (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. № 181-п бұйрығы)	Тау-кен монтаждаушысы Жер асты (Жұмысшы кәсіптерінің, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуші мен тарифтік разрядтары, код: 13193, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. № 181-п бұйрығы))
3	4-6	3-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, төмендетілген немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, шу, тау соққылары бойынша, көмірдің, тұқым және газдың оқыс шығуы бойынша қауіп-қатер, газдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе	-

практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелідеңгейі

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Ауысым жұмысына тапсырма алу. Тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Тау-кен жұмыстары процесін орындау бойынша тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару үшін шарттарды орындау мен дайындалу
3	Тау-кен машиналары мен жабдықтарын өшіру. Тау-кен жұмыстарының келесі циклы үшін жұмыс орны мен жабдықтарын қалпына келтіру және жинастыру

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы. Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.	Жұмысқа рұқсат берудің қағидасы	1-1)Тапсырманы орындауға жұмыс орнын, тау-кен машиналарын және жабдықтарды дайындау.
2	Тау машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандарының жинағы.	Тау-кен жұмыстарының паспорты	2-1)Өндірістік процесі орындау барысында Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу.Тау-кен жұмыстары процесін орындау бойынша жабдықтар мен тау-кен машиналарын тиімді басқару үшін керекті шарттарды орындау.
3	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы. Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.		3-1)Ауысымды өткізу және қабылдау жұмыстары, жұмыс орнын жинастыру, құралды бейімдеу, тиісіг күйге келтіру.

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің жер асты тау-кен жұмысшысының құзыретіне қойылатын талаптар

--	--	--	--

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Тиеу-түсіру жұмыстары, жарақтау мен жабдықты жұмыс орнына тасымалдауға қатысу; жұмыс орындарын дайындау, геологиялық зерттеудің техникалық және қосалқы құралдарын дайындауға және баптау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет. Жабдықты күтіп ұстау, оның жұмысындағы елеусіз ақауларды анықтау және жою	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылар. Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыстың практикалық дағдылары Диагностика у, іске қосу мен реттеу жұмыстарын жүргізуде дағдылары	Тау-кен ісінің негізі. Құрал-жабдықтар мен материалды сақтау, қолдану және тасымалдау қағидаларын. Шланцты және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері Тау шахтасы жабдығы мен машинасын орнату құрылғысы мен қағидаты . Еңбекті қорғау мен техника қауіпсіздігі, өрт қауіпсіздігі не қойылатын талаптар және ішкі тәртіп қағидалары
2-1)	Ауысымды қабылдау мен тапсыру, жұмыс орнын т а з а л а у , құрал-саймандарды жинау, оларды жарамды күйге келтіру үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет		
3-1)	Өндіру, өткізу нарядының талаптарын орындау кезіндегі жұмыста шектеулі жауапкершілікті және шектеулі белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптарды орнату құрылғысы мен қағидаты, сонымен қатар оларды пайдалану мен техника қауіпсіздігінің қағидалары

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 5 Қосымша

Тау-кен қазбаларын жөндеу бойынша жұмысшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

--

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	7111 "Тау-кен жұмысшылары және жерасты және ашық тәсілдермен пайдалы қазбалар өндіру жөніндегі басқа да кәсіптер жұмысшылары"	
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
	Тау-кен қазбаларын жөндеу жөніндегі тау-кен жұмысшысы (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 11721, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы))	Бекітуші (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 13193, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы))
2	2	3
3	3-5	4-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, төмендетілген немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, шу, тау соққылары бойынша, көмірдің, тұқым және газдың оқыс шығуы бойынша қауіп-қатер, газдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
2	Практикалық тәжірибе не/немесе негізгі орта білімнен кем емес жалпы орта білімі болған кезде кәсіби даярлау (білім беру мекемесі негізінде қысқа мерзімді курстар немесе корпоративті білім беру) не /немесе ересектерді қайта даярлау	Талап етілмейді
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	2-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
	Ауысым жұмысына тапсырма алу. Бекітпені орнату мен өндіру жөндеу жұмыстары жөніндегі жұмыс

1	орнын дайындау, Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Тау-кен қазбаларын бекіту және жөндеу, бекітпенің барлық түрлерінің тазарту кенжарлары, анкер бекітпелерін тұрғызу
3	Кейінгі тау-кен жұмыстары үшін жұмыс орны мен жабдықтарды қалпына келтіру және жинастыру

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Өндірістік нарядқа сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы. Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы және кенжар мен өндіруді жөндеу үшін бекіту элементтері.	1-1) Өндірістік нарядты орындауға жабдықтарды және жұмыс орнын дайындау, Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу.
2	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы және кенжар мен өндіруді жөндеу үшін бекіту элементтері.	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы. Аз механикаландыру құралдары. Білек күші.	2-1) Өндірістік тапсырмаға және тау-кен жұмыстарының паспортына қажетті жұмыстарды орындау.
3	Шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы. Аз механикаландыру құралдары. Білек күші.		3-1) Ауысымды өткізу және қабылдау жұмыстары, жұмыс орнын, керек-жарақ, құрал-сайманды жинастыру, тиісті күйге келтіру

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің тау-кен қазбаларын жөндеу жөніндегі тау-кен жұмысшысының құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Тиеу-түсіру жұмыстары, құрал-сайман мен жабдықты жұмыс орнына тасымалдау бойынша қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербестік деңгейін жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет; техникалық және косалқы құралдарын дайындауға және баптауға қатысу, жабдықты күтіп ұстау,	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылары. Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін	Құрал- жабдықтарды және аспаптарды сақтау, қолдану және тасымалдау қағидаларын, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдерін. Еңбекті қорғау мен қауіпсіздік техникасының, өрт

	оның жұмысындағы елеусіз ақауларды анықтау және жою	жабдықтармен және тетіктермен жұмыстың практикалық дағдылары	қауіпсіздігінің талаптарын және ішкі тәртіп қағидасын.
3-1)	Ауысымды қабылдау мен тапсыру, жұмыс орнын тазалау, керек-жаракты жинау, оларды жарамды күйге келтіру үшін ш е к т е у л і жауапкершілікті, белгілі бір дербестік деңгейін көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет		

6 кесте. СБШ 4-деңгейінің тау-кен қазбаларын жөндеу жөніндегі тау-кен жұмысшысының құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
2-1)	Түрлі үлгідегі бұрғылау станоктары мен тау-кен қондырғыларын басқаруды, ұңғыманы игеру, өткізу, бұрғылау нарядының талаптарын орындау, пайдалы қазбаларды шығару, өткізу, бұрғылаудың технологиялық параметрлерін қолдау және бақылау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін атқару үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен құралдарды орнату және әрекет ету қағидаты, сонымен қатар оларды пайдалану мен қауіпсіздік техникасы қағидасы

Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру кәсіби стандартына 6 Қосымша

Техник-технолог

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7233 "Өнеркәсіптік жабдықтардың слесарь-механиктері, слесарь-жинаушылары және слесарь-жөндеушілері"
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)	

СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Техник-технолог
4	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Жер асты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, төмендетілген немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, шу, тау соққылары бойынша, көмірдің, тұқым және газдың оқыс шығуы бойынша қауіп-қатер, газдылық
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШбіліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу және келістіру.. Ауысым қол астындағыларға наряд – тапсырмаларын беру
2	Тапсырмаға сәйкес тау-кен жұмыстарын жүргізу процестерін басқару және бақылау
3	Тапсырманы орындау бойынша қорытынды дайындау

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Өндірістік тапсырмаға сәйкес, қазуға қолданатын және слесарь құралдары	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.	1-1) Тапсырманы орындауға тау машиналарын мен жұмыс о р н ы н , жабдықтарды дайындауды бақылау.
		Тасымалдаудың схемасы, тау жабдықтарын қолданудың,	

2	Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары	Материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерінің және оның жұмыс орнына орналастырудың қағидалары мен нұсқаулары. Аяқтайтын жұмыстардың схемасы	2-1) Өндірістік процесті орындау барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізуді бақылау ұйымдастыру.
3	Өндірістік тапсырмаға сәйкес, қазуға қолданатын және слесарь құралдары	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші.	3-1) Аяқтайтын жұмыстардың процестерін ұйымдастыру мен басшылық ету және келесі жұмыстар үшін тау-кен жабдықтарын дайындау.

5 кесте. СБШ 4-деңгейінің техник-технологтың құзыретіне қойылатын талаптар

Міндет №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен жұмыстарын жетілдіру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Сенімділік пен үнемділіктің орташа статистикалық көрсеткіштерін пайдалану. Жұмысқа қабілеттілік пен жабдықтың тиімділігін, меншікті шығындарды төмендетуді қамтамасыз ету.	Ақпараттық технологиялар. Қондырғылар мен тау жабдықтарын тоқтату мен іске қосудың қағидалары
2-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, технологиялық процесті ұйымдастыру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Жедел, жоспарлы және жоспардан тыс диагностикалық жабдықтау. Толық жұмыс циклын басқару. Жабдықтың техникалық жағдайын бағалау	Жұмыс өндірісіндегі қауіпсіздік қағидасы бойынша нұсқау. Технологиялық процестер мен операцияларды бақылау, пайдаланылатын материалдар мен техникалық құралдардың сапасы.
	Бағынышты қызметкерлердің		

3-1)	міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жабдық жұмысының тиімділігін бақылау және қадағалау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Н а р я д т ы ң тапсырмаларына сәйкес технологиялық процестің сұлбаларын әзірлеу.Технологиялық циклдан ауытқуларды табу	Конструктивтік құрылғы және жабдықтың мақсаты..Техникалық регламенттерге сәйкес технологиялық процестердің әзірлемесіне қойылатын талаптар, кенжарлар сапасының негізгі көрсеткіштері.
------	---	---	--

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Қазақстан Республикасы Индустрия
және
жаңа технологиялар министрінің
2013 жылғы 09 желтоқсандағы
№ 404 Бұйрығына 6-қосымша

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру" кәсіби стандарты

1. Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт:

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған.

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;

2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КС – кәсіби стандарт;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (Қазақстан Республикасының Индустрия және жаңа технологиялар министрінің 2013 жылғы 22 қарашадағы № 371 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2013 жылы 24 желтоқсанда № 9018 тіркеді);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы.

2. Кәсіби стандарттың паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіптік қызмет саласы): "Кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді игеру".

7. Экономикалық қызмет түрінің (кәсіптік қызмет саласының) негізгі мақсаты : пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру.

Кәсіби стандарт "Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру" кәсіптік қызмет саласында еңбек мазмұнына, сапасына, жағдайына, қызметкердің біліктілігі мен құзыреттеріне қойылатын талаптарды айқындайды.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың мынадай қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисі, (экскаватор, электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісі, жол жұмысшы, кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь), электрслесарь-түйстіруші, слесарь-жөндеуші, экскаватор және бульдозер машинисі, электровоз және тепловоз машинисі, техник-механик.

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисі

9. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: бұрғылау қондырғылардың машинисі, компрессор қондырғылардың машинисі, дірілді жүк тиейтін қондырғылардың машинисі, конвейер машинисі, уатқыш қондырғылардың машинисі, штабель құрау машинасының машинисі, толық бейінмен шахта бұрғылау бойынша қондырғылар машинисі.

11. "Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисі" кәсібі субъектіні тау-кен машиналары мен құрылғыларды жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Машинис көмекшісі (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз)

16. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: экскаватор машинисінің көмекшісі, электровоз машинисінің көмекшісі, поезд дизелі машинисінің көмекшісі.

18. "Машинис көмекшісі (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз)" кәсібі субъектіні шахта машиналарын (экскаватор, электровоз және дизельді пойызды) күту және техникалық қызмет көрсету, отын санын тексеру, электр қуатын есептеуішінің көрсеткіші, рекуперациялар, машинистің тапсырмаларын орындау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Машинис көмекшісінің (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз) еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Машинис көмекшісінің (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз) орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Машинис көмекшісінің (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз) құзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 3 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Жол жұмысшысы

23. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: жол жұмысшысы.

25. "Жол жұмысшысы" кәсібі субъектіні кен ошағында (карьерде) рельс жолдарын салу, жөндеу және ағымдағы қалпын сақтау кезде күрделі жұмыстар атқару. Жол ауыстыру, алшақтату, құрастыру, қолмен және балдақ балғамен оларды шпалдарға және бөренелерге бекіту сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Жол жұмысшысының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Жол жұмысшысыныңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Жол жұмысшысының құзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 4 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 4. Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь)

30. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

31. Мүмкін болатын лауазым атауы: кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь).

32. "Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь)" кәсібі субъектініәртүрлі мақсаттағы және әртүрлі қиындық деңгейіндегі тау-кен жабдығын құрастыру, бөлшектеу, жөндеу, қызмет көрсету, жөндеу, сынапу, қолданысқа жіберу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 5 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

33. Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарьдың (слесарь) еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

34. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 5 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

35. Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарьдың (слесарь) орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 5 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

36. Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарьдың (слесарь) құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Электрслесарь - түйстіруші

37. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

38. Мүмкін болатын лауазым атауы: электрслесарь - түйстіруші
электрслесарь - түйстіруші.

39. "Электрслесарь - түйстіруші" кәсібі субъектіні қарапайым және күрделі қорғанысы бар 10 кВ дейін және жоғары кернеудегі электрмен қамтамасыз ету объектілерін ретке келтіру сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

40. Электрслесарь - түйстірушінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

41. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

42. Электрслесарь - түйстірушінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 6 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

43. Электрслесарь - түйстірушінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 6. Слесарь – жөндеуші

44. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

45. Мүмкін болатын лауазым атауы: слесарь – жөндеуші.

46. "Слесарь – жөндеуші" кәсібі субъектінің қырғыштары бар конвейерлер, крептер және басқа тау-кен жабдықтар мен тетіктерді, тау-кен машиналарының

механикалық бөлшектерін құрастыру және бөлшектеу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 7 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

47. Слесарь – жөндеушінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 7 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

48. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 7 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

49. Слесарь – жөндеушініңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 7 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

50. Слесарь – жөндеушінің құзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 7 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 7. Экскаватор және бульдозер машинисі

51. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

52. Мүмкін болатын лауазым атауы: экскаватор машинисі, бульдозер машинисі, роторлық экскаватор машинисі.

53. "Экскаватор және бульдозер машинисі" кәсіби субъектініәр түрлі, сонымен қатар, роторлық экскаваторлар және бульдозерлерді жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 8 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

54. Экскаватор және бульдозер машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 8 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

55. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 8 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

56. Экскаватор және бульдозер машинисініңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 8 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

57. Экскаватор және бульдозер машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптаросы КС 8 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 8. Электровоз және тепловоз машинисі

58. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

59. Мүмкін болатын лауазым атауы: электровоз машинисі, тепловоз машинисі, электровоз машинисінің көмекшісі, тепловоз машинисінің көмекшісі.

60. "Электровоз және тепловоз машинисі" кәсібі субъектіні электровоздар мен тепловоздарды жүргізу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 9 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

61. Электровоз және тепловоз машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 9 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

62. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 9 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

63. Электровоз және тепловоз машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 9 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

64. Электровоз және тепловоз машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 9 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 9. Техник - механик

65. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

66. Мүмкін болатын лауазым атауы: Техник – механик, техник - технолог.

67. "Техник - механик" кәсібі субъектіні пайдалы қазбаларды шығару бойынша технологиялық үрдісті басқару және тексеру сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 10 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

68. Техник - механигінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 10 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

69. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 10 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

70. Техник - механигінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 10 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

71. Техник - механигінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 10 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

**4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін
сертификаттар түрлері**

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді
Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____
Хат (хаттама) № _____ Күні _____

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық
түрде игеру"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

Реттік №	Қызмет түрінің атауы	Еңбек нарығының бағыттары ескерілген кәсіп атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ сәйкес біліктілік деңгейі
1.	Тау-кен машиналары мен құрылғыларды жүргізу	Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисі	Бұрғылау кондырғылардың машинисі, компрессор кондырғылардың машинисі, дірілді жүк тиейтін кондырғылардың машинисі, конвейер машинисі, уатқыш кондырғылардың машинисі, штабель құрау машинасының машинисі, толық бейінмен шахта	3-4

			бұрғылау бойынша қондырғылар машинисі	
2.	Шахта машиналарын (экскаватор, электровоз және дизельді пойызды) күту және техникалық қызмет көрсету, отын санын тексеру, электр қуатын есептеушінің көрсеткіші, рекуперациялар. Машинистің тапсырмаларын орындау.	(Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз) машинисі көмекшісі	Экскаватор машинисінің көмекшісі, электровоз машинисінің көмекшісі, поезд дизелі машинисінің көмекшісі	3
3.	Кен ошағында (карьерде) рельс жолдарын салу, жөндеу және ағымдағы қалпын сақтау кезде күрделі жұмыстар атқару. Жол ауыстыру, алшақтату, құрастыру, қолмен және балдақ балғамен оларды шпалдарға және бөренелерге бекіту.	Жол жұмысшысы	Жол жұмысшысы	3
4.	Өртүрлі мақсаттағы және өртүрлі қиындық деңгейіндегі тау-кен жабдығын құрастыру, бөлшектеу, жөндеу, қызмет көрсету, жөндеу, сынау, қолданысқа жіберу	Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь)	Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь)	3-4
5.	Қарапайым және күрделі қорғанысы бар 10 кВ дейін және жоғары кернеудегі электрмен қамтамасыз ету объектілерін ретке келтіру	Электрслесарь - түйстіруші	Электрслесарь - түйстіруші Электрслесарь - түйстіруші	3-4

6.	Қырғыштары бар конвейерлер, крептер және басқа тау-кен жабдықтар мен тетіктерді, тау-кен машиналарының механикалық бөлшектерін құрастыру және бөлшектеу	Слесарь – жөндеуші	Слесарь – жөндеуші	4
7.	Әр түрлі, сонымен қатар, роторлық экскаваторлар және бульдозерлерді жүргізу	экскаватор және бульдозер машинисі	Экскаватор машинисі, бульдозер машинисі, роторлық экскаватор машинисі	3-4
8.	Электровоздар мен тепловоздарды жүргізу	электровоз және тепловоз машинисі	Электровоз машинисі, тепловоз машинисі, электровоз машинисінің көмекшісі, тепловоз машинисінің көмекшісі	3-4
9.	Пайдалы қазбаларды шығару бойынша технологиялық үрдісті басқару және тексеру	Техник - механик	Техник – механик, Техник - технолог	4

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 2 Қосымша

Тау-кен машиналар мен құрылғылары машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы			
Базалық топ	8113 "Ұңғымылар мен құдықтарды бұрғылаушылар және тектес кәсіптер"		
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)			
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)		
БТБА бойынша мамандық	Тау-кен қазу машинасы машинисі	Бұрғылау қондырғысының машинисі	Жерасты қондырғыларының машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары		
3	2-4	2-4	2-3

4	5-6	5-6	4
---	-----	-----	---

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Таудағы еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық, шуыл, күн радиациясының әсері	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты		ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі	
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді	
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл	

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу. Тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Тау-кен жұмыстары өндірісін материалдық-техникалық қамтамасыз ету
3	Тау-кен жұмыстарының процесін орындау үшін тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару
4	Тау-кен жұмыстарының келесі циклдары үшін жинастыру, жұмыс орны мен жабдықтарды тәртіпке келтіру, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)

1		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес слесарь құрал-саймандарының жинағы.	1-1) Тапсырманы орындауға жұмыс орны мен тау-кен машинасын және жабдықтарды дайындау. 1 - 2) Материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз ету
2	Тау-кен машиналары және жабдықтар	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес слесарь құрал-саймандарының жинағы.	2-1) Жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу
3		Тау-кен жұмыстарын жүргізуге арналған тапсырмалар	3-1) Тау-кен жұмыстарын жүргізу тапсырмасына сәйкес тау-кен жабдығын ұйымдастыру мен басқару.
4		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес слесарь құрал-саймандарының жинағы.	4-1) Тау-кен машинасы мен жабдықтарын өшіру, жабдықтарды келесі ауысымға өткізу

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі бойынша тау-кен машиналары мен қондырғылары машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіптік құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі және тау-кен жұмыстарын ұйымдастыру кезінде басшылардың нұсқауларын орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылары. Мінез-құлық әдебін сақтау. Диагностика жасау, өткізу-жөндеу жұмыстарын жүргізу. Жазатайым оқиғаларда дәрігерге дейінгі көмек көрсету.	Құрал- жабдықтарды және аспаптарды сақтау, қолдану және тасымалдауқағидаларын, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері. Тау-кен шахтасы жабдығы мен машиналардың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен

			қағидаларының талаптары. Ішкі тәртіп ережесі.
1-2)	Түрлі жұмыстарды жүргізуге арналған техникалық және қосалқы құралдарды дайындау және баптау; жабдықты күтіп ұстау, оның жұмысындағы елеусіз ақауларды анықтау және жою бойынша қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптардың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары.
2-1)	Түрлі үлгідегі бұрғылау станоктары мен тау-кен кондырғыларын басқаруды, ұңғыманы игеру, өткізу, бұрғылау нарядының талаптарын орындау, пайдалы қазбаларды шығару, өткізу, бұрғылаудың технологиялық параметрлерін қолдау және бақылау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптардың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары.
3-1)	Түрлі үлгідегі бұрғылау станоктары мен тау-кен кондырғыларын басқаруды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Түрлі жұмыс түрлерін жасау үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Жабдықтар мен аспаптардың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары.

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 3 Қосымша

Машинис көмекшісі (Экскаватор, электровоз, дизельді пойыз)

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы		
Базалық топ	8113 "Ұнғымылар мен құдықтарды бұрғылаушылар және тектес кәсіптер"	
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
	Дизельді пойыз машинисінің көмекшісі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуші мен тарифтік разрядтары, код: 16856, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы))	Помощник машиниста электровоза (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуші мен тарифтік разрядтары, код: 16885, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы))
3	-	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жерасты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жүктер мен адамдарды тасымалдауға арналған карьермашиналарын (экскаваторлар, электровоздар және дизельді пойыздар) дайындау
2	(Экскаваторлар, электровоздар және дизельді пойыздар) карьер машиналарды күту және техникалық қызмет көрсету, отын санын тексеру, электр қуатын есептеушінің көрсеткіші, рекуперациялар. Машинистің тапсырмасын орындайды.
	Тұраққа шахта локомотивтерінің карьер машиналарын тапсыру (экскаваторлар,

3

электровоздар және дизельді пойыздар) және орындалған жұмыстардың техникалық құжаттамаларын жасау

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	С л е с а р ь құрал-саймандары	Жүру маршруттарының схемасы Экскаваторлау тапсырмасы	1-1) Тұрақта қабылдау кезінде локомотивті соңғы рет тексеру
			1-2) Отын санын тексеру, электр қуатын есептеушінің көрсеткіші, рекуперациялар
			1-3) Локомотивті құрамға тіркеу кезде тежегіш магистральдің жеңдерін жалғау
2			2-1) Жолдың бос болуын және сигналдарды, құрамның жағдайын, забой жағдайын байқау.
			2-2) Машиниске бағдаршамдардың сигналдары, кезекшілердің сигналдары, жол аралықтағы және станциялық жолдарда қозғалыс жылдамдығы туралы, жылдамдық шектеу жердердегі поездар және олардың жүрген жолы туралы хабарлау
			2-3) Локомотив жабдықтарының жұмыс істеуін тексеру, кейін оның нәтижесін машиниске хабарлау.
3			3-1) Локомотивті құрамнан ажырату
			3-2) Дизельден немесе жүк трансформатордың түпқоймасынан майды сұрту, ТО-1 пункттерін атқару
			3-3) Машиналарды тұраққа тапсыру және орындалған жұмыстардың

		техникалық құжаттамасын ресімдеу
--	--	----------------------------------

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің экскаватор, электровоз және дизельді пойыз машинисінің көмекшісінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Машиналарды жұмысқа дайындау бойынша қосымша функцияларды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар, слесарлық жұмыстарды жүргізу, машиналарды ақауларын табу және жою, радиобайланысты пайдалану	Электр техникасы, материал жүргізу негіздері. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
2-1) 2-2) 2-3)	Машиналардың қауіпсіз қозғалысын қамтамасыз ету бойынша негізгі функцияларды іске асыру міндеттерін орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарыды қолданудағы практикалық дағдылар	Темір жол, жабдықтарды және локомотивті қолдану қағидалары, қауіпсіздік техника қағидалары, өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 4 Қосымша

Жол жұмысшысы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7111 – Тау-кен жұмысшылары және жерісты және ашық тәсілдермен пацдалы қазбаларды өндіру жөніндегі басқа кәсіптер жұмысшылары
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Жол жұмысшысы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары
3	2-4

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жерасты және ашық еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Құралды жұмысқа дайындау
2	Рельс жолдары мен бағыттағыш бұрмасын құрастыру мен бөлшектеу, оларды шпалға және бөренелерге бекіту
3	Рельс жолдары мен бағыттағыш бұрмасының нормаларға және сапасының сәйкестігі

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Тапсырмаға сәйкес слесарь құрал-саймандары құрамы	Жолдар құрастыру ережесі	1-1) Материалдар мен жабдықтарды орналастыру үшін орынды дпйындау 1-2) Тау-кен қазбалары қабылдау-жіберу алаңдарында материалдар мен жабдықтарды қабылдау, тиеу, апару және белгіленген жерлерде тетіктер арқылы және қолмен түсіру
2			2-1) Рельс жолдары мен бағыттағыш бұрмасы, көмекші жабдықтарды, жабдықтардың карьер жолдарын құру кезде

	Тапсырмаға сәйкес слесарь құрал-саймандары құрамы	Рельс жолдары мен бағыттағыш бұрмасын орнату және жөндеу жұмыстары бойынша ереже мен техникалық құжаттама	қолданылатын, қондырғылар мен жарактарды құрастыру және бөлу.
3			3-1) Кезекті қабылдау және тапсыру бойынша жұмыстар, жұмыс орнын, жарактарды, құрал-саймандарды тазалау, сонымен қатар, оларды қалыпты жағдайдасақтау, жабдықтарды тазалау

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің жол жұмысшысының құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1) 1-2) 3-1)	Карьерлік жолдар мен жабдықты құрастыру мен бөлшектеуге дайындау бойынша қосымша функцияларды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-саймандарымен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	Тау-кен ісінің негіздері; құрылатын және қызмет көрсететін жолдар мен жарактарды орнату, белгілеу және техникалық сипаттамалары; такелаждық тетіктерді орнату және бекіту ережесі; жүктерді, бөлшектерді, тораптардыбуып байлау және бекіту әдістері; қызмет көрсететін тетіктерге, жарактарға, тіркеу құралдарына рұқсат етілетін жүктеме; құрастыру жұмыстарын жүргізу тәртібі, өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
	Жабдықты құрастыру мен бөлшектеуге		Құрылатын және қызмет көрсететін жолдар мен жарактарды, тетіктерді, электр қондырғыларын, автоматика құралдарын, қашықтан басқару мен басқа жабдықтарды орнату, белгілеу және техникалық сипаттамалары, оларды құрастыру, бөлу, реттеу,

2-1)	дайындау бойынша қосымша функцияларды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-саймандарымен жұмыс жасаудың практикалық дағдылары	жөндеу және жұмыс істеуін тексеріп көру әдістері; жұмыс істеу режимін, жүктемені, қызмет көрсететін жабдықтың жұмыс істеуін тексеріп көру процесінде қолдану сипаттамасын және диаграммалар алу; жоғары нақтылықпен бақылау-өлшеуіш саймандарды орнату және оларды қолдану қағидасы, өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
------	--	--	---

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 5 Қосымша

Кезекші және жабдықты жөндеу бойынша электрслесарь (слесарь)

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	7233 "Өнеркәсіптік жабдықтардың слесарь-механиктері, слесарь-жинаушылары және слесарь-жөндеушілері" 7150 "Шахталар (рудниктер) мен карьерлер (разрездер), метрополитендр, тоннельдер және арнайы белгіленген жерасты имараттарын салумен айналысатын жұмысшылар"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір №180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда №8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Жабдықты жөндеу жөніндегі электрслесарь
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары
3	3-5
4	6-7

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары
--	-----------------------

Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жерасты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Тау-кен жабдығын жөндеу мен техникалық қызмет көрсетуге дайындау
2	Өртүрлі мақсатта қолданылатын және күрделілік дәрежесі әртүрлі тау-кен жабдығын құрастыру, бөлу, жөндеу
3	Тау-кен жабдығын сынамау мен қолданысқа беру және ілеспе құжаттарды жасау

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Жұмыс істеуге рұқсат беру ережесі	1-1) Тау-кен жабдығын сөндіру
			1-2) Тау-кен жабдығын жөндеу және техникалық қызмет көрсетуге дайындау (шаң мен лайдан тазалау, жабдыққа өтуді қамтамасыз ету және т.б.)
			1-3) Тау-кен жабдығын жөндеу және техникалық қызмет көрсету үшін электрслесардың жұмыс орнын дайындау
			2-1) Тау-кен жабдығын бөлу
			2-2) Тау-кен жабдығын жөндеу және өңдеу, бақылау-өлшеу

			<p>құралдарын, манометрлерді, вольтметрлерді, амперметрлерді ауыстыру және іске қосу</p>
	<p>Электрслесарь құрал-саймандарыжиынтығы</p>	<p>Тиісті тау-кен жабдығын және өлшеу құралдарын құрастыру, бөлу, жөндеу және өңдеу қағидасы мен техникалық құжаттамасы</p>	<p>2-3) Қайта жасау қондырғыларын, аралық станциялар, ДОБ (дабылдама, орталықтандыру және блоктау) және рельс көлігінің автоматтандырылған бағдаршам блокадалау (АББ) құралдарына техникалық қызмет көрсету</p>
			<p>2-4) Күрделі машиналарға, тораптарға және тетіктерге, аппаратураға, бақылау-өлшеу құралдарына, автоматтандырылған қондырғыларға, телемеханика құралдарына, механикалық және электр бөлшектерге техникалық қызмет көрсету</p>
			<p>2-5) Аса күрделі машиналарға, тораптарға және тетіктерге, аппаратураға, тексеру-өшеу құралдарына техникалық қызмет көрсету. Электронды, телемеханикалық радиорелелік аппаратураларды, изотоптық реле құрылғылары, асинхрондық-үйлесімделген реттегіш электр жетегін реттеу және сынау.</p>
			<p>2-6) Күрделі аппараттарға, машиналарға, тетіктерге, аппаратураға, электронды басқару жүйесі мен схемасы бар электр жетектеріне</p>

		техникалық қызмет көрсету. Тиристорлық қоздыру электронды блоктарын, микропроцессорлық бағдарланатын контроллер негізінде реттелетін электр жетегінің автоматтандырылған жүйесін (асинхрондық және синхрондық) баптау және сынау
3		3-1) Тау-кен жабдығынсынамалау көру және пайдалануға беру 3-2) Ілеспе құжаттамаларды жасау

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің кезекші және жабдықты жөндеу жөніндегі электрслесарінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 2-1) 2-2) 2-3) 3-1) 3-2)	Тау-кен жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін техникалық және басқа қосалқы құралдарды дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Слесарь құрал-саймандары мен бақылау-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Қызмет көрсететін машиналар, механизмдер және электр аппаратурасының масқаты, техникалық сипаттамасы, оларға техникалық қызмет көрсетуі нормалары мен көлемдері, өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары

6 кесте. СБШ 4-деңгейінің кезекші және жабдықты жөндеу жөніндегі электрслесарінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен жабдығына		Қызмет көрсететін машиналар, механизмдер және электр аппаратурасының

2-4) 2-5) 2-6)	техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін техникалық және басқа қосалқы құралдарды дайындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандары мен бақылау-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	масқаты, техникалық сипаттамасы, оларға техникалық қызмет көрсетуі нормалары мен көлемдері, өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
----------------------	---	---	--

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 6 Қосымша

Электрслесарь – түйстіруші

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7233 "Өнеркәсіптік жабдықтардың слесарьмеханиктері, слесарьөжинаушылары және слесарьжөндеушілері"
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Электрслесарь-түйстіруші (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 19910, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. № 181-п бұйрығы)
3	2
4	3-4

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жерасты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс	

4	тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл
---	---	------------------

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Тау-кен өнеркәсібін электр қуатымен қамтамасыз ету объектілерін жөндеуге дайындық
2	Кернеуі 10 кВ дейін және одан жоғары қарапайым және күрделі қорғанысы бары электрмен жабдықтау объектілерін ретке келтіру
3	Электр қуатымен қамтамасыз ету объектілерін қолданысқа беру және тиісті ілеспе құжаттарды жасау

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Электрслесарь құрал-саймандардың жиынтығы	Электр қондырғыларын орнату қағидалары	1-1) Электрмен жабдықтау объектісін электр қуатынан ажырату
			1-2) Электрмен жабдықтау объектісін ретке келтіруге дайындау (шаң мен лайдан тазарту, жабдықтау өтуді қамтамасыз ету және т.б.)
			1-3) Электрмен жабдықтау объектісін ретке келтіру үшін электрмонтаждаушы-ретке келтіруші жұмыс орнын дайындау
			2-1) 1 кВ дейін кернеудегі тау-кен өнеркәсібінің электрмен жабдықтау объектісін, сондай-ақ қарапайым басқару схемалары бар 1 кВ дейінгі ауыспалы ток электр жетектерін ретке келтіру
			2-2) Амперметрлер, вольтметрлер, есептеуіштер, оқшаулауды тексеру құралдарының іске қосылуын тексеру.

Электрслесарь
кұрал-саймандардың
жиынтығы

Өртүрлі қиындықтағы
электрмен қамтамасыз
ететін объектілерді
жөндеудің ережесі мен
техникалық құжаттамасы
. Өндеу жұмыстарын
жасаған кезде өлшеу
және тексеру схемалары.
Электр қондырғыларын
орнату ережесі

Автоматтандырылған
сөндіргіштер мен
магниттік іске
қосқыштардыңмаксималд
ы және жылу қорғанысын
тексеру. Қысқа-бекітулі
роторы бар ауыспалы
токтың электр жетегін
басқару схемасын
тексеру. Ток пен
кернеудің электр
магниттік релесін баптау

2-3) Өнеркәсіптік және
азаматтық құрылыста
кернеуі 10 кВ дейінгі
қарапайым қорғалған
электрмен жабдықтау
объектілерін ретке келтіру
. Кернеуі 10 кВ дейінгі
тура қосылатын
ауыспалы ток
электржетегін ретке
келтіру.

2-4) Тау-кен
кәсіпорындарында
күрделі реле қорғанысы
бар электрмен жабдықтау
объектілерін ретке
келтіру. Автоматика
элементтері баркернеуі
10 кВ дейінгі ауыспалы
ток электр жетектерін,
релелік-түйіспелік
басқару және реттеу
схемасы бар тұрақты ток
электр жетектерін ретке
келтіру. Бағытталған
қорғанысы бар,
трансформаторлары мен
қозғалтқыштарының
сараланған қорғанысы
бар кернеуі 10 Кв дейінгі
фидерлерді ретке келтіру

2-5) Қуаты 1000 кВА
және кернеуі 10 кВ
дейінгі жиынтықты
трансформаторлық
қосалқы станциялардың (
ЖТҚС) реле қорғанысы
мен басқару схемаларын
тексеру. Электрмен
жабдықтау және
ағынды-көліктік жүйелер

			<p>объектілерінің диспетчерлік басқару және дабылдама жүйесін ретке келтіру. Төмен разрядтағы электр монтаждаушы-ретке келтірушілерді басқару</p> <p>2-6) Тұрақты токтың реттемейтін көздерін жөндеу: қуат көздері (В П Т, Б П Н), аккумуляторбатареялары. К ү ш т і к трансформаторлар мен қозғалтқыштардың сараланған және бағытталған қорғанысын ретке келтіру. Тұрақты токты жедел басқарудың күрделі схемаларын, қуаты 500 кВт дейінгі жартылай жетекті және машина агрегаттарын ретке келтіру. Төмен разрядтағы электр монтаждаушы-ретке келтірушіні басқару.</p>
3	Электрслесарь құрал-саймандардың жиынтығы	Тиісті тау-кен жабдығын сынау және тапсыру қағидасы мен техникалық құжаттамасы	<p>3-1) Тау-кен жабдығынсынамалау көру және пайдалануға беру</p> <p>3-2) Ілеспе құжаттамаларды жасау</p> <p>3-3) Белгіленген техникалық құжаттаманы жүргізу</p>

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің электрслесарь-түйістірушісінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Тау-кен кәсіпорны объектілерін реттеу жұмыстарын дайындау бойынша негізгі функцияларды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру	Электрслесарь құрал-саймандары мен бақылау-өлшеу құралдарымен жұмыс істеуде практикалық дағдылар	Электр техникасының негіздері. Электр өлшеу құралдардың, электр машиналардың және аппараттардың жұмыс мақсаты және қағидаты.

	бойынша орындаушылық қызмет		Электр схемаларының элементтерінің негізгі графикалық белгілері.
2-1) 2-2) 2-3)	Тау-кен кәсіпорны объектілерін реттеу жұмыстарын орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Бақылау-өлшеу құралдары және аппаратурамен, дәнекерлегішпен және басқа монтаждау құрал-саймандарымен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі тәсілдері	Максималды ток және жылу қорғаныстарының жұмыс мақсаты, жұмыс істеу қағидаты және құрылысы. Іске қосу мен ретке келтіру жұмыстарының барысында өлшеу және сынау схемалары. Электр қондырғыларын орнату қағидалары

6 кесте. СБШ 4-деңгейінің электр слесарь-түйістірушісінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
2-4) 2-5) 2-6)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен кәсіпорны объектілерін реттеу жұмыстарын дайындау бойынша негізгі функцияларды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Бақылау-өлшеу құралдары және аппаратурамен, дәнекерлегішпен және басқа монтаждау құрал-саймандарымен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі тәсілдері	Автоматика мен жартылай жетекті техниканың негіздері. Электр машиналары мен аппараттарының конструкциясы мен құрылысы. Электрмен жабдықтау және ауыспалы ток электр жетегінің сұлбалары. Электрмен жабдықтау объектілерін, оның ішінде реле қорғанысы мен және ауыспалы ток электр жетегін ретке келтіру әдістері. ретке Ретке келтіру кезінде қолданылатын аспаптың үлгілері мен техникалық сипаттамалары. өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 7 Қосымша

Слесарь – жөндеуші

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы

Базалық топ	7233 "Өнеркәсіптік жабдықтардың слесарьмеханиктері, слесарьжинаушылары және слесарьжөндеушілері"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	02-шығарылым "Слесарлық және слесарлық -жинау жұмыстары" ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2012 жылғы 1 наурыздағы № 66 -ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2012 жылғы 19 наурызда № 7478 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Слесарь-жөндеуші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары
4	2-8

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жерасты еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Тау-кен жабдығын техникалық қызмет көрсетуге, жөндеуге және модернизацияға дайындау.
2	Қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың ақаусыз болуын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, мерзімді сапалы жөндеуді және модернизациялайды қамтамасыз ету
3	Сенімділікті арттыру, бекітілген техникалық құралдардың жұмыс істеу сапасы, қолданыстағы қондырғыларды меңгеру және модернизация бойынша іс-шараларды әзірлеу

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер

1	Электрслесарь құрал-саймандардың жиынтығы	Тау-кен жабдықтары мен қондырғыларын қолдану ережесі	<p>1-1) Тау-кен жабдықтары мен қондырғыларының жұмыс істеу шарттарын меңгереді, уақытынан бұрын тозу себептерін анықтайды, олардың алдын алу және жою бойынша шаралар қолданады.</p> <p>1-2) Осы жабдықты немесе қондырғыны қолданатын, жұмысшыларға оны қолданудың қағидасы және өндіріс зияндарының алдын алу шаралары туралы хабарлайды.</p> <p>1-3) Жабдықтың бұзылу себептерін іздеуге және апат және өндірістік залалдардың алдын алу жөнінде іс-шаралар әзірлеуге қатысады</p>
2		Тау-кен жабдықтары мен қондырғыларды қолдану, техникалық қызмет көрсету және жөндеу жөнінде ереже мен техникалық құжаттама	<p>2-1) Қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың жарамды жағдайын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, уақытында сапалы жөндеу мен модернизациялауды қамтамасыз етеді.</p> <p>2 - 2) Электрмонтержұмысын басқарады, орындаған жұмыстарының сапасын, технологиялардың, қауіпсіздік техникасы, еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өрт қауіпсіздігі ережелерін орындауды бақылайды</p> <p>2-3) Қондырғының жұмыс істеуіндегі ақаулықтарды жоюға, оларды жөндеуге, құру мен реттеуге, электртехникалық өлшеу мен тексеруге қатысады. Бекітілген</p>

	Электрслесарь құрал-саймандарының жиынтығы	кондырғы түрі бойынша техникалық қызмет көрсетудің, құрудың және басқа жұмыстардың прогрессивті әдісін меңгереді және енгізеді
3		<p>3-1) Жұмыс орнын материалдармен, шикізатпен, қосалқы бөлшектермен, өлшеу құралдарымен, қорғаныс құралдарымен, құрал-саймандармен, жарақтармен, техникалық құжаттамамен қамтамасыз етуге қатысады.</p> <p>3-2) Жабдықтың бұзылу себептерін іздеуге және апат және өндірістік залалдардың алдын алу іс-шараларын әзірлеуге қатысады</p> <p>3-3) Тау-кен жабдықтары мен кондырғылардың жұмыс істеу шарттарын меңгереді, уақытынан бұрын тозу себептерін анықтайды, олардың алдын алу және жою бойынша шараларды қолданады.</p>

5 кесте. СБШ 4-деңгейінің слесарь-жөндеушісінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1) 1-2) 1-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, қызмет көрсететін жабдықтар мен кондырғылардың жарамды жағдайын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын,	С л е с а р ь құрал-саймандарымен, бақылау-өлшеу құралдармен жұмыс	Электр техникасы, радиотехника, телемеханика негіздері. Аспап пен жабдықтардың құрылысы мен, жұмыс істеу қағидаты, техникалық сипаттамасы және құрастырушылық ерекшеліктері. Қондырғылар мен электртехникалық өлшемдерді сынау қағидалары мен тәртібі. Электртехникалық

<p>3-1) 3-2) 3-3)</p>	<p>уақытында сапалы жөнделуі мен модернизациясын қамтамасыз ету бойынша негізгі функцияларды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет</p>	<p>істеудегі практикалық дағдылар. Электр тізбектерінде ақаулықты табуда практикалық тәжірибе</p>	<p>құралдардың өзіндік ақау түрлері және оларды жою тәсілдері. Электромонтаждау жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу технологиясы. Қондырғы мен жабдықтың жаңа үлгілері бойынша принциптік схемалар жасау тәртібі. өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары</p>
<p>2-1) 2-2) 2-3)</p>	<p>Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың жарамды жағдайын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, уақытында сапалы жөнделуі мен модернизациясын қамтамасыз ету бойынша негізгі функцияларды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет</p>	<p>Жабдықтар пен қондырғылардың электр схемалар мен схемаларды оқуда практикалық дағдылар.</p>	<p>Электрмеханиктің жұмысын регламенттейтін, бұйрықтар, нұсқауықтар, өкімдер, тапсырмалар және басқа нормативтік-өкімдік құжаттар. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары</p>

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 8 Қосымша

Экскаватор және бульдозер машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

<p>"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы</p>	
<p>Базалық топ</p>	<p>8332 "Жер қазғыш және ұқсас машиналардың машинистері"</p>
<p>Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)</p>	
<p></p>	<p></p>

БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)		
БТБА бойынша мамандық	Экскаватор машинисі	Роторлық экскаватор машинисі	Бульдозер машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары		
3	2-4	2-4	2-4
4	5-8	5-8	5-8

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Таудағы еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық, шуыл, күн радиациясының әсері	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу. Тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Ашық тау-кен жұмыстары өндірісін материалдық-техникалық қамтамасыз ету
3	Ашық тау-кен жұмыстарының процесін орындау үшін тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару

4	Тау-кен жұмыстарының келесі циклдары үшін жұмыс орны мен жабдықтарды жинастыру, тәртіпке келтіру, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру
---	--

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Экскаваторлар, бульдозерлер және жабдық	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.	1-1) Тапсырманы орындауға жұмыс орны мен тау-кен машинасын және жабдықтарды дайындау 1 - 2) Материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз ету 1-3) Жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу
2		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.	2-1) Өндіріс процесін жүзеге асыру барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
3		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.	3-1) Тау-кен жұмыстарын жүргізуге тапсырма беру
4		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы.	4-1) Тау-кен машиналары мен жабдықтарды сөндіру, жабдықтарды келесі ауысымға тапсыру

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің экскаватор және бульдозер машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

--	--	--	--

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі талаптарын орындау және жұмыс орнын, тау-кен машиналарын және жабдықты дайындау кезінде басшылардың нұсқауларын орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылары. Мінез-құлық әдебін сақтау. Диагностика жасау, өткізу-жөндеу жұмыстарын жүргізу. Жазатайым оқиғаларда дәрігерге дейінгі көмек көрсету.	Құрал-жабдықтарды және аспаптарды сақтау, қолдану және тасымалдауқағидалары, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері. Тау-кен машиналарының құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Ішкі тәртіп ережесі.
1-2)	Материалдық-техникалық құралдарды қамтамасыз ету үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Өртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар. Жұмыс орнында және өндірістік аймақта санитарлық-техникалық іс-шараларды орындау	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Экологиялық нормалар мен өнеркәсіптік санитария талаптары
2-1)	Пайдалы қазбаларды бұзу мен ауыстыру бойынша түрлі үлгідегі қондырғыларды басқару, экскаваторлау наряды талаптарын орындау, пайдалы қазбаларды қазудың технологиялық параметрлерін қолдау мен бақылау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Өртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс істеуде практикалық дағдылар.	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Экологиялық нормалар мен өнеркәсіптік санитария талаптары
	Ашық тау-кен жұмыстарын жүргізу нарядына сәйкес тау-кен жабдығын басқару үшін	Өртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар

3-1)	жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	тетіктермен жұмыс істеуде практикалық дағдылар.	өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Экологиялық нормалар мен өнеркәсіптік санитария талаптары
------	---	---	---

6 кесте. СБШ 4-деңгейінің экскаватор және бульдозер машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндет шифры	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу нәтижелері үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Компьютерлік және көбейткіш техникамен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Алдына қойған міндеттерді ескеріп, тапсырманы дұрыс бере білу. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
4-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, пайдалы қазбаларды бұз мен ауыстыру бойынша тау-кен машиналары мен тетіктерімен және құралдарымен жұмыс істеу нәтижелері үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Міндеттер шеңберін өз бетінше анықтау. Қарамағындағы жұмысшылардың жұмысын ұйымдастыру және тексеру. Тапсырмаларды орындаудың соңғы нәтижесіне жауапкершілік	Пайдалы қазбалардың экскавациясы мен ауысу нормативтік құжаттар. ТҚ бойынша қағиданы, сала нұсқаулығын орындау

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 9 Қосымша

Электровоз және тепловоз машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	8311 "Локомотив машинистері"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, бөлімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір № 180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда № 8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Электровоз машинисі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары
3	3
4	4-5
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары (ҮБС)	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Тепловоз машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуші мен тарифтік разрядтары, код: 14241, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)
3	-
4	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)		Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы		Таудағы еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық, шуыл, күн радиациясының әсері
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты		ҚР Заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу. Тау-кен машиналары мен жабдықтары үшін жұмыс орнын дайындау, материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу
2	Ашық тау-кен жұмыстары өндірісін материалдық-техникалық қамтамасыз ету
3	Ашық тау-кен жұмыстарының процесін орындау үшін тау-кен машиналары мен жабдықтарын басқару
4	Тау-кен жұмыстарының келесі циклдары үшін жұмыс орны мен жабдықтарды жинастыру, тәртіпке келтіру, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Электровоздар және тепловоздар	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы	1-1) Тапсырманы орындауға жұмыс орны мен тау-кен машинасын және жабдықтарды дайындау. 1 - 2) Материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз ету 1-3) Жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу
2		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы Тау-кен жұмыстарын жүргізуге тапсырма беру	2-1) Өндіріс процесін жүзеге асыру барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу.
3		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы	3-1) Ашық тау-кен жұмыстарын жүргізуге тапсырмаға сәйкес тау-кен жабдығын ұйымдастыру және басқару.

4		Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші. Өндірістік тапсырмаға сәйкес шланцты және слесарь құрал-саймандарының жинағы	4-1) Тау-кен машиналары мен жабдықтарды сөндіру, жабдықтарды келесі ауысымға тапсыру
---	--	--	--

5 кесте. СБШ 3-деңгейінің электровоз және тепловоз машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы, өрт қауіпсіздігі талаптарын орындау және жұмыс орнын, тау-кен машиналарын және жабдықты дайындау кезінде басшылардың нұсқауларын орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Тиеу-түсіру жұмыстарының практикалық дағдылары. Мінез-құлық әдебін сақтау. Диагностика жасау, өткізу-жөндеу жұмыстарын жүргізу. Жазатайым оқиғаларда дәрігерге дейінгі көмек көрсету.	Құрал-жабдықтарды және аспаптарды сақтау, қолдану және тасымалдау қағидалары, құрастыру және слесарь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің негізгі тәсілдері. Тау-кен машиналарының құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Ішкі тәртіп ережесі.
1-2)	Материалдық-техникалық құралдарды қамтамасыз ету үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Өртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары. Экологиялық нормалар мен өнеркәсіптік санитария талаптары. Жұмыс орнында және өндірістік аймақта санитарлық-техникалық іс-шаралар ұйымдастыру
2-1)	Өндірістік процесті орындау барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ету элементтерін жеткізу үшін жауапкершілікті,	Өртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар

	дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	тетіктермен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар.	өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
3-1)	Түрлі үлгідегі қондырғыларды басқаруды орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Әртүрлі жұмыс түрін жүргізу үшін жабдықтармен және тетіктермен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Жабдық пен аспаптың құрылысы және жұмыс істеу қағидаты, оларды пайдалану қағидалары, сонымен қатар өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары

6 кесте. СБШ 4-деңгейінің электровоз және тепловоз машинисінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, жұмыс объектісі бойынша материалдарды зерттеу нәтижелері үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Компьютерлік және көбейткіш техникамен жұмыс істеуде практикалық дағдылар.	Алдына қойған міндеттерді ескеріп, тапсырманы дұрыс беру іскерлігі
4-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен машиналары мен жабдықтарын сөндіру, келесі ауысымға тапсыру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Міндеттер шеңберін өз бетінше анықтау. Қарамағындағы жұмысшылардың жұмысын ұйымдастыру және тексеру. Тапсырмаларды орындаудың соңғы нәтижесіне жауапкершілік	Пайдалы қазбалардың экскавациясы мен ауысун регламенттейтін, нормативтік құжаттар. ТҚ бойынша қағиданы, сала нұсқаулығын орындау

"Пайдалы қазбалар кен орнын ашық түрде игеру"
кәсіби стандартына 10 Қосымша

Техник - механик

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	3115 "Техник-механиктер"
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалары (Қазақстан Республикасы Еңбек және әлеуметтік қорғау министрінің 2012 жылғы 21 мамырдағы № 201-ө-м Бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2012 жылы 25 маусымда № 7755 тіркелді)	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Техник - механик
4	категориясыз

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Экономиканың түрлі салалары үшін пайдалы қазбаларды өндіру бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар/ұйымдар (мұнай-газ, тау-кен өндіруші, инженерлік ғимараттар құрылысы, экология және т.б.)	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Таудағы еңбек жағдайы. Ауырды көтеру, ауа температурасының жоғарылауы немесе төмендеуі, шаң және ылғалдылық, шуыл, күн радиациясының әсері	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше шарты	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім алу және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жұмыс ауысымына тапсырма алу және келісу. Бағынышты қызметкерлерге ауысымға наряд-тапсырма алуы
2	Тапсырмаға сәйкес тау-кен жұмыстарын жүргізу процесін басқару және бақылау
3	Тапсырманы орындау бойынша қорытынды шығару

4 кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

--	--	--	--

Еңбек функциясының №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Өндірістік тапсырмаға сәйкес, шланцты және слесарь құрал-саймандары Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші Тау-кен жабдықтары мен материалдық-техникалық қамтамасыз ететін элементтерді тасымалдау схемалары, нұсқаулықтар, қолдану қағидасы және оны жұмыс орнында орналастыру Соңғы жұмыс схемалары	1-1) Тапсырманы орындауға жұмыс орны мен тау-кен машинасын және жабдықтарды дайындау.
2	Өндірістік тапсырмаға сәйкес, шланцты және слесарь құрал-саймандары Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары	Кіші механикаландыру құралдары. Білек күші Тау-кен жабдықтары мен материалдық-техникалық қамтамасыз ететін элементтерді тасымалдау схемалары, нұсқаулықтар, қолдану қағидасы және оны жұмыс орнында орналастыру	2-1) Өндіріс процесін орындау барысында материалдық-техникалық қамтамасыз ететін элементтерді жеткізуді ұйымдастыру және тексеру.
3	Тау-кен машиналары мен жабдықтар. Слесарь құрал-саймандары	Соңғы жұмыс схемалары	3-1) Соңғы жұмыс процесін ұйымдастыру және басқару және кейінгі жұмыстар үшін тау-кен жабдығын орнату.

5 кесте. СБШ 4-деңгейінің техник-механигінің құзыретіне қойылатын талаптар

Еңбек міндетінің №	Жеке және кәсіби құзыреттері	Дағдылары мен біліктері	Білімі
1-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен жұмыстарын жетілдіру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Сенімділік пен үнемділіктің орта статистикалық көрсеткішін пайдалану. Жабдықтың жұмыс істеу қабілетін, тиімділігін қамтамасыз ету, салыстырмалы залалды төмендету	Ақпараттық технологиялар. Тау-кен жабдықтары мен қондырғыларын қосу және тоқтату қағидасы. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды		Жұмыс жасау кезіндегі қауіпсіздік ережелері бойынша нұсқаулықтар.

2-1)	ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, технологиялық процесті ұйымдастыру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Жабдықты жедел, жоспарлы және жоспардан тыс диагностикалау. Толық жұмыс циклын басқару. Жабдықтың техникалық жағдайын бағалау	Технологиялық үдерісті және операцияларды, қолданыстағы материалдарды және техникалық құралдарды тексеру. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары
3-1)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, технологиялық жабдық жұмысының тиімділігін бақылау мен қадағалау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Жүктеме тапсырмасына сәйкес технологиялық үрдістің схемасын әзірлеу. Технологиялық кезеңнен ауытқуын анықтау	Жабдықтың құрастырылу құрылысы мен мақсаты. Технологиялық процестерді әзірлеу талаптары, техникалық регламенттерге сәйкес забойлардың сапасының негізгі көрсеткіштері. Өнеркәсіптік қауіпсіздік нормалары мен қағидаларының талаптары

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің орынбасары -
Қазақстан Республикасы Индустрия
және
жаңа технологиялар министрінің
2013 жылғы 09 желтоқсандағы
№ 404 Бұйрығына 7-қосымша

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету" кәсіптік стандарты

1 Жалпы ережелер

1. Кәсіби стандарт (бұдан әрі - КС):

1) еңбек нарығының қазіргі заман қажеттілігіне жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға, кәсіби қызметтің мазмұнына бірыңғай талаптарды анықтауға;

2) қызметкерлерді басқару саласында кең шеңбердегі міндеттерді шешуге;

3) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеуге, сонымен қатар тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

4) кәсіби даярлықтарын бағалауды жүргізуге және мамандардың біліктілік сәйкестігін растауға арналған;

2. Кәсіби стандарттардың негізгі қолданушылары:

- 1) білім беру ұйымдарының түлектері, қызметкерлер;
- 2) ұйымдардың басшылары мен қызметкерлері, ұйымдардың қызметкерлерді басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;
- 3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;
- 4) кәсіптік даярлықтарын бағалау және біліктілік сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. Кәсіби стандарттардың негізінде қызметтің, лауазымның, біліктілікті арттырудың, қызметкерлерді аттестаттаудың, еңбекті ынталандыру жүйесінің және т.б. функционалдық модельдеріне қатысты ішкі, корпоративтік стандарттары әзірленуі мүмкін.

4. Осы кәсіби стандартта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – қызметкердің белгілі бір қызмет түрі шеңберінде еңбек міндеттерін сапалы орындауға дайын болуы;

2) біліктілік деңгейі – күрделілігі, еңбек қызметінің стандарттан басқа болуы, жауапкершілігі және дербестігі бойынша сараланатын қызметкерлер құзыреттілігіне қатысты талаптар жиынтығы.

3) еңбек қызметінің түрі – кәсіптік қызметтің негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін құрамдас бөлігі;

4) еңбек функциясы – еңбек үдерісінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-қимылдар жиынтығы;

5) еңбек мәні - белгілі бір еңбек құралдарының көмегімен өнім жасау мақсатында қызметкердің іс-қимылы бағытталатын зат;

6) еңбек құралы – қызметкердің еңбек мәнін бастапқы күйден өнімге айналдыру үшін пайдаланатын құралдары;

7) жұмыс (кәсіп) тобы – жұмыстың ұқсас түрлерін біріктіретін кәсіби жұмыстар саласы;

8) кәсіптік қызмет саласы – біріккен ортақ негізі бар және оларды орындау үшін ұқсас құзыреттер жинағы бар сала қызметі түрлерінің жиынтығы негізгі және қосалқы функцияларды іске асыруды көздейтін сала қызметінің бір бөлігі;

9) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы теориялық білім мен практикалық дағдылар кешенін білуді талап ететін еңбек қызметінің түрі;

10) кәсіптік стандарт бірлігі – осы қызмет түрі үшін тұтас, аяқталған, дербес және маңызды болып табылатын нақты еңбек функциясының ашық сипаттамасынан тұратын кәсіптік стандарттың құрылымдық элементі;

11) құзыреттілік – еңбек қызметінде білімін, білігі және тәжірибесін қолдану қаблеті;

12) лауазым – ұйымның ұйымдастырушылық-әкімшілік жүйесіндегі функционалдық орын;

13) міндет – нақты бір еңбек мәндері мен құралдарын пайдалана отырып еңбек функциясын іске асырумен байланысты іс-қимыл жиынтығы;

14) сала - бір типті өнім құруда, өндіріс технологиясы, жұмыс істейтіндердің негізгі қорлары мен кәсіптік дағдыларында ортақ мақсаты бар кәсіпорындар мен ұйымдардың жиынтығы;

15) салалық біліктілік шеңбері – салада құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығында құпталатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

17) функционалдық карта – әр түрлі кәсіптік қызметтер саласында немесе шеңберінде белгіленген, қызметкер орындайтын қызмет түрлерінің, атқарымдары мен міндеттерінің құрылымданған сипаттамасы.

5. Осы кәсіби стандартта мынадай қысқартулар пайдаланылады:

КҚ – кәсіптік қызмет;

ҚТ – қызмет түрі;

КС – кәсіби стандарт;

ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

СБШ – Салалық біліктілік шеңбері (24 желтоқсан 2013 жылы НҚА мемлекеттік тіркеу реестрінде № 9018 тіркелген ИЖТМ 22 қараша 2013 жылғы "Геология" саласында салалық біліктілік шеңберін бекіту туралы" № 371 бұйрығы);

БТБА – Жұмыс және жұмысшылар кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

ҚР МЖ 01-2005 – "Қызметтердің жіктеуіші" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуіші;

ҮБС - Басшылардың, мамандардың және басқа да қызметшілері лауазымдарының Үлгілік біліктілік сипаттамалары.

2. Кәсіби стандарт паспорты

6. Экономикалық қызметтің түрі (кәсіби қызмет саласы): Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету.

7. Экономикалық қызмет түрінің негізгі мақсаты (кәсіби сала): тау-кенэлектрмеханикалық жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеу

Кәсіби стандарт тау-кен электрмеханикалық жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеусаласындағыеңбек мазмұнына, сапасына, шарттарына, қызметкерлердің біліктілігі мен құзіретіне қойылатын талаптарды белгілейді.

8. Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы КС 1 Қосымшасында көрсетілді.

Стандарт талаптары осы саланың келесі қызмет түрлері мен кәсіптеріне қатысты қолданылады: жер асты электрслесары, электр құрастырушы-реттеуші, электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі, гидромониторшы, жер асты тау-кен құрастырушысы, үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау жабдығының құрастырушысы, (электровоз, дизельді пойыз), локомотив машинисінің көмекшісі, жер асты қондырғыларының машинисі.

3. Еңбек қызмет түрлерінің (кәсіп) карточкалары

Параграф 1. Жер асты электрслесары

9. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

10. Мүмкін болатын лауазым атауы: жер асты электрслесары, кезекші және жабдықтарды жөндеу бойынша электрслесарь, автоматиканы және өлшеу құралдарын жөндеу және қызмет көрсету бойынша электрслесарь, тау астынан жабдықтарының электрслесары – құрастырушысы

11. "Жер асты электрслесары" кәсібі субъектіні құрастыру, бөлшектеу, жөндеу, сынау, әртүрлі мақсаттағы және күрделілігі әртүрлі деңгейдегі тау-кен жабдығын пайдалануға тапсыру сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

12. Жер асты электрслесарының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

13. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 2 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

14. Жер асты электрслесарының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 2 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

15. Жер асты электрслесарының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 2 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 2. Электрқұрастырушы-реттеуші

16. СБШ – 3-4 бойынша біліктілік деңгейі.

17. Мүмкін болатын лауазым атауы: электрқұрастырушы-реттеуші, электрқұрастырушы және реттеуші.

18. "Электрқұрастырушы-реттеуші" кәсібі субъектіні жай және күрделі қорғану түрлері бар 10 кВ дейін және одан жоғары кернеулі электр жабдығының нысандарын жөндеу сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

19. Электрқұрастырушы-реттеушінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

20. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 3 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

21. Электрқұрастырушы-реттеушінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 3 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

22. Электрқұрастырушы-реттеушінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 3 Қосымшасының 5 және 6 кестесінде көрсетілді.

Параграф 3. Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі

23. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

24. Мүмкін болатын лауазым атауы: электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі, электр қондырғыларына қызмет көрсету бойынша электр жөндеушісі.

25. "Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі" кәсібі субъектіні электр қондырғыларына, әртүрлі қозғалтқыштарға, генераторларға, аккумуляторларға, зарядтау-тоғынан айыру және қуаттық қалқандарға, түзеткіштерге ағымдағы қызмет көрсету сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

26. Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

27. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 4 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

28. Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 4 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

29. Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 4 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 4. Электрмеханик

30. СБШ – 4 бойынша біліктілік деңгейі.

31. Мүмкін болатын лауазым атауы: электрмеханигі.

32. "Электрмеханик" кәсібі субъектіні қызмет көрсетілетін қондырғылар мен жабдықтардың дұрыс жай-күйін, авариясыз және сенімді жұмысын, олардың дұрыс пайдаланылуын, уақтылы және сапалы жөндеуді және жаңартуды қамтамасыз ету сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 5 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

33. Электрмеханиктің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

34. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 5 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

35. Электрмеханиктің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 5 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

36. Электрмеханиктің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 5 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 5. Гидромониторшы

37. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

38. Мүмкін болатын лауазым атауы: гидромониторшы.

39. "Гидромониторшы" кәсібі субъектіні жер мен тау жыныстарын дайындау, шаю, жуу, тасымалдау кезінде гидромониторды басқару сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

40. Гидромониторшының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

41. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 6 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

42. Гидромониторшының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 6 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

43. Гидромониторшының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 6 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 6. Жер асты тау-кен құрастырушысы

44. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

45. Мүмкін болатын лауазым атауы: жер асты тау-кен құрастырушысы.

46. "Жер асты тау-кен құрастырушысы" кәсібі субъектіні тау машиналарының механикалық бөлігін (қазу және өту комбайндарын, қырғыш конвейерлерді, гидроланған бекіткіштер мен басқа да тау-кен жабдығы мен механизмдерін) құрастыру сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 7 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

47. Жер асты тау-кен құрастырушысының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 7 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

48. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 7 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

49. Жер асты тау-кен құрастырушысының орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 7 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

50. Жер асты тау-кен құрастырушысының құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 7 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 7. Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы

51. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

52. Мүмкін болатын лауазым атауы: үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы.

53. "Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы" кәсібі субъектіні үздіксіз әрекет ететін көтеру-көлік механизмдерін құрастыру сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 8 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

54. Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысының еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 8 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

55. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 8 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

56. Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысыныңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 8 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

57. Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысыныңқұзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 8 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 8. Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісі

58. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

59. Мүмкін болатын лауазым атауы: электровоз машинисінің көмекшісі, дизельдіпойыз машинисінің көмекшісі.

60. "Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісі" кәсібі субъектіні шахталық локомотивтерге (электровоздар мен дизельмен жүретін пойыздарға) техникалық қызмет көрсету және оларды күту, жанармай мөлшерін, электр энергиясын өлшеуіштердің көрсеткіштерін, рекуперацияны бақылау. Машинистің тапсырмасын орындау сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 9 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

61. Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісініңеңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 9 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

62. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 9 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

63. Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісініңорындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 9 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

64. Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісініңқұзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 9 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

Параграф 9. Жер асты қондырғыларының машинисі

65. СБШ – 3 бойынша біліктілік деңгейі.

66. Мүмкін болатын лауазым атауы: Техник – механик, техник - технолог.

67. "Жер асты қондырғыларының машинисі" кәсібі субъектіні адамдар мен әртүрлі жүктерді, материалдар мен жабдықтарды тасымалдауға арналған әртүрлі жер асты қондырғыларын (механизмдерді, агрегаттарды) басқару сияқты негізгі функцияларды жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және істей алуға міндеттейді.

Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 10 Қосымшасының 1 кестесінде көрсетілді.

68. Жер асты қондырғыларының машинисінің еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 10 Қосымшасының 2 кестесінде көрсетілді.

69. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі осы КС 10 Қосымшасының 3 кестесінде көрсетілді.

70. Жер асты қондырғыларының машинисінің орындайтын еңбек іс-әрекеттері және кәсіби стандарттың бірлігін сипаттайтын функционалдық картасы осы КС 10 Қосымшасының 4 кестесінде көрсетілді.

71. Жер асты қондырғыларының машинисінің құзыреттеріне қойылатын талаптар осы КС 10 Қосымшасының 5 кестесінде көрсетілді.

4. Осы кәсіби стандарт негізінде берілетін сертификаттар түрлері

5. Кәсіби стандартты әзірлеушілер

"Personnel Recruitment Center "Career-Holdings" ЖШС

6. Келісу парағы

Ұйым атауы	Келісілген күні
Қазақстан Республикасы индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің техникалық және кәсіптік білімді және кадрлар даярлауды дамыту бойынша салалық кеңес	

7. Кәсіптік стандарттың сараптамасы және тіркелуі

Осы кәсіптік стандарт _____ бекітілді және тіркелді.

Кәсіптік стандарттар тізіліміне енгізілді. Тіркеу № _____

Хат (хаттама) № _____ Күні _____

"Тау-кен электр механикалық
жабдықтарды
жөндеу және техникалық қызмет
көрсету"
кәсіби стандартына 1 Қосымша

Еңбек қызметінің түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

p/c№	Қызмет түрлерінің атауы	Еңбек нарығының үрдісі ескерілген мамандық атауы	01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік жіктеуішіне сәйкес кәсіп атауы	СБШ біліктілік деңгейі
1.	Құрастыру, бөлшектеу, жөндеу, сынау, әртүрлі мақсаттағы және күрделілігі әртүрлі деңгейдегі тау-кен жабдығын пайдалануға тапсыру	Жер асты электрслесары	Жер асты электрслесары, кезекші және жабдыктарды жөндеу бойынша электрслесарь, автоматиканы және өлшеу құралдарын жөндеу және қызмет көрсету бойынша электрслесарь, тау астынан жабдыктарының электрслесары – құрастырушысы	3-4
2.	Жай және күрделі қорғану түрлері бар 10 кВ дейін және одан жоғары кернеулі электр жабдығының нысандарын жөндеу	Электрқұрастырушы-реттеуші	Электрқұрастырушы- реттеуші, Электрқұрастырушы және реттеуші	3-4
3.	Электр қондырғыларына, әртүрлі қозғалтқыштарға, генераторларға, аккумуляторларға, зарядтау-тоғынан айыру және қуаттық қалқандарға, түзеткіштерге ағымдағы қызмет көрсету	Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі	Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі, электр қондырғыларына қызмет көрсету бойынша электр жөндеушісі	3
4.	Қызмет көрсетілетін қондырғылар мен жабдыктардың дұрыс жай-күйін, авариясыз және сенімді жұмысын, олардың дұрыс пайдаланылуын, уақтылы және сапалы жөндеуді және жаңартуды қамтамасыз ету	Электрмеханигі	Электрмеханигі	4

5.	Жер мен тау жыныстарын дайындау, шаю, жуу, тасымалдау кезінде гидромониторды басқару	Гидромониторшы	Гидромониторшы	3
6.	Тау машиналарының механикалық бөлігін (қазу және өту комбайндарын, қырғыш конвейерлерді, гидроланған бекіткіштер мен басқа да тау-кен жабдығы мен механизмдерін) құрастыру	Жер асты тау-кен құрастырушысы	Жер астытау-кен құрастырушысы	3
7.	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-көлік механизмдерін құрастыру.	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы	3
8.	Шахталық локомотивтерге (электровоздар мен дизельмен жүретін пойыздарға) техникалық қызмет көрсету және оларды күту, жанармай мөлшерін, электр энергиясын өлшеуіштердің көрсеткіштерін, рекуперацияны бақылау. Машинистің тапсырмасын орындайды	Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісі	электровоз машинисінің көмекшісі, дизельді пойыз машинисінің көмекшісі	3
9.	Адамдар мен әртүрлі жүктерді, материалдар мен жабдықтарды тасымалдауға арналған әртүрлі жер асты кондырғыларын (Жер асты кондырғыларының машинисі	Көтеру машинасының машинисі, конвейер машинисі, жүк тиеу машинисі, компрессорлық кондырғылардың машинисі, вакуумдық кондырғылардың машинисі, сорғыш	3

механизмдерді, агрегаттарды) басқару	кондырғылардың машинисі
--------------------------------------	-------------------------

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 2 Қосымша

Жер асты электрслесары

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	8283 "Жер асты электслесары"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	04 шығарылым "Тау-кен және тау-кен құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР ЕХӘҚМ 2013. 19.04. №180-ө-м (ӘМ №8463 2013.15.05.)
БТБА бойынша мамандық	Жер асты электслесары
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтары
3	3
4	4-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	2-деңгейде 1 жыл
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 2 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
----------------------	---

1	Тау-кен жабдығын техникалық қызмет көрсетуге және жөндеуге дайындау
2	Өртүрлі мақсаттағы және күрделілігі әртүрлі деңгейдегі тау-кен жабдығын құрастыру, бөлшектеу, жөндеу, реттеу
3	Тау-кен жабдығын сынау және пайдалануға беру және ілеспе құжаттаманы ресімдеу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Жұмысқа жіберу қағидалары	1-1) Тау-кен жабдығын сөндіру
			1-2) Тау-кен жабдығын техникалық қызмет көрсетуге және жөндеуге дайындау (шаң мен кірден тазалау, жабдықтарға қол жеткізуді қамтамасыз ету және т.б.)
			1-3) Тау-кен жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін электрслесарының жұмыс орнын дайындау
			2-1) Тау-кен жабдығын бөлшектеу
			2-2) Тау-кен жабдығын жөндеу және реттеу – бақылау-өлшеу құралдарын: манометрлерді, вольтметрлерді, амперметрлерді ауыстыру және қосу
			2-3) Қайта жасаушы қондырғыларға, кіші станцияларға, СОБ (сигнал беру, орталықтандыру және блоктау) және рельс көлігін автоматты бағдаршамдық блоктау (АББ) құралдарына техникалық қызмет көрсету.
			2-4) Күрделі машиналардың механикалық және

2	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Тиісті тау-кен жабдығы мен өлшеу құралдарын құрастыру, бөлшектеу, жөндеу және реттеу қағидалары мен техникалық құжаттамасы	<p>электрлік бөліктеріне, түйіндер мен механизмдерге, аппаратураларға, бақылау өлшеу аспаптарына, автоматтық әрекеттердің қондырғыларына, телемеханика құралдарына техникалық қызмет көрсету</p> <p>2-5) Айрықша күрделі машиналарға, түйіндер мен механизмдерге, аппараттарға, бақылау-өлшеу аспаптарына техникалық қызмет көрсету. Электрондық, телемеханикалық, радиорелелік аппаратуралардың автоматты жүйелерін, датчиктердің изотоптық релелерін, асинхрондық-синхрондық реттелетін электр жетектерін реттеу және сынау</p> <p>2-6) Айрықша күрделі аппараттарға, машиналарға, механизмдерге, электрондық басқару жүйелері мен схемалары бар электр жетектеріне техникалық қызмет көрсету. Тиристорлық қоздырудың электрондық блоктарын, шағын процессорлық бағдарламаланатын бақылаушылардың базасында реттелетін электр жетектерінің автоматты жүйесін реттеу және сынау.</p>
3	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Тиісті тау-кен жабдығын сынау және тапсырудың қағидалары мен техникалық құжаттамасы	<p>3-1) Тау-кен жабдығын сынау және пайдалануға беру</p> <p>3-2) Ілеспе құжаттаманы реттеу</p>

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі жер астыэлектрслесары
құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
1-1) 1-2) 1-3) 2-1) 2-2) 2-3) 3-1) 3-2)	Тау-кен жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін техникалық және басқа қосалқы құралдарды дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен тексеру-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Қызмет көрсететін машиналар, механизмдер және электр аппаратураның мақсаты, техникалық сипаттамасы, олардың техникалық қызмет көрсетуінің нормалары мен көлемдері

6 Кесте. СБШ 4-деңгейі жер астыэлектрслесары
құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
2-4) 2-5) 2-6)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен жабдығына техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін техникалық және басқа қосалқы құралдарды дайындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру б о й ы н ш а орындаушылық-басқарушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен, тексеру-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Қызмет көрсететін машиналар, механизмдер және электр аппаратураның мақсаты, техникалық сипаттамасы, оларға техникалық қызмет көрсету нормалары мен көлемдері

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 3 Қосымша

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7137 "Слесарьлер мен құрылыс электрослесарьлері, электромонтажшылар және тектес кәсіптер"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	-
БТБА бойынша мамандық	Электрқұрастырушы-реттеуші (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 19798, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары
3	4
4	5-6

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайлары. Ауыр көтеру, ауаның төмен және жоғары температурасы және ылғалдылық, күн сәулесінің түсуі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелідеңгейі	Талап етілмейді
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелідеңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Тау-кен кәсіпорнын электрмен жабдықтауобъектілерін реттеуге дайындау
2	Қорғандудың жай және күрделі түрлері бар 10 кВ дейін және жоғары кернеулі электрмен жабдықтауобъектілерін реттеу
3	Электрмен жабдықтауобъектілерін пайдалануға беру және тиісті ілеспе құжаттарды ресімдеу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Э л е к т р қондырғыларының қағидалары	<p>1-1)Электр коректендіру көздерінен электрмен жабдықтауобъектілерін ағыту</p> <p>1-2)Электрмен жабдықтауобъектілерін реттеуге дайындау (шаң-тозаңнан тазалау, ж а б д ы қ қ а қолжетімділікті қамтамасыз ету және т.б.)</p> <p>1-3)Электрмен жабдықтауобъектілерін реттеу үшін электр құрастыру – реттеушінің жұмыс орнын дайындау</p>
			<p>2-1)Тау кәсіпорнының 1 кВ дейін кернеулі электрмен жабдықтауобъектілерін, сондай-ақ басқарудың жай схемалары бар 1 кВ дейін кернеулі ауыспалытоктың электр жетектерін реттеу</p> <p>2-2)Амперметрлерді, вольтметрлерді, есептеу құралдарын, оқшаулаудың бақылау аспаптарын қосуды тексеру. Автоматты сөндіргіштер мен магнитті қосқыштардағы максимальды және жылу қорғаныстарын тексеру. Қысқа тұйықтау роторымен электр жетектерін басқару схемасын тексеру. Ток пен кернеудің электр магниттік релелерін икемдеу.</p> <p>2-3)Өндірістік және азаматтық құрылыста қорғанудың жай түрлері бар 10 кВ дейін кернеулі электржабдықтау объектілерін реттеу. 10 кВ дейін кернеулі тікелей</p>

Электрслесарь
құрал-саймандары
жиынтығы

Күрделілігі әртүрлі
электрмен
жабдықтауобъектілерін
реттеу қағидалары мен
техникалық құжаттамасы
. Реттеу жұмыстарының
өндірісі кезінде өлшеу
және сынау схемалары.
Электр қондырғыларын
орнату қағидалары

қосатын ауыспалы
тоқтың электр жетектерін
реттеу

2 - 4) Т а у
кәсіпорындарында
релелік қорғанудың
күрделі түрлері бар 10 кВ
дейін кернеулі электр
жабдығының
объектілерін реттеу.
Басқару мен реттеудің
релелік-контакторлық
схемасы бар тұрақты
тоқтың электр жетектерін
автоматика
элементтерімен 10 кВ
дейін кернеулі ауыспалы
тоқтың электр жетектерін
реттеу. Қуат
трансформаторлар мен
қозғалтқыштардың
бағытталған қорғануы,
сараланған қорғануы бар
10 кВ дейін кернеулі
фидерлерді реттеу

2-5) Қуаттылығы 1000
кВА дейін және
кернеуі10 кВ дейін
жиынтықтық
трансформаторлық
қосалқы станцияларды (
ЖТҚС) релелік қорғау
және басқару схемаларын
тексеру. Диспетчерлік
басқару мен электрмен
жабдықтау және
ағымдық-көліктік
жүйелердің
объектілерінің сигнал
беруін реттеу. Төмен
разрядты электр
құрастырушы-реттеушіле
рді басқару.

2-6)Тұрақты тоқтың
реттелмейтін көздерін:
коректендіру блоктарын (
ВПТ, БПН), аккумулятор
батареяларын реттеу.
Қ у а т т ы қ
трансформаторлар мен
қозғалтқыштардың
күрделі сараланған және
бағытталған

			<p>корғануларын реттеу. Тұрақты тоқты жедел басқарудың, қайта жасайтын агрегаттық машиналардың және 500 кВт дейін жартылай жетекті реттелмейтін, қуаттылығы 500 кВт жоғары қайта жасау агрегаттарының күрделі схемаларын реттеу. Төмен разрядты электр құрастырушы-реттеушілерді басқару.</p>
3	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Тиісті тау-кен жабдығын сынау және тапсыру қағидалары мен техникалық құжаттамасы	<p>3-1) Ауысымды қабылдау және тапсыру бойынша, жұмыс орнын, құралдарды, аспаптарды жинау бойынша, сондай-ақ олардың тиісті жағдайда ұстау, жабдықты тазалау бойынша жұмыстар</p> <p>3-2) Электр жабдығының объектілерін сынау және пайдалануға беру</p> <p>3-3) Бекітілген техникалық құжаттаманы енгізу.</p>

5. Кесте. СБШ 3-деңгейі электрқұрастырушы-реттеуші құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Тау-кен кәсіпорнының электрмен жабдықтау объектілерін реттеу жұмыстарын іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен тексеру-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар	Электр техникасының негіздері. Электр өлшеу құралдарын, электр машиналары мен аппараттардың қолданылу мақсаты және әрекет ету қағидаты. Электр схема элементтерінің шартты графикалық белгілері.
	Тау-кен кәсіпорнының электрмен жабдықтау объектілерін реттеу жұмыстарын іске асыруда қойылған	Бақылау-өлшеу құралдарымен және аппаратурамен, дәнекерлеуші және басқа	Максималды тоқ және жылу корғануларын қолданылу мақсаты, әрекет ету қағидаттары және ұйымдастыру. Жеңіл электр схемалары

2-1)	міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	да құрастырушы	мен аппараттарын
2-2)		аспаптармен	тексеру және икемдеу
2-3)		практикалық жұмыс дағдылары. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі әдістері	әдістері. Реттеу жұмыстарының өндірісі кезіндегі өлшеу және сынау схемалары. Электр қондырғыларын құру қағидалары.

6 Кесте. СБШ 4-деңгейі электрқұрастырушы-реттеуші құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
2-4) 2-5) 2-6)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, тау-кен кәсіпорнының электрмен жабдықтау объектілерін реттеу бойынша негізгі функцияларын іске асыру үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Бақылау-өлшеу құралдарымен және аппаратурамен, дәнекерлеуші және басқа да құрастырушы аспаптармен практикалық жұмыс дағдылары. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі әдістері	Автоматика және жартылай жетекті техника негіздері. Электр машиналары мен аппараттарының құрылымы және оларды құру. Электрмен жабдықтау және ауыспалы тоқтың электр жетектерінің схемалары. Релелік қорғану мен ауыспалы тоқтың электр жетектерін қоса алғанда, электрмен жабдықтау объектілерінің электр жабдығын реттеу әдістері. Реттеу кезінде пайдаланылатын аспаптардың түрлері мен техникалық сипаттамасы

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 4 Қосымша

Электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	7137 "Слесарьлер мен құрылыс электрослесарьлері, электромонтажшылар және тектес кәсіптер"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	-
	Электр жабдығына қызмет көрсету жөніндегі электр жөндеушісі (Жұмысшы мамандықтарының,

БТБА бойынша мамандық	қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 19798, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары
3	2-6

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	-

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Электр қондырғысын ағымдағы қызмет көрсетуге дайындау
2	Электр қондырғыларына, әртүрлі қозғалтқыштарға, генераторларға, аккумуляторларға, зарядтау-тоғынан айыру және қуаттық қалқандарына, түзеткіштерге ағымдағы қызмет көрсету
3	Орындалатын жұмыстар бойынша электр қондырғыларын пайдалануға беру және техникалық құжаттаманы жүргізу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
			1-1) Электр қондырғысын электр қоректендіруден ажырату
			1-2) Электр қондырғысын ағымдағы қызмет көрсетуге

1	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Электр қондырғыларын құру қағидалары	<p>дайындау (шаң-тозаңнан тазалау, жабдыққа өтуді қамтамасыз ету және т.б.)</p> <p>1-3) Электр қондырғыларына қызмет көрсету бойынша электр монтерінің жұмыс орнын дайындау</p>
2	Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы	Күрделілігі әртүрлі электр қондырғыларына ағымдағы қызмет көрсету қағидалары және техникалық құжаттамасы	<p>2-1) Жабдық жұмысындағы ақауларды аспаптардың жекелеген белгілері мен көрсеткіштері бойынша анықтау</p> <p>2-2) Қозғалтқыштардағы күрделі емес зақымдарды жөндеу. Жабдықтың жартылай бөлшектеу және жекелеген түйіндерін тазалау. Электр жарықтандыруды құрастыру бойынша жұмыстарды орындау. Орындалған жұмыстар бойынша техникалық құжаттаманы жүргізу.</p> <p>2-3) Логикалық элементтерде күрделі схемалармен кепілдендірілген қоректендірудің автоматтандырылған көздерімен электр жабдығына қызмет көрсету, түзету – инверторлық қондырғыларды, соның ішінде интегралдық схемаларды пайдалана отырып. Қашықтықтан басқара отырып, автоматтандырылған жабдықтағы зақымдарды анықтау, басқару жүйесінде, блоктау мен сигнал беруде, жабдықтың сапалық көрсеткіштеріне электр өлшеу жүргізумен. Электр қоректендіру қондырғыларына қызмет көрсету.</p>

3		3-1) Ауысымды қабылдау және тапсыру бойынша, жұмыс орнын, құралдарды, аспаптарды, тазалау, сондай-ақ оларды тиісті жағдайда ұстау, жабдықтарды тазалау бойынша жұмыстар
		3-2) Электрмен жабдықтау нысандарын сынау және пайдалануға беру
		3-3) Орындалатын жұмыстар бойынша техникалық құжаттаманы жүргізу

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі электр қондырғыларына қызмет көрсету жөніндегі электрслесары құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Түрлі күрделілікті тау-кен электр қондырғыларына техникалық қызмет көрсетуге дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Бақылау-өлшеу құралдарымен және аппаратурамен, дәнекерлеуші және басқа да құрастырушы аспаптармен практикалық жұмыс дағдылары. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі әдістері	Электр техникасы және жылу техникасы бойынша қарапайым мәліметтер. Қозғалтқыштардың, генераторлардың, аккумулятордың, түзеткіштердің, қуаттық және зарядтық-тоғынан ажырату қалқандарының жұмыс қағидаттары. Өлшеу құралдарын құру және қолданылу мақсаты. Аккумулятор батареяларының жұмыс режимдері. Қызмет көрсетілетін электр қондырғыларын техникалық пайдалану қағидалары.
	Түрлі күрделілікті тау-кен электр қондырғыларына	Бақылау-өлшеу құралдарымен және	Электр жабдықтары мен электр қондырғыларын техникалық пайдалану қағидалары; электр қондырғыларының құрамына кіретін барлық жабдықтардың, соның ішінде кепілдендірілген коректендіру көздерінің,

2-1)	техникалық қызмет көрсетуге дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	аппаратурамен, дәнекерлеуші және басқа да құрастырушы аспаптармен практикалық жұмыс дағдылары. Электр тізбектерін құрастырудың негізгі әдістері	кез келген күрделі схемалары бар түзеткіш қондырғыларының, басқару схемалары мен аккумулятор батареяларының қосымша элементтерінің коммутация жүйелері автоматикасының, кернеу тұрақтандырғыштары схемаларының, автоматты реттеу схемалары мен оларды реттеу тәсілдері схемаларының жұмыс қағидаттары және оларды құру
2-2)			
2-3)			

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 5 Қосымша

Электрмеханик

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	3113 - "Электр механигі"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	-
БТБА бойынша мамандық	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары
-	-
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары	
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар
	Электрмеханигі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 24419, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
4	Техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз орта буын маманының біліктілігі	3-деңгейде 1 жыл

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

№ трудовой функции	Наименование трудовой функции (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Тау-кен жабдығын техникалық қызмет көрсетуге, жөндеуге және модернизациялауға дайындау.
2	Қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың ақаусыз жағдайын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, мерзімді сапалы жөнделуімен модернизациясын қамтамасыз ету
3	Сенімділікті арттыру, бекітілген техникалық құралдардың жұмыс істеу сапасы, қолданыстағы қондырғыларды меңгеру және модернизация жөнінде іс-шаралар әзірлеу.

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1			<p>1-1) Тау-кен жабдығы мен қондырғыларының жұмыс шарттарын зерделейді, мерзімінен бұрын тозу себептерін анықтайды, олардың алдын алу және жою бойынша шаралар қабылдайды.</p> <p>1-2) Бұл жабдықтар мен қондырғыларды пайдаланатын қызметкерлерге оларды пайдалану қағидалары мен өндірістік жаракаттың алдын алу бойынша шаралар қағидалары туралы нұсқау береді</p> <p>1-3) Жабдықтың зақымдалу себептерін тексеруге және апаттар мен өндірістік</p>

			<p>жарақаттардың алдын алу бойынша іс-шараларды әзірлеуге қатысады</p>
2	<p>Электрслесарь құрал-саймандары жиынтығы</p>	<p>Тау-кен жабдығы мен қондырғыларын пайдалану қағидалары</p>	<p>2-2) Электр монтерлерінің жұмысына басшылық етеді, олар атқаратын жұмыстардың сапасын, технологияны сақтауды, техника қауіпсіздігі, еңбекті қорғау, өндірістік санитария мен өрт қауіпсіздігі бойынша ережелерді бақылайды.</p> <p>2-1)Қызмет көрсетілетін қондырғылардың дұрыс жай-күйін, авариясыз және сенімді жұмысты, оларды дұрыс пайдалануды, қазіргі заманғы сапалы жөндеу мен жаңартуды қамтамасыз етеді.</p> <p>2-3)Қондырғылардың жұмысындағы ақауларды жоюға, оларды жөндеуге, электр техникасы өлшеуіштері мен сынақтарын құрастыруға және реттеуге қатысады.Бекітілген қондырғы түрі бойынша техникалық қызмет көрсету, жөндеу, құрастыру және басқа да жұмыстардың прогресивті әдістерін игереді және қолданысқа енгізеді.</p>
3			<p>3-1) Жұмыс орындарын материалдармен, шикізатпен, қосалқы бөлшектермен, өлшеу құралдарымен, қорғану құралдарымен, аспаптармен, техникалық құжаттамамен қамтамасыз ету бойынша шаралар қабылдайды.</p> <p>3-2) Жабдықтың зақымдану себептерін зерттеуге және апат пен</p>

		өндірістік жарақаттың алдын алу бойынша іс-шаралар әзірлеуге қатысады
		3-3) Қолданыстағы қондырғыларды жаңартуды игеруде бекітілген техникалық құралдардың сенімділігін, жұмыс сапасын арттыру бойынша іс-шаралар әзірлеуге қатысады.

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі электр механигі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың жарамды жағдайын, авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, уақытында сапалы жөнделуі мен модернизациясын қамтамасыз ету бойынша негізгі атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен, тексеру-өлшеу құралдармен жұмыс істеудегі практикалық дағдылар. Электр тізбектерде (желіде) ақаулықты табуда практикалық тәжірибе	Электр техникасы, радио техникасы, телемеханика негіздері. Құралдар мен жабдықтарды орнату, әрекет ету қағидаттары, техникалық сипаттамасы және құрастыру ерекшеліктері. Қондырғылар мен электр техникалық өлшеуіштерді сынау қағидалары мен тәртібі. Электр техникалық құралдардың зақымдану түрлері және оларды жою әдістері. Электр құрастыру жұмыстарын ұйымдастыру және өндіріс технологиясы. Қондырғылар мен жабдықтардың жаңа үлгілері бойынша ұстаным схемаларын құру тәртібі.
	Бағынышты қызметкерлердің міндеттерді өз еркімен белгілеуін, нормаларды ұйымдастыру және іске асыруды бақылауын, қызмет көрсететін жабдықтар мен қондырғылардың жарамды жағдайын,		

2-1)	авариясыз және сенімді жұмыс істеуін, олардың дұрыс қолданылуын, уақытында сапалы жөнделуі мен модернизациясын қамтамасыз ету бойынша негізгі атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті көздейтін, басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық-басқарушылық қызмет	Жабдық пен құрылғылардың электр схемаларын, схемаларын оқудың практикалық дағдылары	Электр механикасының жұмысын реттейтін бұйрықтар, нұсқаулар, өкімдер, нұсқаулар мен басқа да нормативтік-өкімдік құжаттар
2-2)			
2-3)			

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 6 Қосымша

Гидромониторшы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	8111 - "Гидромониторшы"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	04 шығарылым "Тау-кен және тау-кен құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР ЕХӘҚМ 2013. 19.04. №180-ө-м(ӘМ №8463 2013.15.05.)
БТБА бойынша мамандық	гидромониторшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары
3	3-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты және жерүсті еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық, күн сәулесінің радиациясы	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	-

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы
1	Гидромониторды жұмысқа дайындау
2	Топырақ пен тау жыныстарын өңдеу (қопару, бұзу), шаю, тасымалдау кезінде гидромониторды басқару
3	Жабдықты бөлшектеу және алаңдық геофизикалық жұмыстардың салдарларын жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Гидромонитор	Гидромониторды пайдалану қағидалары	<p>1-1) Гидромониторды бөлшектеу, жинау, көшіру және теңестіру</p> <p>1-2) Су таратқыш пен өткізу сымдарын бөлшектеу, жинау, ұзарту және қысқарту</p>
2	Гидромонитор	Гидромонитормен жұмыс істеу қағидалары және техникалық құжаттама	<p>2-1) Топырақ пен тау жыныстарын өңдеу (қопару, бұзу), шаю, тасымалдау кезінде гидромониторды басқару, өндіруді ресімдеу, кессондар мен өткізу құдықтарын толтыру, бөгеттерді және басқа да жер ғимараттары мен үйінділерін жуу</p> <p>2-2) Жер асты пульт өткізгіштері бойынша өрт ошақтарына су құю, өңделген өздігінен жанатын көмірқабатына, жырақтар мен ояндарға алдын ала су құю. Қойыртпақ ағымын басқару және оны қажетті консистенциямен қолдау. Тегіс құюмен, қажетті бағытпен және ағыс қысымымен қамтамасыз ету.</p> <p>2-3) Саптамалар мен аспаптарды ауыстыру. Өңделген кеңістікті бекіту. Тау жыныстары мен топырақтың ірі</p>

		бөлшектерін ұнтақтау. Жоғары қысымды қондырғының тиегін ашу және жабу.
3		3-1) Гидромониторға қызмет көрсету және алдын ала жөндеу
		3-2) Астаушалардың, өткізгіштер мен су тарату коммуникациясының жай-күйін бақылау, бөтен заттарды қалқып алу.
		3-3) Ауысымды қабылдау және тапсыру бойынша, жұмыс орнын, құралдарды, аспаптарды, тазалау, сондай-ақ оларды тиісті жағдайда ұстау, жабдықтарды тазалау бойынша жұмыстар

5. Кесте. СБШ 3-деңгейі гидромониторшы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Гидромониторды жұмысқа дайындау бойынша қосалқы атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-сайманымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Қызмет көрсетілетін гидромониторларды, аспаптарды, тиектерді, жоғары қысымды қондырғылар мен су таратқыштардың құрылысы, құрастыру және әрекет ету қағидаттары, топырақ туралы негізгі мәліметтер
2-1) 2-2) 2-3)	Топырақ пен тау жыныстарын өңдеу (копару, бұзу), шаю, тасымалдау кезінде гидромониторды басқару, өндіруді ресімдеу, кессондар мен өткізу құдықтарын толтыру, бөгеттерді және басқа да жер ғимараттары мен үйінділерін жуу кезінде	Гидромонитормен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Арықтар мен траншеяларды жөндеу қағидалары, гидромониторлардың техникалық сипаттамасы, Оларды бөлшектеу, жинау, бекіту және теңестіру қағидалары, шайып кету арқылы өңдеу қағидалары, тау жыныстары мен топырақтың құрғақ және сыз түріндегі физикалық құрамы, қаттылығы бойынша тау жыныстары

	мониторды басқару үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды кездейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	мен пайдалы қазбаларды жіктеу, тау жыныстары мен топырақты шаю мен гидравликалық тасымалдаудың тәсілдері, амалдары мен негізгі схемалары, саптамалардың түрлері және оларды ауыстыру тәсілдері
--	--	--

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету" кәсіби стандартына 7 Қосымша

Жер асты тау-кен құрастырушысы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	8111 - "Жер асты тау-кен құрастырушысы"
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)	
БТБА шығарылымы, білімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір №180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда №8463 тіркелді)
БТБА бойынша мамандық	Жер асты тау-кен құрастырушысы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары
3	3-5

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсіби бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	-

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі

(кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Гидромониторды жұмысқа дайындау
2	Монтаж и демонтаж механической части горных машин (выемочных и проходческих комбайнов, скребковых конвейеров, гидрофицированной крепи и др. горного оборудования и механизмов Тау-кен машиналарының механикалық бөліктерін (қазу және өткізу комбайндарын, қырғыш конвейерлерді, суландырылған креп және басқа тау-кен жабдығы мен меанизмдері) құрастыру және бөлшектеу
3	Жабдықты бөлшектеу және далалық геофизикалық жұмыстардың салдарлары жою

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Гидромонитор	Гидромониторды пайдалануқағидалары	1-1) Материалдар мен жабдықтарды орналастыруға арналған орындарды дайындау 1-2) Тау-кен өндірісіндегі қабылдау-жөнелтуалаңда рында материалдар мен жабдықтарды қабылдау; белгіленген жерлерде оларды механизмдердің көмегімен және қолмен тиеу, жеткізу және түсіру
			2-1) Құбыр мен арматураларды, конвейерлік қондырғыларды, қыру конвейерлерін, тау-шахталық жабдықтарды құрастыру кезінде қолданылатын көмекші жабдықтарды, қондырғылар мен аспаптарды құрастыру және бөлшектеу 2-2) Қопару және қазу комбайндарының, забойдағы қыру конвейерлерінің, бекіту секциясы мен май станцияларының, гидравлика түйіндерінің,

2	Гидромонитор	Гидромонитормен жұмыс істеу қағидалары және техникалық құжаттамасы	<p>су бөлгіштердің, су құлыптарының, басқару блоктарының, бункерлердің, бактардың, тоңазытқыш конденсаторларының, жылу алмастырғыштар мен тоңазытқыш қондырғыларының булағыштарының механикалық бөлігін құрастыру және бөлшектеу</p> <p>2-3) Электрондық техниканың (жартылай өткізгіш) пневмоавтоматиканың, радиоэлектрониканың электрмен жабдықтау жүйелерінде телемеханика мен изотоптық аспаптардың, автоматтандыру және қашықтықтан басқару элементтерін құрастыру, бөлшектеу және реттеу.</p>
3			3-1) Ауысымды қабылдау және тапсыру бойынша, жұмыс орнын, аспаптарды, құралдарды жинау бойынша жұмыстар, сондай-ақ оларды тиісті қалыпта ұстап тұру, жабдықты тазалау

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі жер асты тау-кен құрастырушысы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 3-1)	Тау-кен жабдығын құрастыру мен бөлшектеуге дайындау бойынша қосалқы атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру	Электрслесарь құрал-сайманымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Тау ісінің негіздері; жөнделетін және қызмет көрсететін машиналарды, механизмдер мен аспаптарды құру, қолданылу мақсаты және техникалық сипаттамасы; Такелаж механизмдерін орнату және бекіту қағидалары, строптау және жүктерді, бөлшектерді, түйіндерді,

	бойынша орындаушылық қызмет		механизмдерді, аспаптарды, тіркеме қондырғыларын бекіту, құрастыру жұмыстарын жүргізу қағидалары
2-1) 2-2) 2-3)	Тау-кен жабдығын құрастыру мен бойынша қосалқы атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-сайманымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Құрастырылатын машиналарды, механизмдерді, электр қондырғыларын, автоматика құралдарын қашықтықтан басқару және басқа жабдықтарды құру, қолданылу мақсаты, техникалық сипаттамасы, оларды құрастыру, бөлшектеу, реттеу, жөндеу және сынау тәсілдері, жабдыққа қызмет көрсету кезінде жұмыс, жүктеме режимдерін тексеру, пайдалану сипаттамалары мен диаграмманы алу тәсілдері, жоғары дәлдікті бақылау-өлшеу аспаптарының қондырғысы және оларды пайдалану қағидалары

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету" кәсіби стандартына 8 Қосымша

Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерінің құрастырушысы

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушысы		
Базалық топ	7233 "Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау жабдықтарының құрастырушысы", "Үздіксіз емес әрекет ететін көтеру-тасымалдау жабдықтарын құрастырушысы"	
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, білімі	-	
	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау жабдықтарының құрастырушысы(Жұмысшылар	Үздіксіз емес әрекет ететін көтеру-тасымалдау жабдықтарын құрастырушысы(Жұмысшылар

БТБА бойынша мамандық	мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдары мен тарифтік разрядтардың жалпы одақтық жіктеуіші , код 14607 (ҚР ЕХӘҚМ 22.10.1997 ж. №181-п бұйрығы)	мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдары мен тарифтік разрядтардың жалпы одақтық жіктеуіші , код 14608 (ҚР ЕХӘҚМ 22.10.1997 ж. №181-п бұйрығы)
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары	
3	2-6	2-6

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайы. Ауыр көтеру, төмен немесе жоғары ауа температурасы, шаң және ылғалдылық	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек атқарымының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерін құрастыруға дайындау
2	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерін құрастыру
3	Үздіксіз әрекет ететін көтеру-тасымалдау механизмдерін пайдалануға беру және орындалған жұмыстардың техникалық құжаттамасын ресімдеу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

Еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
			1-1) Материалдар мен жабдықтарды орналастыру үшін орындары дайындау
			1 - 2) Тау өндіруде қабылдау-жөнел

1	С л е с а р ь құрал-саймандары	Жабдықтарды ашу тәсілдері	туаландарында материалдар мен жабдықтарды қабылдау, оларды белгіленген жерлерде механизмдердің көмегімен және қолмен тиеу, жеткізу және түсіру
2	Сілесіраспаптары	Қарапайым такелаждық құралдарды құру және пайдалану қағидалары	<p>2-1) Үздіксіз әрекеттегі көтеру-көлік жабдықтарын және олармен байланысты конструкцияларды құрастыру кезінде қарапайым жұмыстарды орналастыру.</p> <p>2-2) Үздіксіз әрекеттегі көтеру-көлік жабдықтарын және олармен байланысты конструкцияларды құрастыру кезінде күрделілігі орташа жұмыстарды орналастыру</p> <p>2-3) Жоғары дәлдікті талап ететін айрықша күрделі жұмыстарды орындау. Үздіксіз әрекеттегі айрықша күрделі көтеру-көлік механизмдерін құрастыру</p>
3			<p>3-1) Ауысымды қабылдау және тапсыру бойынша, жұмыс орнын, аспаптарды, құралдарды тазалау бойынша жұмыстар, сондай-ақ олардың тиісті жай-күйін ұстап тұру, жабдықтарды тазалау.</p> <p>3-2) Үздіксіз әрекеттердің көтеру-көлік механизмдерін пайдалануға тапсыру және орындалған жұмыстардың техникалық құжаттамаларын ресімдеу</p>

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі көтеру-тасмалдау құралдарының

құрастырушысы құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1) 1-2) 3-1) 3-2)	Үздіксіз әрекеттегі көтеру-көлік механизмдерін құрастыруға дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-сайманымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Жабдықтарды ашу тәсілдері. Қарапайым такелаж аспаптарының түрлері мен оларды қолдану тәсілдері. Бөлшектерді майлау тәсілдері. Слесарь құрал-саймандарын қолданылу мақсаты. Пайдаланылатын аспаптардың түрлері. Күрделі емес құрастыру жұмыстарын орындау тәсілдері. Қарапайым такелаж құралдары құру және пайдалану қағидалары.
2-1) 2-2) 2-3)	Үздіксіз әрекеттегі көтеру-көлік механизмдерін құрастыру процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	Электрслесарь құрал-сайманымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Жабдықтарға арналған іргетастардың көлемдерін тексеру тәсілдері және осы жабдықтарды құрастыру тәсілдері. Механикаланған аспаптарды пайдалану тәсілдері. Монтаждалған жабдықтарды салыстырудың қарапайым тәсілдері. Строптау және жүктерді орналастыру тәсілдері. Механикаланған такелаж жабдықтарын пайдалану қағидалары. Монтаждалатын жабдық кондырғысы.

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 9 Қосымша

Локомотив (электровоз, дизельді пойыз) машинисінің көмекшісі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптаушы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптаушы	
Базалық топ	8311 "Электровоз машинисінің көмекшісі" 8311 "Дизельді пойыз машинисінің көмекшісі"

Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)		
БТБА шығарылымы, білімі	-	
БТБА бойынша мамандық	-	
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары	
	-	
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығы		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
-	-	
Басшылардың, мамандардың және басқа қызметшілер лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары		
СБШ біліктілік деңгейі	Санаттар	
	Дизельді пойыз машинисінің көмекшісі (Жұмысшылар мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдары мен тарифтік разрядтардың жалпы одақтық жіктеуіші, код 16856, (ҚРЕХӘҚМ 22.10.1997 ж. №181-п бұйрығы)	Электровоз машинисінің көмекшісі (Жұмысшылар мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдары мен тарифтік разрядтардың жалпы одақтық жіктеуіші, код 16885, (ҚРЕХӘҚМ 22.10.1997 ж. №181-п бұйрығы)
3	-	-

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайлары. Ауыр көтеру, ауаның төмен және жоғары температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі түсуі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	Талап етілмейді

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Шахталық локомотивтерді (электровоздар мен дизельмен жүретін пойыздарды) жүктер мен адамдарды тасымалдауға дайындау
2	Шахталық локомотивтерге (электровоздар мен дизельмен жүретін пойыздарға) техникалық қызмет көрсету және оларды күту, жанармай көлемін

	бақылау, электр энергиясын есептегіш құралдардың көрсеткіштері, рекуперация. Машинистің тапсырмаларын орындайды.
3	Шахталық локомотивтерді (электровоздар мен дизельмен жүретін пойыздарды) депоға тапсыру және орындалған жұмыстардың техникалық құжаттамасын ресімдеу

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	С л е с а р ь құрал-саймандары слесарының аспаптары	Қозғалыс бағдарларының схемасы	1-1) Локомотивті депоға қабылдау кезінде оны бақылап қарау
			1-2) Жанармай көлемін, электр есептегіш құралдарының көрсеткішін бақылау, рекуперация
			1-3) Локомотивті құрамға жалғау кезінде тежегіш магистралінің тармақтарын қосу
2	С л е с а р ь құрал-саймандары слесарының аспаптары	Қозғалыс бағдарларының схемасы	2-1) Жол мен белгілердің бос болуын, құрамның жай-күйін қадағалау.
			2-2) Бағдаршамның белгілері, кезекшілердің белгілері, аралық және станциялық жолдар бойынша қозғалыс жылдамдықтары туралы, жылдамдықты шектейтін подъездер және олардың келіп-кету реті туралы машиниске баяндау
			2-3) Локомотив жабдығының жұмысын бақылау нәтижелері туралы машиниске баяндау
3			3-1) Локомотивті құрамнан ажырату
			3-2) Майды дизельден немесе күш трансформаторының астынан сұрту, ТО-1 тармақтарын орындау
			3-3) Шахталық локомотивтерді депоға

		тапсыру және орындалған жұмыстардың техникалық құжаттамасын ресімдеу
--	--	--

5 Кесте. СБШ 3-деңгейі (электровоз, дизельді пойыз) локомотив машинисінің көмекшісі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білім
1-1) 1-2) 1-3) 3-1) 3-2) 3-3)	Локомотивті жұмысқа дайындау процестерін іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	Электр техникасының, материал жүргізу негіздері, ұсталық жұмыстарды жүргізе білуі, локомотив ақауларын анықтап, жоя білуі, радиобайланысты пайдалана білуі тиіс.
2-1) 2-2) 2-3)	Жүктер мен адамдарды тасымалдау кезінде вагонеткасы бар локомотивтің қауіпсіз қозғалуын қамтамасыз ету бойынша негізгі атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет	С л е с а р ь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы	С л е с а р ь құрал-саймандары жолдарды, қондырғыларды пайдалану қағидалары, локомотивті пайдалану қағидалары, техника қауіпсіздігінің қағидалары

"Тау-кен электр механикалық жабдықтарды жөндеу және техникалық қызмет көрсету"
кәсіби стандартына 10 Қосымша

Жер асты қондырғыларының машинисі

1 Кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

"Қызметтер сыныптауышы" 01-2005 Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыныптауышы	
Базалық топ	8333 "Жүк көтеру машинасының машинисі", 8111 "Жер асты қондырғыларының машинисі", 8111 "Конвейер машинисі", 8333 "Қайта тиеу машинисі", 8163 "Компрессорлық қондырғылар машинисі",

	7129 "Вакуумдық қондырғылар машинисі", 8290 "Сорғыштық қондырғылар машинисі"			
Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА)				
Б Т Б А шығарылымы , білімі	04 шығарылым "Тау және тау құрылысы жұмыстарына ортақ мамандықтар". ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2013 жылғы 29 сәуір №180-ө-м бұйрығы. ҚР Әділет министрлігінде 2013 жылғы 13 мамырда №8463 тіркелді)			
Б Т Б А бойынша мамандық	Конвейер машинисі	Жүк көтеру машинасыны ң машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 14021, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы	Жер асты қондырғыларының машинисі(Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 14010, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)	Қайта тиеу машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 13977, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)
С Б Ш біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары			
3	2-4	-	2-4	3-5
Б Т Б А бойынша мамандық	Компрессорлық қондырғылар машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 13775, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)	Вакуумдық қондырғы машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 13600, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)	Сорғы қондырғыларының машинисі (Жұмысшы мамандықтарының, қызметкерлер лауазымдарының жалпы одақтық жіктеуіші мен тарифтік разрядтары, код: 13910, (ҚР ЕХӘҚМ 1997.22.10. №181-п бұйрығы)	
С Б Ш біліктілік деңгейі	БТБА разрядтары			
	2-6	5	2-5	

2 Кесте. Еңбек жағдайына, біліміне және тәжірибесіне

қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша болуы мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорындар, ұйымдар)	Тау-кен кәсіпорындары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайы	Жер асты еңбек жағдайлары. Ауыр көтеру, ауаның төмен және жоғары температурасы және ылғалдылық, күн сәулесі түсуі	
Жұмысқа рұқсат берудің ерекше талаптары	ҚР Заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіби білімі және оқыту деңгейі	Талап етілетін жұмыс тәжірибесі
3	Техникалық және кәсіби білімнің белгіленген деңгейі және практикалық жұмыс тәжірибесі немесе практикалық жұмыс тәжірибесінсіз техникалық және кәсіби білімнің жоғары дәрежелі деңгейі	-

3 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі

(кәсіптің еңбек функциялары)

Еңбек функциясының №	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жер асты қондырғыларын адамдарды және әртүрлі жүктерді, материалдарды және жабдықтарды тасымалдауға дайындау
2	Жер асты қондырғыларын (механизмдерін, агрегаттарын) адамдарды және әртүрлі жүктерді, материалдарды және жабдықтарды тасымалдау үшін басқару
3	Ауысымды қабылдау және тапсыру, жұмыс орнын, аспаптарды, құралдарды жинау, сондай-ақ оларды тиісті жағдайда ұстап тұру, жабдықтарды тазалау

4 Кесте. Кәсіби стандарттың бірліктер тізімі (функционалдық карта)

еңбек функциясы №	Еңбек мәні	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	С л е с а р ь құрал-саймандары	Қозғалыс бағдарларының схемасы	1-1) Ауысымды қабылдау, жер асты қондырғыларының техникалық жай-күйін бақылау
			1-2) Сигнал берудің, тежегіш жүйелерін, барабандардың, арқандардың, қорғану, іске қосу және бақылау-өлшеу аспаптарының жай-күйін тексеру және оларды бақылау

			1-3)Түйіндер мен бөлшектерді майлау
2	Слесарь құрал-саймандары	Қозғалыс бағдарларының схемасы	2-1) Адамдарды, түрлі жүктер мен материалдарды тасымалдау кезінде түрлі жер асты қондырғыларын басқару 2-2) Қызмет көрсететін машиналардың, механизмдер мен басқа да жабдықтардың жұмыс режимі мен техникалық жай-күйін бақылау, оларды жүктеу деңгейін реттеу, жұмыс барысында қондырғылардың ұсақ ақауларын анықтау және жою 2-3) Жабдық жұмысында ақауларды анықтау және жою. Қондырғылардың жұмысы туралы журналға жазба енгізу. Ағымдағы жөндеулерді орындау және жабдықты жөндеудің анағұрлым күрделі түрлеріне қатысу
3			3-1) Ауысымды қабылдау және тапсыру, жұмыс орнын, аспаптарды, құралдарды жинау, сондай-ақ оларды тиісті жағдайда ұстап тұру, жабдықтарды тазалау.

5 Кесте. СБШ 2-деңгейі жер асты қондырғыларының машинисі құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттердің №	Жеке және кәсіби құзыреттер	Біліктері мен дағдылары	Білімі
1-1)	Жер асты қондырғыларын жұмысқа дайындау бойынша қосалқы атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау		Гидравлика мен электрслесарь істерінің негіздері. Қызмет көрсетілетін машиналарды, механизмдерді және жабдықтарды құру, типтері және техникалық сипаттамалары, оларды пайдалануға беру және оларды күту қағидалары,

<p>1-2) 1-3) 3-1)</p>	<p>үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>С л е с а р ь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы</p>	<p>қызмет көрсетілетін жабдықтардың жұмысында ақауларды анықтау және жою тәсілдері; іске қосу аппаратурасының, бақылау-өлшеу аспаптарының әрекет ету қағидаттары және қолданылу мақсаты; қызмет көрсету жабдықтарын жерге қосу қондырғылары.</p>
<p>2-1) 2-2) 2-3)</p>	<p>Адамдарды, түрлі жүктер мен материалдарды тасымалдау кезінде түрлі жер асты қондырғыларын басқару бойынша негізгі атқарымдарды іске асыруда қойылған міндеттерді орындау үшін жауапкершілікті, дербес жоспарлауды көздейтін басшылықпен нормаларды іске асыру бойынша орындаушылық қызмет</p>	<p>С л е с а р ь құрал-саймандарымен жұмыс істеудің практикалық дағдысы</p>	<p>Қызмет көрсетілетін учаскеде жүктерді тасымалдау схемасы; жұмыс орнындағы жолдардың және бағдарлардың бейіні және техникалық жай-күйі; рельстен шығып кеткен вагондарды көтеру тәсілдері; сорғыш және көмір қазу қондырғылары жұмысының оптимальді режимі және оларды гидравликалық сокқылардан қорғау тәсілдері; қойыртпақ жинау, су жинау, коллекторлар қондырғылары, соруға арналған құдықтар, арқандардың конструкциясы, олардың ұзындығын бекіту және реттеу тәсілдері, әртүрлі жағдайларда скреперлеу;</p>